

CUMHURİYET SENATOSU

TUTANAK DERGİSİ

13 ncü Birleşim

3 . 1 . 1978 Salı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa		Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	504	vekili Bülent Ecevit'in görevlendirildiğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1217)	507
II. — GELEN KÂĞITLAR	504	5. — Amerika Birleşik Devletleri ile akdolan kredi antlaşması hakkında kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev bölümüne dair tezkeresi. (3/1215, 10/23)	507
III. — YOKLAMA	505	6. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mu- cip Ataklı ve arkadaşlarının dış politika konu- sunda bir Genel Görüşme açılmasına dair öner- geleri. (8/6)	507
IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GE- NEL KURULA SUNUŞLARI	505	7. — 10/2, 10/13, 10/23, 10/43 ve 10/61 nu- maralı Araştırma komisyonlarında açık bulunan üyeliklere seçim.	508
1. — Tabii Üye Mehmet Özgüneş'in, eko- nomik sıkıntıların sosyal değerler üzerindeki tah- ribatına dair gündem dışı demeci.	505:506	8. — TBMM Kitaplık Karma Komisyonu- na üye seçimi.	508
2. — Kahramanmaraş Üyesi Rıza Akgün' ün, eğitim enstitülerindeki yolsuzluklara dair gündem dışı demeci.	506:507	V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER	508
3. — Bakanlar Kurulunun istifa ettiğine ve yeni Bakanlar Kurulu teşkil olununcaya kadar mevcut Bakanlar Kurulunun göreve devamının rica edildiğine dair Cumhurbaşkanlığı tezke- resi. (3/1216)	507	1. — Cumhuriyet Senatosu Antalya Üyesi Reşat Oğuz ve arkadaşlarının, can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda bir Genel Gö- rüşme açılmasına dair önergeleri. (8/5)	508:509
4. — Bakanlar Kurulunun yeniden teşkili için CHP Genel Başkanı ve Zonguldak Millet-			

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

7.2.1967 tarihli ve 828 sayılı Kanun ile 27.3.1969 tarihli, 1137 sayılı Kanunun 36 ncı maddesini değiştiren ve yürürlük süresini uzatan 26.12.1972 tarihli, 1648 sayılı Kanunun yürürlük süresinin uzatılmasına dair kanun tasarısının (S. Sayısı : 727) gelen kâğıtlara ekten gündeme alınarak gündemdeki bütün işlere takdimen öncelik ve ivedilikle görüşülmesi onaylandı, maddeleri kabul olundu, tümü açık oya sunuldu; oyların ayrımı sonucunda tasarının kanunlaştığı bildirildi.

DİSK'e kayıtlı işçiler hakkında (10/56) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev bölümüne dair tezkeresi Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Hapishane ve tevkifhanelerin durumu hakkında (16/39);

Yabancı devletler ve milletlerarası kurullarla yapılan andlaşmalara dair (10/43);

Kurulan Araştırma Komisyonu başkanlıklarının, komisyonlarının görev sürelerinin 1 . 1 . 1978 tarihinden itibaren ikişer ay uzatılmasına dair tezkere-leri kabul edildi.

Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın, Van - Muradiye - Çaldıran ve Erciş yörelerinde husule gelen deprem dolayısıyla yapılan yardımlara, inşa edilen konutlara ve bu hususta meydana geldiği söylenen suistimallere dair araştırma isteyen önergesi. (10/78) Genel Kurulun bilgisine sunuldu, gerekli işlemin yapılacağı bildirildi.

Cumhuriyet Senatosu Trabzon Üyesi Hasan Güven ve arkadaşlarının, köy elektrifikasyonu sorunu hakkında (8/7) bir Genel Görüşme açılmasına dair önergeleri kabul edildi.

TBMM Kitaplık Karma Komisyonuna üye seçimi sonucunda Genel Kurulda çoğunluğun bulunmadığı anlaşıldığından;

3 . 1 . 1978 Salı günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 15.35'te son verildi.

Başkan	Divan Üyesi
Başkanvekili	Bilecik
Mehmet Ünal	Mehmet Erdem
Divan Üyesi	
Tabii Üye	
Emanullah Çelebi	

II. — GELEN KÂĞITLAR

Tezkere

1. — Cumhuriyet Senatosu Yozgat Üyesi Süleyman Ertuğrul Ergin'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi. (3/1218) (Anayasa ve Adalet Komisyonuna)

Rapor

2. — Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yönetmelik hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/16) (S. Sayısı : 688'e 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 29 . 12 . 1977)

Sözlü Soru

3. — Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi Ali Cüceoğlu'nun, eski Meclis binasının Cumhuriyet Senatosuna tahsisi hususunda ne düşünüldüğüne dair Cumhuriyet Senatosu Başkanından sözlü sorusu. (6/90)

Yazılı Soru

4. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, adli zabıta ve adli tıp için yapılan çalışmalara, adliye personeline ve Aydın cezaevi binasına dair yazılı sorusu. (7/848) (Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15.00

BAŞKAN : Başkanvekili Osman Salihoğlu

DİVAN ÜYELERİ : Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S. Ü.), Mehmet Kılıç (Gaziantep)

BAŞKAN — Sayın senatörler; 13 ncü Birleşimi açıyorum.

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.

BAŞKAN — Sayın senatörler; çoğunluğumuz vardır, Birleşime devam ediyoruz.

IV. - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Tabii Üye Mehmet Özgüneş'in, ekonomik sıkıntıların sosyal değerler üzerindeki tahribatına dair gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Sayın senatörler;

Arkadaşlarımızın gündem dışı talepleri uzun zamandan beri çeşitli sebeplerle yerine getirilememiştir. Birçoklarının aktüalitesi de kaybolmuştur. Ben, bunların içinden bugüne cevap verecek bir - iki tanesini seçtim. Şimdi iki arkadaşına o şekilde söz vereceğim.

Sayın Özgüneş'in bu hususta bir önergesi var, okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Ekonomik sıkıntılar ve bunların sosyal değerler üzerindeki tahribatını dile getirmek üzere gündem dışı söz isteğimi arz ederim.

Tabii Üye
Mehmet Özgüneş

BAŞKAN — Buyurun Sayın Özgüneş.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Konu üzerinde gündem dışı söz isteğimi 15 gün önce yapmıştım. İtiraf edeyim ki, bugün Sayın Başkanın söz vermesi benim için biraz da sürpriz oldu. Kendilerine huzurunuzda teşekkür ederim.

Arkadaşlarımız;

Uzunca bir zamandır pahalılık memleketin maddi ve manevi bünyesini kemirmektedir. Gelirlerini arttıramayan dar gelirli vatandaşlar cidden büyük bir sıkıntının içindedir.

Bu millet uzunca bir zamandır adaletli bir tutum karşısında katlanmayacağı feragat yoktur. Ancak, bir kısım insanlar büyük bir sıkıntı içindeyken, diğer vur-

guncu, tefeci ve aracı kesimi bütün iştahlarıyla yiyip içmekte, ellerinden gelen her türlü israfı yapmaktadırlar. Özellikle İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük şehirlerde sefahat yuvaları bütün haşmetiyle devam etmektedir. Maalesef buna benzer yerlerdeki rüşvet ve iltimas iddiaları yaygındır. Hatta o kadar ki; buradaki bir kısım rüşvet pek öyle o bölgelerde de kalmamakta ve nereye kadar tırmandığından vatandaş hayretler içinde kalmaktadır. Bir örnek vermek için söyleyeyim ki; İstanbul'un bir semtinde beyaz kadın ticareti yapan altı otel için vatandaşların şikâyetini ben, Sayın İrmak Hükümeti zamanında Devlet Bakanlığından bir yazı ile İçişleri Bakanlığına bildirmiştim, yazı kayboldu. Bakanın şahsına yazdığım yazıdan sonra da maalesef İstanbul Valiliğine intikal eden bu şikâyete İstanbul Valiliği hiçbir işlem yapmadı veya yapamadı. Çünkü, dediğim gibi, rüşvet pek öyle bulunduğu yerde kalmamakta ve epeyce tırmanmaktadır.

Arkadaşlarımız;

Bizim Orta Anadolu'da bir söz vardır. Derler ki; «Yokluk asaleti bozar.» Bir memlekette devamlı olarak halkın sıkıntı içine düşmesi ahlak seviyesini elbette ki rencide eder. Siz bütün okullarda dersleri kaldırsanız da yerine ahlak dersi koysanız milletin belli ekonomik seviyesini temin etmedikçe o memlekette sosyal nizamı kurmaya, ahlakı temin etmeye imkân yoktur. Her ahlak sistemi, her sosyal sistem belli bir ekonomik zemin üzerinde ancak gelişebilir. O zeminde aşağı indiğimiz gün birçok kimseleerden ahlak beklemek bence fuzulidir; çünkü ben kahramanlardan bahsetmiyorum, normal vatandaşın bahsediyorum.

Bir noktayı daha belirtmek istiyorum.

Halk der ki; «Benim yerim doyduğum yerdir, doğduğum yer değil.» İnsanlar devamlı olarak kendi vatanlarında doymazlarsa bu takdirde elbette ki vatanlarından soğumaya başlarlar. Tekrar şunu belirtmek istiyorum. Belli bir ekonomik zemin temin edilmedikçe halkın birtakım sıkıntıları giderilmedikçe bu takdirde sosyal bünyeden, sosyal nizamdan bahsetmek çok güçtür. Gönüm çok istiyor ki; bir taraftan vatandaşın sıkıntısı ile Devlet ilgilenirken, öbür tarafta bu sıkıntı çeken vatandaşın karşısında çok büyük bir rahatlıkla sarfeden tefeci grubunun, aracı grubunun karşısına çıkılmasını ve gerekli tedbirler alınmasını.

Saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Özgüneş.

2. — *Kahramanmaraş Üyesi Rıza Akgün'ün, eğitim enstitülerindeki yolsuzluklara dair gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım; İkinci arkadaşımız Kahramanmaraş Senatörü Sayın Rıza Akgün «Eğitim enstitülerindeki yolsuzluklar» ile ilgili gündem dışı söz istiyorlar, buyursunlar efendim.

RIZA AKGÜN (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, Senatonun değerli üyeleri;

Bu konuşmamı bundan aşağı yukarı bir ay önce yapmak için gerekli müracaatı yapmıştım. Ne yazık ki; ehemmiyetini kaybettiği bugünlerde sıra gelmiştir. Bununla birlikte Sayın Başkana teşekkür ederim.

Giden ayın üçü idi, Kahramanmaraş seçim bölgesine gitmiştim; eğitim enstitülerine talebe kayıtlarının yapıldığı bir zamandı. Her yerde olduğu gibi Kahramanmaraş'ta da Eğitim Enstitüsüne önkayıt yapılırken üniversite giriş imtihanlarına tabi tutulan gençlerin üniversite giriş imtihanlarındaki aldıkları puanlara göre girme hakkını yüksek mahkemelerin de müteaddit defa ısrarla söylediği gibi, kabul etmeyen Millî Eğitim Bakanlığı ve o günün düzenine göre hareket eden eğitim enstitülerine talebe alınırken; giden ayın 3'ünde Kahramanmaraş'ta olan birtakım hadiseler şahit oldum ve bu gördüğüm hadiseleri Senato kürsüsünde dile getirmenin zorunluğunu duydum.

Hepimizin rahatlıkla bildiği, öğretmenlerinden ilim, irfan alarak memleketimize faydalı hizmetlerde bulunacağını zannettiğimiz eğitim enstitüsündeki; ülkücü olduklarını iddia eden gençlerimizin, her yerde olduğu gibi, seçim bölgesi olan Kahramanmaraş'taki ön kayıtlar anında yaptıkları hakka, hukuka ve hatta insanlığa uymayan davranışlarından bir bölümünü dile getirmek üzere söz aldım.

Muhterem arkadaşlarım;

3 . 11 . 1977 günü Eğitim Enstitüsünde, üniversite giriş imtihanına girmiş ve muayyen ölçüde puan alan gençler, bu okula ön kaydını yaptırmak için geldiklerinde, kapıda ülkücü olduklarını iddia eden gençler, kendi görüşlerinin aksi bir siyasi görüşe sahip olduğunu tahmin ettikleri gençleri okula sokmamak için kaba kuvvetle mani olmaya çalıştılar. Yine, kayıt olmak isteyen bu gençlere kayıt müracaat belgeleri okul idaresi yerine görev yapan ülkücü gençlerce 20 lira karşılığında; «Yiğit Köylüm» ismini taşıyan MHP'nin seçimlerde propaganda aracı olan şu mecmuayı her talebeyi, namzet üyeyi 20 lira karşılığında almağa mecbur ettiler. İşin garip tarafı, o Eğitim Enstitüsündeki öğretmen ve yönetici kadrosu da buna müsamaha etti, göz yumdu.

Yine, «1978 Alparslan Türkeş Takvimi» ismini taşıyan takvimi aday olmak isteyen talebelere keza 20 lira karşılığında yine aynı şekilde ve zorla almağa mecbur ettiler.

Bunun dışında, Ankara'da 84 225 numaralı hesaba her aday öğrenci arkadaş için beş lira para yatırma zorunluğunu ortaya koydular, makbuzların da lüzumlu belge olarak kayıt yapılırken müdüriyete ibraz etmeyi mecbur kıldılar. Buna da tahammül eden ve okula kaydolmak isteyen gençler; ama bunu da kâfi görmez ülkücü geçinen, okulda idarenin hizmetine yardım eden gençler bu sefer de kendi fikriyatında olmadıkları teşhis ettikleri gençleri alıp okulun altındaki bodrum kata götürdüler ki, zorla orada gençleri tehdit ettiler; döverek hastanelik ettiler. Bu çocukların kayıt evraklarını alıp yırttılar ve arzuları olan, bu okula kendi fikriyatı dışındaki gençlerin girmesine bu şekilde mani oldular.

İşin garibi, bu olay okulda polisin gözleri önünde ve okul idaresinin malumatı tahtında cereyan ediyordu. Bu işkence çeken ve yaralanan ismen bildireceğim birtakım çocukları, Doktor Mehmet Coşkun isimindeki bir şahsın çocuğu ve velileri bana gelip şikâyetlerini bildirdiler ve okula ön kayıtların yapılabilmesi için benden yardım istediler. Durumu Valiye usulü dairesinde bildirdim, rica ettim. Bana, «Gerekli etkin tedbirleri alıyorum» dedi; ama esfle söyleyeyim, Vali devam eden haksızlıkları ve kaba kuvveti bir türlü önleyemedi. Eğitim Enstitüsünde, eğitimde güya fırsat eşitliği kendilerine göre böylece sağlanmış oldu.

Muhterem arkadaşlarım;

Ön kayıt da bu nedenle mağduriyete uğrayan çok sayıda gençler savcılığa resmen başvurular ve bu

başvuruların bir örneğini de alıp getirdim, Yüce Heyetinize göstermek istedim. Bu tutum ve davranışlar gençlerimizin ve memleketimizin geleceği bakımından ciddi ve endişe vericidir. Bu durum karşısında Hükümetin, Milli Eğitim ve İçişleri Bakanları önleyici ne gibi tedbirler alacaklardır? Bu hususu merakla bekliyorum. Vazifeyi bilerek kötüye kullanan ve en azından ihmal eden görevliler hakkında ne gibi muameleler yapılmıştır? Bunu öğrenmek isterim.

Eğitim enstitülerine girerken Mili Hareket Partisine ait mecmua ve «Alparslan Türkeş 1978 Takvimi»ni ve «Aşık Sıtkı Pervane» adlı kitabı 20'şer liraya almak ve Ankara Sanat Okulu 84 225 numaralı hesaba her aday öğrencinin 5 lira para yatırma mecburiyeti var mıdır; ve yine eğitim enstitülerine kayıt olmak için erkek talebelerin ülkü ocaklarına kayıt edilme mecburiyetleri mevzuata göre var mıdır? Bu hususda ilgililerin cevabını kayıt süresi bitmeden bekliyorum.

Beni sabırla dinleyen Yüce Senatonun üyelerine ve Sayın Başkana saygılar sunarım. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

3. — *Bakanlar Kurulunun istifa ettiğine ve yeni Bakanlar Kurulu teşkil olununcaya kadar mevcut Bakanlar Kurulunun göreve devamının rica edildiğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1216)*

BAŞKAN — Gündeme geçiyorum efendim.

Cumhurbaşkanlığı tezkereleri var; okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi: Başbakanlığın 31 Aralık 1977 gün ve 11/05804 sayılı yazısı.

Bakanlar Kurulunun istifa ettiği, ilgi yazı ile bildirilmiş ve bu istifa kabul edilmiştir.

Yeni Bakanlar Kurulu teşkil olununcaya kadar, mevcut Bakanlar Kurulunun göreve devamının rica edildiğini bilgilerinize arz ederim.

**Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı**

BAŞKAN — Bilgilerinize sunarım.

4. — *Bakanlar Kurulunun yeniden teşkili için CHP Genel Başkanı ve Zonguldak Milletvekili Bülent Ecevit'in görevlendirildiğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1217)*

BAŞKAN — İkinci bir tezkere var; okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 31 Aralık 1977 gün ve 4-1185 sayılı yazımız.

İlgi yazı ile istifası bildirilmiş olan Bakanlar Kurulunun yeniden teşkili için, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 102'nci maddesi uyarınca, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ve Zonguldak Milletvekili Sayın Bülent Ecevit'i görevlendirdim.

Seçilecek Bakanların atanmaları yapıldıktan sonra, Bakanlar Kurulu listesinin ayrıca gönderileceğini bilgilerinize arz ederim.

**Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı**

BAŞKAN — Bilgilerinize sunarım.

5. — *Amerika Birleşik Devletleri ile akdolan kredi andlaşması hakkında Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev bölümüne dair tezkeresi. (3/1215, 10/23)*

BAŞKAN — Bir Araştırma Komisyonu tezkeresi var; okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Amerika Birleşik Devletleri ile akdolan Kredi Andlaşması hakkında kurulan Araştırma Komisyonu 29 . 12 . 1977 tarihli 1 nci toplantısında Anayasa Mahkemesinin 19 Kasım 1977 tarihli 16118 sayılı kararına uygun olarak Başkanlık Divanı yeniden teşekkül etmiş, aşağıdaki sayın üyeler seçilmişlerdir.

Bilgilerinize arz ederim.

Saygılarımla.

**Araştırma Komisyonu Başkanı
Sadi Irmak**

**BAŞKAN : Sadi Irmak (Cumhurbaşkanınca S. Ü.)
Sözcü : Ahmet Demir Yüce (Zonguldak Üyesi)
KÂTİP : A. Emre İleri (Niğde Üyesi)**

BAŞKAN — Bilgilerinize sunarım.

6. — *Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mucip Ataklı ve arkadaşlarının dış politika konusunda bir Genel Görüşme açılmasına dair önerileri. (8/6)*

BAŞKAN — Milli Birlik Grubu tarafından verilmiş dış politika hakkında bir genel görüşme isteği vardı; bu genel görüşme isteği geri isteniyor efendim;

Sayın Başkanlığa

Dış politika konusunda bir genel görüşme açılmasına dair gündemde bulunan önergemizi şimdilik geri almamıza izin verilmesini dileriz.

Saygılarımızla.

(Tabii Üye)

Mucip Ataklı

(Tabii Üye)

Kâmil Karavelioğlu

BAŞKAN — Dış politika hakkındaki genel görüşme önergesinin geri verilmesini oylarımıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Gereği yapılacaktır efendim.

7. — 10/2, 10/13, 10/23, 10/43, ve 10/61 numaralı Araştırma komisyonlarında açık bulunan üyeliklere seçim.

BAŞKAN — Kamu İktisadi Teşebbüsleri içinde yer alan bazı kuruluşlardaki personele ödenen ikramiyeler hakkında kurulan 11 kişilik Araştırma Komisyonunda açık bulunan üyeliğe seçim yapılacaktır. Sayın Kâmil Karavelioğlu teklif ediyor. İşari oyla seçilecektir.

Oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ankara İmar Limited Şirketinin Arısoy Kolektif Şirketi lehine sağlamış olduğu menfaat ve keyfi davranışlar hakkında kurulan 9 kişilik Araştırma Komisyonunda açık bulunan üyeliğe seçim yapılacaktır. Refet Aksoyoglu teklif ediyor.

Oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanı tarafından yapılmış olan tayin ve nakil tasarrufları hakkında kurulan 15 kişilik Araştırma Komisyonunda açık bulunan üyeliğe Selâhattin Özgür teklif ediyor.

Oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında akdolan kredi anlaşması hakkında kurulan 11 kişilik Araştırma Komisyonunda açık bulunan üyeliğe Suphi Gürsoytrak teklif ediyor.

Oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yabancı devletler ve milletlerarası kurullarla yapılan anlaşmalar hakkında kurulan 15 kişilik Araştırma Komisyonunda açık bulunan üyeliğe Sami Küçük teklif ediyor.

Oylarınıza arz ediyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

8. — *TBMM Kitaplık Karma Komisyonuna üye seçimi.*

BAŞKAN — Efendim, şimdi gündemimize göre Kitaplık Karma Komisyonu için seçim var. Yalnız, buna grup kuramayan üyelere bir itiraz vaki oldu, bunu okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Kitaplık Karma Komisyonunda grup kuramayan üyeler adedi 14 olmasına rağmen hiçbir kontenjan verilmemiş, buna rağmen 12 üyesi bulunan Kontenjan Grupuna bir üyelik kontenjan tanınmıştır. Oysa ki, grup kuramayan üyeler çoğunlukla siyasi partiler mensubu olmakta, ayrıca sayı itibarıyla da Kontenjan Grupundan daha fazla bulunmaktadır.

Bu sebeplerden dolayı tercih kuramayan üyelerin olması gerekir. Durumun düzeltilmesine müsaadelerinizi arz ederim.

Saygılarımla.

Yozgat

Süleyman E. Ergin

BAŞKAN — Sayın üyeler, Kitaplık Karma Komisyonu Meclis İçtüzüğüne göre Meclisce hazırlanıyor. Sayın Süleyman Beyefendi müracaatını yapmıştır. Bu müracaatı incelemek üzere seçimi erteliyorum.

V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Cumhuriyet Senatosu Antalya Üyesi Reşat Oğuz ve arkadaşlarının, can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda bir Genel Görüşme açılmasına dair önerileri. (8/5)*

BAŞKAN — Şimdi gündemimize göre Cumhuriyet Senatosu Antalya Üyesi Reşat Oğuz ve arkadaşlarının can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusundaki genel görüşmenin devamına geçmiş bulunuyoruz.

Bundan evvelki Birleşimde Sayın Niyazi Ünsal'ın konuşmasında, şahsına söylemediği sözlerin söylendiği ve büyük bir sataşma olduğu iddiası ile Sayın Ömer Naci Bozkurt bir müracaatta bulunmuştur. Durumu inceledik. Her halde o arkadaşımız da konuşmasını biliyor, burada işaretledik. Yalnız Sayın Ömer Naci

Bozkurt'tan bir hususu istirham edeceğim. İkinci bir sataşmaya meydan vermemesini hassaten rica ediyorum. Yalnız o kısımları...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Sayın Başkan, en sonunda konuşsun.

BAŞKAN — Merak etmeyin efendim, bir şey olmayacak, hiç tereddüt etmeyin.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Bir şey olsun olmasın; üç haftadır konuşamıyoruz. Gündem böyle yapılmaz ki. Bir seçim yapıyorsunuz, bir Bakan söz veriyorsunuz, bize konuşma sırası gelmiyor.

BAŞKAN — Konuşacaksınız şimdi, hiç merak etmeyin.

Buyurun Sayın Ömer Naci Bozkurt.

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun pek muhterem üyeleri;

Can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü ile ilgili genel görüşme münasebetiyle Sayın Niyazi Ünsal konuşmasının birkaç yerinde şahsımla ilgili ve içinde ağır ithamları taşıyan bazı beyanlarda bulunmuştur. Müsaade ederseniz bunları kısaca arz edeyim.

Benim bir hayli Atatürk'ten bahsetmiş olmamdan, pek hoşlanmadığımı zannediyorum. «Atatürkümüz kala kala Sayın Ömer Naci Bozkurt'a mı kalmış?.. Eve!, Atatürk, Ömer Naci Bozkurt Beyin kafasına sığacak kadar küçük değildir» diye buyuruyorlar.

Diğer konuşmalarının bir yerinde, «AP Sözcüsü solcuların seks isteğini, kadını ortak mal olarak gördüğünü söylüyor. Bu bağnaz ve adi sözcüğü tekrarlamak istemezdim; ama ben onların emniyet genel müdürü zamanlarında ve o günlerin bir bakanı ve genel müdürü ile yaptıklarını burada sayarsam, insanım diye dışarıya çıkamazlar.» diyor.

Konuşmasının bir başka yerinde de, «Emniyet örgütünün ne duruma geldiğini geçen celsede, eski bir emniyetçi olan Sayın Karamullaoğlu söylediler. Düzen kokmuş, çürümüş tümüyle. Bugün valiler, Karamullaoğlu'nun tanıttığı gibidir; dün Ömer Naci Bozkurt gibi olanlar vardır, elbette bu düzen çürüyecektir, kokacaktır, bozulacaktır.» diyor.

Pek muhterem arkadaşlarım;

Şimdi, iddiaları arz ettim. Hepimiz Atatürk'ü büyük biliyoruz ve herkes kendi akli melekeleri, tahsili, bilgisi seviyesinde onu anlamaya çalışmıştır; ben de bunu yapmaya çalıştım. Kemaliyle Atatürk'ü öğrenemedimse, bunu benim kusurumda değil, onun büyüklüğünde arayalım.

Medeni münasebetleri, şahsi münasebetlerimize son derece iyi olan bu arkadaşımızın, her nedense bu kürsüde hiç beklenmedik konuşmalar yapması hakikaten yadırganacak bir şey.

Ben, kendilerine Atatürk'ü anlamaya tanımaya gayret etmelerini tavsiye ederim; ben de aynı yoldayım.

Valilere gelince: Düzeni bizim kokuttuğumuz (Kendi iddialarına göre) veya düzenin bizi kokuttuğu hususunda bir şey söylemek mümkün değil. Müsaade ederseniz bunu, Sayın Niyazi Ünsal'ın ilköğretim müfettişliğinden kalma valilerle olan münasebetinin bir kompleksi şeklinde telakkî edelim ve burayı böyle geçelim.

Efendim, benim bir bakanla yaptıklarını anlatırsa insanım diye dışarıya çıkamazmışım. Bu arada Sa-

yın Feyyat da «Bar çalıştırdılar, bar» diyor. (CHP sıralarından gülüşmeler). Değerli arkadaşlarım gülmeyin. Bugün bana, yarın size. Burada hepimizin en küçüğü 40 yaşında, bilâistisna buraya yüksek tahsil görerek gelmişiz. Hepimiz şeref ve haysiyetli insanlarız; şeref ve haysiyetine güvenen ve başkalarının şeref ve haysiyetine hürmet eden insanlarız.

Müsaade ederseniz, şimdi Niyazi Ünsal Bey kardeşimiz ve Feyyat Beyefendi de şerefli, haysiyetli insanlar olarak lütfen benim, insan içine çıkamayacak yaptıklarım ne ise burada söylesinler; insan içine çıkamayan sizin huzurunuzda hiç çıkamaz. Yalnız benim bu sözümlü kendileri için de kabul etsinler. Eğer, bir iftira ve isnat içinde değilseler, lütfen onlar da benim yapacağımı kabul buyursunlar. Eğer bu sözler, fevri bir şekilde söylenmiş, istenmediği halde ağızdan çıkmışsa, kendisinden rica ediyorum, gelsin burada tavzih etsinler. Bizim, birbirimize karşı bu derece ağır isnatları yapmamız bize bir şey kazandırmayacağı gibi, bizi seçenlerin indinde de hepimizi kusurlu duruma düşürür. Benim kendilerinden istirhamım bu.

Bu kürsüden inerken şurayı da arz edeyim. Bir senatör arkadaşımızı 33 vatandaşı öldürmekle suçlayan ve onu seçen Cumhurbaşkanını da suçlu ve katil olarak burada söyleyen bir arkadaşımızın, benim hakkımda söylediklerinin doğruluk derecesini de yine takdirlerinize sunarım. Umarım arkadaşım fevri söylemiştir. Burada bu hususu tavzih etsinler.

Hepinize saygılar sunarım. (AP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bozkurt.

Efendim, Genel Görüşmede şimdi sıra Sayın Hilmi Nalbantoğlu'nda.

Buyurunuz efendim.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Hepinizi saygıyla selamlarım.

Sözlerime başlamadan önce, bu anakadar olan can güvensizliği olaylarını ve sonuçlarını ve son olarak da Sayın Prof. Dr. Yalçın Sanalan'a yapılan menfur tecavüzü kınıyor ve sözlerime devam ediyorum.

Türkiyemizde can güvenliği yoktur. Öğretim özgürlüğü çok sınırlı hale gelmiştir. O derecede ki, can güvensizliğinin ve öğrenim kargaşalığının boyutları Demirel'i, Cephe Hükümetlerinin kuvvetini aşan boyutlara ulaşmıştır. Hükümet içi partilerin ve örgütlerinin boyunu da aşmıştır. Özellikle «Faşist» diye tanımladığımız MHP'si bile, belki ateşlediği bu kıvılc-

cımdan dolayı çıkan yangının ortasında kalmıştır. Olaylar artık salt karşıt görüşlü olan gençlerin çatışmasından ibaret kalmıyor. Zira, gençler salt görüş ayrılıkları ile birbirlerine bu denli düşman olamaz.

Öyle sanıyorum ki, Hükümet içi parti ve örgütleri ve hatta özellikle «Komando» olarak isimlendirilen çoğu halk çocukları olan gençler bile aşağıda açıklayacağım sorunları ve konuları anlamışlardır, bilinçlenmişlerdir ve bilinçlenmektedirler. Bunları öğrenmiş, bilinçlenmiş olduğu halde, önergede açıklanan işlem ve eylemleri sürdürenler veya sürdürenleri görüp bunlara karşı koymayanlar var ise, bunlara «Vatan haini» demekten başka diyeceğim yoktur. Eğer buna rağmen bu gibi olaylar sürüyor da önlem alamıyorsa, işin boyutları, o partileri, o Hükümeti, Parlamentoyu ve nihayet - Tanrı göstermesin - Devletin boyutlarını da geçmek üzeredir ki, her memleket ve milletini sevenin buna bir çare bulması ve bulunan çareyi uygulaması gereklidir.

Bence Türkiyemizin bugün içinde bulunduğu bunalımlı durum, uygulanan az gelişmiş kapitalist sistemin sonucudur. Bu sistemin başlangıç anlaşması ve ekonomimizdeki etkisi 1536 yılında Fransa ile yapılan Kapitülasyon Anlaşmasıyla başlar. Bundan önce Osmanlı Ülkesinde ve Devleti içerisinde uygulanan sistem ve süregelen ekonomik düzen gereği, çok daha iyi koşulda bir toplum oluşmuş ve sürmekte idi. Bu tarihe kadar Osmanlı Toplumunda bağımsız bir ekonomik düzen vardı. 1536'dan sonradır ki, Osmanlı toplumunun her müessesesi, idaresi, askerliği, toplum yapısı, ekonomisi bozulmaya başladı. 1800 yıllarına kadar Osmanlı memleketinde uygulanan kapitalist sistemin sonucu (Yani 1536'dan 1800'e kadar) ekonomik düzen, yüksek devlet memurları, mültezimler, tefeciler, bey ve ağalar ve de yabancı işbirlikçilerin çıkarına işler hale geldi. 1830'lara doğru bu hâkim zümreler hem özelci ekonomi yardımıyla gittikçe artan servetlerini hem de canlarını emniyete almak gereksinmesi içerisinde iktidarı zorlamaya başlamışlardır. Bu istemler Batı kapitalizminin de özlemleri idi. Sonunda 1839 Tanzimat Fermanı kabul olundu. Tanzimat Fermanının Hristiyan tebaa tanıdığı haklar, aslında Hristiyanların küçük bir zümresi olan işbirlikçilerin Avrupa'daki efendilerine hizmetlerini sağlamak için kaleme alınmıştır.

1856 İslahat Fermanının temel niteliğini ise, batı kapitalizminin çıkarlarına uygun üst yapı kurumlarını Osmanlı memleketinde bina etmektir. Bu tarihten sonradır ki, bu ithal malı ekonomik düzen nedeniyle,

tepki gösterenlere karşı düzenin bekçileri etki göstermeye başlamışlardır.

Bu suretle, saray çevreleri, yabancı konsolosluklar bu ekonomik sistemin bekçileri ve uygulayıcıların hamisi olmada ortak olmuşlardır. O gün bekçi bunlardı; yani uygulanan ekonomik düzenin bekçileri bunlardı.

1908 Meşrutiyeti ve 1923 Cumhuriyeti yerli kapitalist yaratma özenti ve gayretine düşmüştür. Bunlar süresince de düzenin bekçileri artık ordu, meclis ve bürokrasidir. Kapitalist sistem, sermaye düzeni ve sermayenin gerek hükümete, gerek ekonomiye hâkim olması demektir. Sermayedar aldığı daha pahalı satarak veya ürettiği malın işçiliğini az ödeyerek artık değeri alan kesimdir. Bu sistem toplumda geniş çözümler ve uçurumlar yaratmaktadır.

Politik durumumuzu da bu sistem açısından seyretilmek ve değerlendirmek gerekmektedir. Sistemin son aşaması emperyalizm ve bunun mücadelesi demek olan genel savaşlardır. Bu yolla bunalıma düşen ekonomilere sağlık kazandırılmaya çalışılır. İkinci Dünya Savaşı böyle bir savaştır.

Ülkemiz de bu savaştan zarar görmüştür. Bir milyon kişilik ordunun beslenmesi, ekonomimizi bozmuştur. Hükümet harcamaları baş edebilmek için sağlam para politikasını bırakıp, enflasyon yoluna sarmıştır. Ekmek karneleri, pahalılık, üretim düşümü nedeniyle kıtlık, yoklar ve karaborsa fakir zümreyi çoğaltmıştır. O zamana kadar iktidar için ittifak halinde olan bürokratlar, ortakları olan eşraf ve tüccar zümresine hoş gelmeyen Varlık Vergisi ve Milli Korunma Kanunu gibi kanunları çıkarınca, araları açılmıştır.

1945'e doğru, bir de toprak reformu tasavvurları eklenince bağlar tamamen kopmuş, tüccar - eşraf takımı iktidardan ayrılp yeni bir partide toplanmışlardır. Demokrat Parti'de.

1950 seçimleri bir bakıma Türkiye'de burjuvazinin ihtilalidir. Halk bir yanlığı nedeniyle bu harekette tüccar ve eşrafın yanında yer almıştır. Halk tanzimattan beri batılılaşma çabaları nedeniyle iktidara karşı olduğu, ona kuşkulu baktığı halde, ilk defa Demokrat Parti iktidarına hem oy vermiş hem de onun daima destekçisi olmuştur. Halbuki, Demokrat Parti iktidarında hâkim ve etkili zümre büyük toprak sahipleriyle tüccar ve eşraf olmuştur.

1950 - 1960 döneminde tüccar - eşraf çok farklı bir gelişme ve hareketliliğe kavuşmuştur. Bürokrasinin yerine müttefik koltuğuna hamisi Amerika otur-

maştır. Artık Amerika'nın eli ve parmakları içimizdedir.

27 Mayıs 1960 İhtilali, tüccar - eşraf egemenliği; yani burjuvazinin sivil - asker bürokrasiye çekilmez derecede artan tahakkümünün sonucu bir tepkidir denebilir.

1961 Anayasasının sosyal hukuk devleti anlayışı hükümleri kavranamadan, yine halk aynı bilinçte olduğundan, bu sefer de AP yanında yer almış ve tüccar - eşraf zümresinin egemen olduğu iktidar oluşmuştur ve bu yüzden Anayasa uygulanamamıştır.

Tüccara tamnan koruma yöntemleri ve tarımda makinenin kullanılmasıyla eşraf - ağa kesiminin ekonomik gücünün artması büyük toprak sahiplerini bu devrede daha da güçlendirmiştir. (Özellikle 1965-1970 yılları egemen zümrenin hem sosyal hem de ekonomik açıdan en hızlı gelişme yıllarıdır. Adalet Partisi Hükümetleri döneminde, iktidar sahipleri, spekülâtörler ve vurguncularla ortak oldular. Memlekette soygun çeteleri türedi, kâr hadleri, yeryüzünde hiçbir memlekette görülmemiş ölçüye çıktı.

Bir İngiliz yazarı 1860'larda yayınlanan bir yazısında; «Sermaye çok söz konusu oldu mu her yerde kullanabilirsiniz onu. Yüzde 20 kâr görünce hırslanır, yüzde 50 kâr olunca çılgınca hareketlere kalkışır, yüzde 100 kâr varsa bütün insani konuları çiğneyip geçer, yüzde 300 kâr elde edeceğini kestirince darağacına gitmek ihtimali de olsa, işleyemeyeceği cürüm yoktur.» der. İşte bu nedenle, 1965 - 1970 yılları arasında, hırslanan sermayeye karşı toplumda hasıl olan tepki ve tenkitlere karşı, sermaye iktidarı, bazı güçlere dayandırılarak sürdürülmek istenmiştir. Bu dönemde sosyal fikirlere ambargo konulmaya kalkışılmıştır. Ayrıca Hükümetler, güçlenmekte olan sol muhalefet ve örgütlenmelere, yani tepkilere ve eylemlere karşı; Batılılaşmanın özünü fark etmeyip, görüntüsüne düşman olan İslâmıcı - Doğucu halk kitlelerini çıkarmayı düşünmüş; bu suretle tüccar - eşraf hâkim zümrelerinin körebe oyununu bir süre daha sürdürmeyi sağlamıştır.

Sol muhalefet, aslında bağımlı kapitalistleşmenin özüne karşı bilinçli bir başkaldırma olgusunun mücadelesini vermektedirler. AP ve iktidarı, hâkim zümre tüccar - eşraf, kapitalizmin özünü savunmasına rağmen, Batılı görüntüyü her zaman korumaya özen göstermiştir. Bir yandan İslâmıcı kesim Batılılaşmaya karşıdır; fakat Batı ekonomik mekanizmasının özünü görememektedir.

1971'e doğru Adalet Partisi, milli heyecanın arttığı, sol eylemlerin kendi iktidarına karşı yıldırımlar

yönelttiği sırada, İslâmıcı - Doğucu halk kesiminden ve onların örgütlediği sivil komünizmle mücadele ve talebe derneklerinden yararlanarak, kendini korumaya girişmiştir. Yani, düzeni korumaya girişmiştir. Yani bunlar bu devrede düzenin bekçileri olmuşlardır.

1961 Anayasası, Demirel Hükümetlerini ve ekonominin hâkim zümrelerini rahatsız ediyordu. Zira, yönetime Ordu Milli Güvenlik Kurulu ile aydınlar Anayasa Mahkemesi, özerk üniversite, bağımsız TRT, Devlet Planlama Teşkilâtı ve hatta Senatonun seçim dışı gelen üyeleriyle ortak edilmişlerdi. Hâkim zümreler, işlerine, bunların karışmalarını istemiyorlardı.

Demirel Hükümetlerince Anayasasının birçok hükümlerinin ihmal edilir olması, ordu ve aydın zümreyi de tedirgin etmeye başlamıştır. Toprak reformu, vergi kaçakçılığı, grevlerin askılanması gibi konular, en çok eleştirilen, tedirgin olunan konulardı. Gerçi Adalet Partisi İktidarı, gerek ordu ve gerekse sivil bürokrasiyi yer yer kollamaya ve mevcut ekonomik düzenin nimetlerinden pay ayırarak; sivil, asker Personel kanunları ve OYAK kanunları ile onlardaki hırcın eğilimleri yumuşatmayı başarmışsa da, 1971 yılında muhtıra almaya engel olamamıştır.

Bu suretle koalisyon hükümetleri dönemi başlar. Bu dönem hükümetleri de, ilkel kapitalizmin hâkim zümreleri olan tüccar - eşraf ikilisinin, ihlal edilen haklarını ve sarsılan maneviyatını tamir devresi olarak geçmiştir.

Ayrıca, bu devrede solun legal ve bazı illegal örgütleri mahkûm ve tasfiye edilirken, sağın egemen güçleri ve bunların besledikleri sağ militanlar örgütlenmiş ve güçlenmişlerdir. Bu devrede bizzat Hükümetler düzenin koruyucularıdır. Sıkıyönetim mahkemeleri ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin rolleri büyüktür. Balyoz kullanan Başbakanlar da bulunuyordu. İslâmıcı - Doğucu kesim, kapanan Milli Nizam Partisi yerine, Milli Selâmet Partisi adı altında yeniden örgütlenirken; Turancılığı, İslâmcılığa ağır basan bir kısım insanlar Milli Hareket Partisini örgütlemişlerdir. Buna Hükümetler de yardımcı olmuştur.

Milli Selâmet Partisi sermaye kesiminde İslâmıcı kanadın, sermayenin Avrupa'ya bağımlılıklarına ve mason çevrelere karşı oluşan tepki sonucunu ve Anadolu tüccar ve eşrafını koruma ve onlara hamî rolü takınma eğiliminden ötürü ortaya çıkmıştır. «AET'ye karşı oluş ve renksizlere hücum» gibi savlarla bazı halk kesimini hoşnut etmiştir.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Şimdi büyük sermayedarlar sizi koruyor.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Devamla) — Bize de karşı...

BAŞKAN — Lütfen efendim yerlerinizden konuşmayın.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Devamla) — Halbuki, Türkiye'de ekonomik bağımsızlık, evrensel mekanizmanın bir parçasıdır, yabancı ülkelerin çıkarınca yürüyen ve göz göre göre bağımlılığı zorunlu kılan bir ekonomik düzen, hemen bütün geri kalmış ülkelerin ortak niteliğidir.

Sonra, Birinci Cephe Hükümetinin kurulması, memleket için bir talihsizlik olmuştur. Bu dönemde Hükümetteki her parti, bir gün seçim olur düşüncesi ile ekonomiyi taraftarlarına âdeta talan ettirmişlerdir. Bu talanlar ve artan şikâyet ve tedirginlik nedeni ile ekonominin hâkim zümresi tüccar ve eşraf kendisini güvence içinde görmek zorundadır. Hükümet, polisi örgütlenme telkininde bulunmuşlardır; kadro ve malzeme sınırlılığı buna geniş ölçüde olanak vermediğinden ve hatta büyüyecek kadroda her fikirden insanların olabileceği sakıncasını gördüklerinden, tek düşünceli, şartlanmış kafalı ekipler eliyle güvence sağlama yoluna dönülmüştür; düzenin yeni beklilere gereksinmesi vardır.

Birinci Cephe Hükümeti içerisinde Milli Hareket Partisinin ve onun örgütlediği militanlar; yani komandolar, işte bu nedenle Hükümet edenlerce palazlanma olanağına kavuşmuştur. Tüccar, eşraf kapitalist çevrelere bu düşünce daha cazip gelmiş olmalı ki, daha önceden bu şekilde sayınma örgütlerini, kişisel de olsa, kurmaya özen gösterenler olmuştur.

Özetlersek; memleketimizde 1536'larda, gerek binleşsizlik veya zorla bir ekonomik tercih, zamanın hükümetlerine empoze edilmiştir. 1836 tanzimat, bu ekonomik düzenin hâkim zümresi olan yabancılara geniş haklar tanımış, 1856 İslahat Fermanı, bu düzenin üstyapı kurumlarını Osmanlı memleketinde bina etmiştir. 1908 - 1923 Meşrutiyet ve 1923 - 1950 Cumhuriyet Dönemi dahi ekonominin yerli tatbikçisi, tertipçi ve işbirlikçilerini yaratma, özenti ve gayretine düşmüştür.

Buraya kadarki sürede düzenin bekçileri; hükümetler, Ordu, Meclis ile bürokrasi, vali ve jandarmalardır. 1950 - 1960 arasında bu çarpık ekonomik düzenin bekçisi, Hükümet ve Hükümeti oluşturan parti olan Demokrat Partidir. Ancak, bir farkla ki, ikti-

darların hâkim zümresi olan ve iktidarda, ittifak halinde olan hâkim zümrelerden bürokratlar, eşraf ve tüccar üçlüsünden bürokratlar; yani sivil - asker kesimi ayrılmış, onun yerine düzenin bekçiliğinde Amerika hamisi olarak yer almıştır.

1965'ten sonra da iktidarda tüccar - eşraf ve toprak ağaları egemen olmuş ve Amerika hamilikte devam etmiştir.

1965 - 1970, bu ekonominin egemen zümresinin en hızlı gelişme yıllarıdır. Bu devrede ekonomik düzenin bekçileri, komünizmle mücadele dernekleriyle, bazı talebe dernekleridir. Sivil - asker bürokrasinin düzene reaksiyonu Personel Kanunu ve OYAK Kanunu ile yumuşatılmaya çalışılmıştır.

1971 - 1973 devresinde, sol güçlerin reaksiyonları, sıkıyönetim ve sıkıyönetim mahkemeleri eliyle tasfiye edilmeye çalışılmışsa da, düzenin bekçiliği için Orduya da bel bağlanılmamaktadır. Bu talan düzenine reaksiyon gösteren köklü ve yasal bir parti vardır; çünkü bu talan düzeni 1961 Anayasasının koyduğu düzen değildi. O halde düzenin bekçiliği için de bir örgüt üretmek gerekmektedir, hatta bir cephe kurulmalıdır. İşte, bu gereksinime ilerdir ki, Birinci Cephe Hükümeti ile birlikte aksiyonu güçlendirme girişimine başvurulmuş ve düzenin bekçiliği için Milli Hareket Partisinin palazlanması sağlanmıştır. Bu örgü, tamamen bir faşist örgüdür.

Şöyle bir düşünelim; memleketimizde bir kişi öteden beri böyle bir ideal edinebilir, hatta parti de kurar, bu partinin yasal örgütlerini teşkil edecek kadar insanları da bulabilir ve hatta tüccar, eşraf kesimi tarafından da olumlu karşılanabilir, hatta Başbuğunun hacıya özentisi nedeniyle hacı - boca takımına da şirin görünümü sağlanabilir. 1933 - 1939'un Avrupa gençleri böyle bir partinin militanı olabilir; bu da belki normal, o günün çağ düşüncesiyle bağlaşıktır; ama neden çağımızın, Türkiye'mizin gençleri böyle bir partinin ve hele böyle bir ekonomik düzenin bekçileri oluyorlar; aklım ermiyor. Neden?..

Bekiyorum komando denen gençlere; çoğu çiftçi, memur, esnaf, sanatkâr veya işçi çocukları; yani çoğu halk çocuğu. Bunların Türkiye'deki kapitalist düzenin matlu azınlığı ve hâkim zümreler olan tüccar, sanayici ve eşrafın; yani büyük toprak ağalarının bekçiliğini yapmalarına aklım ermiyor. Demekki, bu gençler kandırılarak, bazı başka fikirlerle kafaları şartlandırılarak böyle kullanılabilirler. Nedir acaba? Yani, bu komando denen gençlerimiz bizdeki ilkel kapitalizmin olduğu kadar, yönetimdeki kötüye yönelen kişi-

lerin de bekliliğini niçin yaparlar? Niçin onlar için yaşamlarını kaybetmeyi göze alırlar?

Yöneticilerin kötüye yönelişleri, yönetimdeki aksaklıkları, eksiklikleri, bilinçsizlikleri değildir. Kötü yönetimi gerektiren, toplumun yararına olmayan sisteme, düzere yönelmiş olmaları, onun uygulayıcıları olmalarındandır. Yoksa, tercih ettikleri düzenin yönetimini ustalıklı sürdürmektedirler. Öyle ki, bu yöneticiler sermaye düzeninin yararı için ve hatta kendileri için halk çocuklarını da kullanabilmektedirler.

Birinci ve İkinci Cephe Hükümetleri bu şekil bir yönetimdir. Ben, bu Hükümetlerin memleketteki kötülüklerin sebebi değil, ilkel kapitalist bir sistemin uygulamasına olanak sağladıkları için, neficesi olduğu kanısındayım. Koşulları değiştirmedığımız sürece bu netice devam edecektir. Halk çocukları kimin için, neden döğüştüklerini öğrenmedikçe, cepheyi oluşturan kadrolar halkın mutluluğuna yönelmedikçe, kötüye yönelmiş olduklarının bilincine varmadıkça, bu netice devam edecektir. Heride gelecek iktidarlarda, Demirel olmasa da, başka şey beklememeli.

Politikacıların ve toplumun yön değiştirmek zorunda olduğu bir dönüm noktasındayız. Biz Cephe Hükümetinin yıkılışında oportünizmin can vermesini alkışlıyoruz, alkışlayacağız. Kralı devirmekte kraliyet son bulmuyorsa, o zaman bu olgu neye yarar? Amaç, yönetimde kötüye yönelen kişilerin yönlerini değiştirmek olmalıdır. Eğer bundan sonra da çıkarı için her yolu mübah sayan inançsız insanların ve düzenin saltanatı devam edecekse, neye yarar? Aksi takdirde, saf Anadolu çocukları, halk çocukları, komandolar dediğimiz gençlerimiz, tekelleri kapitalistlerin beklilik ve muhafazıllıklarından vazgeçseler bile, üstlendikleri yolun doğru olmadığı bilincine varıp yön değiştirseler bile, kapitalist düzeni sürdüreceğ olan iktidar yöneticileri bu iş için beki ücretli muhafızlar da tufacıklardır. Onlar, halk çocuklarının kucaklaşmalarını, öpüşmelerini, emperyalizme karşı birleşmelerini, tekvücut olmalarını istemeyeceklerdir. Hatta, dış kapitalist egemen güçleri de memleketimizde kendi çıkarları için bu kavgalar sürsün isterler, hem de savaş olsun isterler, silâhları satılsın isterler. Dış ülkelerde bu kargaşa sürsün diye kendi hükümet başkanlarını da ortadan kaldırırlar. Kennedy niçin öldürüldü? Barış gayretine düştü de ondan.

Bundan sonra komando dediğimiz gençlerimiz umuyorum ki, yönetimdeki kötüye yönelenlerin arkasından gitmeyeceklerdir. Sanırım bu gibi kişilerin iyi yönde olmadıklarını, halkın mutluluğu için yönelme-

diklerini onlar da göreceklerdir. Kötülüğe, sonsuza kadar devam olunamaz. Onlar da şu söyleyeceklerimi iyi dinlesinler, istemlerimi de benimseyeceklerdir, beklilikten vazgeçeceklerdir. Buna eminim; ama emin olmadığım bir konu var; bu gençler beklilikten vazgeçince, acaba bu düzenin devamı için yine başka bekçiler bulunmayacak mı?

Şimdi, beni dinleyiniz gençler. Yönetimde kötüye yönelen kişilerin gönlünde daima korku oluşur; korkunun özünde ise kişisel hayatın avuçlar arasından kaymaya başlaması belirir. Bir bıçak ağzında yaşamak veya Sırat Köprüsü üzerinden geçmek gibi bir şeydir bu. Erdemlilik yahut erdemsizlik sınırında bir oyundur bu. Bir sınırın iki tarafında ekilen kin ve nefret tohumlarından mutluluk biçilemez. Öyleyse nedir bu hayatı zindan ediş? Başkası için hazırlanan korku ve dehşet, ashnda kendimiz için değil midir? Kan davası güdüp, adam öldüren, o andan itibaren ölümün gelişini beklemeye başlamaz mı? Öyleyse nedir bu çıkmaz?

Ünlü Alman sinema yönetmeni Palistin «Arka-dışık» filmi hatırlarsanız; Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Alman - Fransız sınırında bir maden ocağı çöker, toprağın altında sıkışıp kalan Fransız işçileri, Alman madencilerinin sınırı aşip yardıma gelmesi sonucu kurtarılırlar. Yöneticiler yeniden sınırı kapatırlar ve geçişi kesin denetimleri altına alırlar. İnsanlar sınırsız yaşatılmıyorlar. Bu çıkmaz, zamamızda da, kişisel yaşamda da, toplumsal yaşamda da geçerli bir kural olarak uygulanmaktadır.

İşte, yöneticilerin kusurları bu. Barış içinde, yan yana özgürce yaşamak olanakları neden verilmez? Hepimiz bir sınırda yaşarız. İyilikten kötülüğe geçiş, sevgiden nefrete dönüş, şefkatten gaddarlığa sıçrayış yazılıdır defterimizde. Bunları doğuştan kazanmış değiliz, insanları böyle eğitirler. Mutsuzluğun kaynağı, haksız sınırlar ve haksız sınır açmalardadır.

Ashnda aradığımız nedir? Tek tek her insana verilmiş olan bir kezlik yaşam fırsatını en iyi şekilde kullanmaktan başka ne isteriz biz ve politikacının ne amacı vardır? Bir topluma çağdaş, en haysiyetli insanca hayatı sağlamaktan başka... Çağımız ne yazık ki, hâlâ cinayeti yasalarla yasaklayıp, savaşla meşurlaştırmış bir çağdır. Böyle çağ dışı bir ahlak olmaya çağını biliyoruz. Buna rağmen geçerli bir ahlak kurallı sanki... İnsan kanından altın çıkarmak hevesleri önlensin istiyoruz. Gerçeğe ulaşmanın yolu ölümden geçmesin diyoruz, ama yetmez; yaşayan her dünyalının bilincinde yer etmedikçe, savaşın çözümsüzlüğü... İnsanoğlu şiddetten vazgeçmiyor.

Dünyada başka bir düzeni egemen kılmadıkça, ulusal bağımsızlığın ve egemenliğin kazanılması, dünyaca ortak bir amaç olmadıkça, insanın bağımsız, egemen, kurtulmuş, yaşam ahlakı kurulmadıkça; savaş, kan, acı, umutsuzluk önlenemez. Kurban da, cella da tek bir kişi; biziz, kendimiz.

İnsan, dünyaya yaşamak için gelir. Marifet, ölümlü destanlaştırmak değil, hayatı güzelleştirmektir. Bakıyorum Anadolu kırına, caddelere, parklara, bahçe ve okul alanlarına; her gün özletiyor insana bir dost, bir sevgili, bir yaşayanla yanyana yürüyerek, bir ağaç kökünü bir taşın üstüne oturarak doğanın nefes alışını ertesi güne hazırlanışımı duyarak özgürce yaşamayı... Hepimiz bu özlemi duyuyoruz içimizde. Bugünkü yöneticilerimiz bu özlemlerimize doğru yaklaşım içinde midirler? Herkese insan haysiyetini veren bir yaşam peşinde koşanlar, yönetme yeteneğini kendilerinde bulanların bütün tarih boyunca insanlara çektilen bu acıları kafalarında ve gönüllerinde duyanlardır. Halkımı, ülkesini ve çağımı çok sevenlerin, ölülerine basa basa yürünen yolda demokrasinin çiçekleri açar mı? Bu terör bitmelidir. Gerçek politikada, kişisel ve toplumsal yaşamı yücelten sevgi ve düşünce egemen olmalı. Yoksa bu terör, ne çirkin, ne acımasız, ne sonuçsuz ve ne anlamsız olmaktadır.

Evet, insanları «Düzenden yana ve düzene karşı» diye ayırmak haksızlıktır. İnsanları böyle suçlamalarla birbirinden koparamazlar. Düzen, halkın gerçekleri olmalıdır. Yöneticiler herkesi kendi bildikleri düzenle özdeşleştiremezler.

Bir aydını, bu düzene karşı çıkıyor suçlamasıyla hayatın içinden çekip almanın haksızlığını anlamayanların, çağımı yaşıyor sayacak mıyız?

İnsan maskesi taşıyarak başka insanlara pusu kurmak, tuzak hazırlamak, yaşamı çatlatmaktır. Yaşamı bir bütün olarak koruyup sevmedikçe, bu çatlaktan sızan her şey, gediği büyütüp, bütünlüğü bozacak ve yaşamı berbat edecektir. Bugünkü yaşam bu...

Ünlü İtalyan mizah yazarı Giovanni Guareschi «Dünya ne tüm devrimci kesilebilir, ne de tüm tutucu; yaşama, karşı güçlerin uzlaşmasıdır» der. Gerçi, çoğulcu demokrasinin gerçek kuralları Batı'da, fikir özgürlüğünü bizde olduğu gibi prangalara vurulmaktan koruyor. Çünkü, orada uzlaşmanın temel şartı olan güçler dengesi vardır. Bu denge olmadı mı, uzlaşma, acı yaratmaktadır. Özgürlük olmalı...

Eylemle fikrin ayrı ayrı olduğunda uzlaşmazsa, karşı fikri mutlaka yok etmek gibi bir eylemden kaçınılmaz ve bu noktada çoğulcu demokrasiye bağlanmış bütün ümitler kurban edilir.

Bizim uzlaşmamızın aksayan en önemli tarafı da budur. Yoksa, yazarları, çizerleri, politikacıları, aydınları en ağır suçları işlemişçesine zindanlarda inletilmedikçe, uzlaşmanın acıları bu kadar derine işlemezdi hiç bir ülkede. Bizde kanayan bu vahşettir.

Suç, yaşam düzensizliğinin ürününden başka bir şey değildir. Uygarlık, teknolojik gelişmeyle tek insan ve toplum gelişmesi arasındaki gerekli uyumu sağlayamayınca suç doğuyor. Şimdiye kadar hiç bir uygarlık bu uyumu amaç edinmemiştir. Sonunda da bütün bu haksızlıkları doğal sayıp, suç ve ceza sistemine yönelmiştik; haksız ve insafsız oluşumuzu perdellemek için.

Nasıl ki, bugün de hümanizma, yani salt insanlık sevgisi hiç bir şeyi çözmediyor. İnsanlar sözlerle, adalet ve erdem sevgisi üzerine telkinlerle özenir bir yaşam düzeni kuramıyorlar; yani bilinç uyandırmıyor. İnsanların içinde bütün tarih boyunca haksızlığa, eşitsizliğe, zulme karşı bir tepki yeşermiştir ve salt insan sevgisi bu taze fidanı beslemiştir; ama filizleri kıran, direnci daha başlangıcında ezip geçen dünyaca güç, yani iktidar, insanı ve toplumu özlemler içinde bırakan yöntemlerini sürdürmüşse, demek ki, tarihi kendi yararlarına kullanan onlar, halk değil.

Bazı bilginler, ozanlar, şairler, yazarlar istedikleri kadar sözle, duyguyla, şiirle karşı çıksınlar, mutluluğu herkese layık görsünler, adaletsizliğin, haksızlığın, sevgisizliğin, ahlaksızlığın, çarkarlığın acılarını sayıp döksünler; insanları göklerden yere indirmedikçe tarihi, dünyanın kanunlarıyla yorumlamadıkça, bilinmez güçlerin sağlayacağı tanrısal adaleti insan kendi aklıyla bulmadıkça, daha güzel bir dünya yaratılmaz.

Bugün yönetimde temel kural, halktan hızlı ve yaygın isteklerin gelmesini önlemektir. Kim kitleleri, harekete geçirmek istiyorsa, işte düşman odur. Hareketin demokratik olup olmadığı, haklı olup olmadığı önemli değildir. Hareketin doğuşu ve büyümesi önemlidir.

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu, çok affederseniz, İçtüzüğümüzün 61 nci maddesi «Yazılı konuşmalar hiç bir surette 20 dakikayı geçemez» der. Konuşmanızın gidişatını bozmamak için ikazı başta yapmayı zait buldum. Ne kadar zamanda bitireceksiniz efendim?..

HİLMİ NALBANTOĞLU (Devamla) — Bir sayfa kaldı Sayın Başkan. İsterseniz oyalayınız.

BAŞKAN — Oylanamaz efendim, kesindir, lütfen tamamlayınız.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

İnsan, insanla çatışınca birinin yaşama hakkı ve insanlığı elden gidiyor. Böyle eğitilmiş dünya kurulduğundan beri insanlar. «Ben yürekliyim, ben iradeliyim, ben haklıyım, ben kuvvetliyim» e dayanınca iş, karşısındakinin yığılmasını, iradesini, haklılığını, zekasını, tüm insanca yanlarını küçültmek, aşağılatmak için öyle akla gelmez işkenceler yapıyor ki insanoğlu, hangi çağda ve hangi toplulukta olursanız olunuz, insanlık adma utanıyorsunuz.

Biz, İkinci Cephe İktidarının memleketteki kötülüklerin bir sebebi değil, yalan üstüne oturtulmuş kötü bir sistemin neticesi olduğu kamsındayız. Şartları değiştirmedığımız takdirde bu neticeler devam edecektir.

Bir Cumhurbaşkanlığı köşkü ile hapisane arasında yer değiştirmeye mecbur edilen bir millet, kendi kaderini de er geç değiştirecektir ve bazılarımızın sandığı gibi, ne bu anarşi, ne de bu aşırı sağ veya sol anarşistler sebebiyle memleketimizde kalmamış olan can güvenliği ve öğretim özgürlüğü ithal malı değildir. İthal malı olan, uygulanmakta olan düzendir. Bu düzen sürdükçe, can güvensizliği de, öğretim özgürlüğü de sürecektir. Çünkü düzen, her devrede bekçilerini görevlendirecektir.

Onun için diyoruz ki; bu düzen mahkûmdur, bu düzen milli çıkarlarımızı engellemektedir, bu düzen Anayasamızın emrettiği düzen değildir, bir talat düzenidir, bir kapkaççı düzenidir, bu düzenin ekonomik hesapları ayakta durmayacaktır; bu düzenin müessesileri kim olursa olsun, mahkûm olmaktadır, olmalıdır ve nasıl olursa olsun, mutlaka mahkûm olacaktır.

Çanakkale'de, İstiklal Savaşında ölenler böyle bir talan düzenini savunmak için ölmediler. Gençlerimiz niçin birbirlerini öldürsünler veya ölsünler?

Büyük bir düşünür, «İktidarlar yalçın kayalara benzerler; oralara kartallar nadir konar, zirveye tırmananlar çokçası kertenkelelerdir» diyor.

Biz, kitapları toplayan, yalan söyleyen, kartallara tuzaklar hazırlayan bu kertenkelelerden artık usandık. Kıymetler dengesinin kurulacağı ve insanların bilgileriyle, emekleri ölçüsünde muvaffak olacağı politik ve ekonomik adaleti sağlam bir demokrasi istiyoruz.

Bugünün, bu düzenin bekçiliğini bilinçsizlik içinde yüklenmiş olan gençler de, bir gün doğruları anlatsınca, düzeni onlar da savunmayacaklardır. Esasen bu düzen çökünce, düzenin bekçilerine de lüzum kalmayacaktır. Yeter ki, dış düzen koruyucuları memleketimizde etkin olmasın.

Temennim de budur; saygılar sunarım. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın senatörler; sırayı merak eden arkadaşlarım var; okuyorum :

Sayın Hüseyin Nail Kubalı, Sayın Şerif Tüten, Sayın Yiğit Köker, Sayın Refet Rendeci, Sayın Mehmet Feyyat, Sayın İbrahim Öztürk, Sayın Reşat Oğuz, Sayın Ahmet Tahtakılıç, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Osman Albayrak, Sayın Lütfi Doğan, Sayın Ali Oğuz, Sayın Ömer Ucuza, Sayın Sadi Irmak, Sayın A. Remzi Hatip.

Şimdi sıra, Sayın Hüseyin Nail Kubalı'da efendim.

Buyurunuz.

HÜSEYİN NAIL KUBALI (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, sayın ve aziz senatör arkadaşlarım;

Sözlerime başlamadan önce, evvela sizleri bir endişeden, haklı bir endişeden kurtarmak istiyorum.

Bilirsiniz ki, yazılı olsun olmasın, en etkili ve en doğru, en iyi konuşma kısa olan konuşmadır. Sözü uzatmak zor değildir; fakat bu kolay işin zararı büyüktür. Söz uzadıkça dinleyicilerin sabrı zayıflar, dik-katı zayıflar, sözcünün umduğu etki kaybolur. Onun için, yine tekrarlayayım; müsterih olunuz, kısa bir yazılı konuşma yapacağım.

Evvela, Allahın bildiğini sizlerden saklamadan derhal ve samimilikle arz edeyim ki, bu yüce kürsüden can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü hakkındaki genel görüşme vesilesiyle yapacağım bu ilk kişisel konuşmamın; ki bence kendim için büyük bir tarihi önem taşımaktadır, kişisel konuşmamın haklı heyecanı içindeyim.

Kontenjan senatörlüğü görevimin ifası sırasında müşahade buyuracağınız tutum ve davranışlarımın tarafımdan fiilen teyit edilecek gerekçesini şimdiden açıklamakta yarar görmekteyim ve bunun için bilinen hüviyetimi hatırlatmak ve temel düşünce ve inançlarımı belirtmek ihtiyacını duymaktayım. Bu, beni, yüksek müsaadenizle kendimden biraz fazlaca söz etmeye zorluyor. Lütfen mazur görülmemi bil-hassa rica ediyorum.

Bildiğiniz gibi, akademik kariyerden gelen bir arkadaşımız; 40 yıldan 3 ay noksan. Yani, bir ömür boyunca kendimi kayıtsız şartsız üniversiteye adanmış ve memleket irfanına elimden geldiğince hizmet etmeye çalıştım. Bu kutsal hizmeti yerine getirirken memleketimizin bilinen şartları içinde, üniversite hocasının yalnız öğretici ve araştırmacı değil, aynı zamanda bir eğitici olduğunu bilerek çalıştım ve buna samimiyetle inandım.

Bu inançla, bir yandan öğrencilerime insan sevgisini; benim hayat felsefemin temeli olan insan sevgisini, hukuka saygıyı, hürriyet ve hakikat aşkını aşılamaya, onlara herşeyden önce muhtaç olduklarına inandığım kişilik bilincini, kendilerine çok ters düşen fikre bile mutlak saygıyı, başka bir deyişle, hoşgörüyü, medeni cesareti, görev ve sorumluluk duygularını kazandırmaya gayret ettim.

Öte yandan, Atatürkçü dünya görüşüne, sosyal adalet ve hürriyet gibi iki anatemeye dayanan çoğulcu çağdaş Batı demokrasisine yüreğime bağlı olan, düşünce ve inanç özgürlüğünün, uygarlığın ve gerçek demokrasinin temeli ve ayırıcı niteliği olduğuna inanan, özgürlükçü parlamenter ve sosyalizme sempati duyan, bu sebeplerle fikir ve inanç suçlarını asla kabul etmeyen, samimi olan her düşünce ve inanca saygı duyan, düşünce ayrılıkları, inanç ayrılıkları yüzünden uygarca ilişkilerin bozulmasını çirkin bulan; her sağda olana «faşist», her solda olana «komünist» damgasını vuran, fanatizmden, yani sağ ve sol yobazlıklardan (öteden beri kelimeyi yerinde kullandığım kanaatindeyim), evet sağ ve sol yobazlıklardan, başka bir deyişle, hakikat tekelciliğinden ikel bir tutum olduğu için tiksinen bir kişi olarak, hukukun ve ahlakın anaprensipleriyle ve Anayasamızla siyasi hayatımız arasında daima bir bağ ve uygunluk bulunması için naçiz imkânlarımın ölçüsünde çaba harcadım ve harcayacağım.

1973'te emekliliğe ayrılmamla başlayan ve aktif olmayış dört senelik bir ara dönemden sonra, memleketime bu yüce çatı altında da aynı inançlarımı ve değişmez kişiliğimle yine elimden geldiğince faydalı olma imkânına kavuşmuş bulunuyorum. Bu imkân ve bu büyük şerefe erişmiş olmaktan çok mutluyum ve yüklendiğim büyük sorumluluğun mutlak idraki içindeyim.

Kontenjan Senatörlüğü müessesesinin Atatürkçü dünya görüşünün ışığı altında ve Anayasamızın mutlak düşünce özgürlüğüne bağlı; fakat komünist, faşist ve şeriatçı eylem ve örgütlenmelere sınıksız ka-

pah olan temel ilkeleri doğrultusundaki genel siyasi stratejisinin tespitine ve devamlılığına diğer Senato gruplarımızla işbirliği yaparak yardımcı olmak ve partiler arasında uzlaştırıcı ve partilerarası ilişkilerde itidal sağlayıcı bir rol oynamakta görevli olduğuna inandığım statüsü içinde yer almak benim için ayrıca bir mutluluk kaynağı olmaktadır.

Zira böylece, partizan düşüncelerden oldum olası uzak ve demokratik siyasi hayatımızın iktidarda ve muhalefette vaz geçilmez unsurları olan her partiye aynı ölçüde saygılı; onları, programları ve tutumları ile bir arada değerlendiren, siyasi ve dar anlamı ile tam tarafsız ve bağımsız, yalnız elimden, vatan sevgisinden ve vicdanımdan ilham ve emir alan imanlı bir Atatürkçü olarak yeni siyasi statüme, ruh ve kafa yapım arasında tam bir paralellik ve hatta tam bir uygunluk görmekteyim. Bu, benim için yeni görevimin yerine getirilmesinde müstesna bir güç ve huzur kaynağı olacaktır.

Grupumuzun değerli Sözcüsü Sayın Safa Reis-oğlu arkadaşımız, 22 Aralık günü «Can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü» hakkındaki ortak düşüncelerimizi açıkladıkları için bunlar üzerinde tekrar durmaya gerek görmüyorum.

Dikkatle ve hatta bazılarını engin bir sabırla dinlediğim diğer konuşmalar hakkında ise herhangi bir yorumda bulunacak değilim. Yalnız, şu kadarını açıklamak isterim ki, 1968'lerde masum ve haklı bir öğrenci ve gençlik hareketi görünüşü içinde başlayan anarşiyi ve terörizmi, bir amaç değil, sadece bir araç ve gençliği bir vurucu güç olarak kullanan bir kısım öğretim üyeleri ve yardımcıları tarafından da desteklenen Marksist sol eğilimli (Bunda hiç şüphem yok; Marksist sol eğilimli, o günlerin üzücü, boğucu atmosferi içinde yaşadığım için iyi biliyorum) kaba kuvvet eylemlerinin iç ve dış ideolojik kaynaklı ve hatta yönetimli ve etnik kökenli, (Evet, etnik kökenli. Dikkatinizi bilhassa bu husus üzerine çekmeyi vazife bilirim) komünizmin yayılma yolu, kapitalist ve kızıl emperyalist çıkarların ve bazı yabancı emellerin rekabet alanı üzerinde bulunan ülkemizde milli birlik ve bütünlüğümüzü parçalamaya, başka bir deyişle, Devletimizin varlığına yönelik geniş kapsamlı, uzak hedefli (Evet, çok uzak hedefli) gayet iyi örgütlenmiş bilinen şehir ve kır gerillaları yönetmelerini, adam öldürme, adam kaçırmaya, banka ve araç soyarak uygulayan bir hareket olduğu şüphesizdir.

Bu hareketin 1971'de milli ve tarihî gerçeklerimizi gözden kaçırıp ve Devletimizi hemen ele geçir-

me hayaline kapılıp, vardığı doruk noktasında büyük tehlikeyi kavrayan herkes gibi kaçınılmaz bir milli meşru savunma mahiyetinde gördüğüm için prensip; evet yalnız prensip itibarıyla yürekten desteklediğim, fakat dramatik uygulamaları asla tasvip etmediğim 12 Mart müdahalesinin bir dereceye kadar yeraltına girmeye zorladığı kanlı zorbahklar, açıkça itiraf edildiği gibi, özlemi çekilen bambaşka bir anlamdaki düzen değişikliğinin; yani komünist bir rejimin Türkiye'mizde de gerçekleşmesine kadar; sevdiğimiz deyimle, verilmesi zorunlu savaşlar olduğu için, şimdiye kadar gelip geçen hükümetlerden hiç biri tarafından önlenememiştir. Tersine; 1968'den bu yana hemen hemen istisnasız bütün kuruluşlarımızda maalesef ideolojik politizasyona yol açan, ideolojik bir salgın halini alarak, bir yandan Arap patentli bir çeşit sosyalizm ile karışık şeriateçliği Devlet içinde müesseseleştirmeye uğraşan ve ümmetçi bir Pan- İslâmizm ve uluorta sınaileşme hayaline kapılan bir partinin olup bitenlere karşı anlaşılabilirlik ile öte yandan, diğer bir partinin yine yabancı patentli başka bir çeşit sosyalizm ile karışık ırkçı, Pan- Turanist bir milliyetçilik ütopyasının etkisi altında, belki bazen bir dereceye kadar haklı görülebilecek; fakat sert ve kanlı tepkileriyle daha ziyade yaygınlaşan bir aksiyon ve reaksiyon süreci halinde ve bilinen amacının tam bilinci için de sürüp gitmektedir.

Senato Araştırma Komisyonu Başkanlığına yolladığım 15 Ocak 1977 tarihli cevap yazımda da belirttiğim gibi, ne kadar etkili ve tarafsız uygulansa da, sadece zabıta tedbirleri ile önlenemeyecekleri kesin kanaatinde bulunduğum, milli bünyemize yerleşen, milli birlik ve bütünlüğümüz için son derece ciddi bir tehlike teşkil eden anarşi ve terörizm virüsünün yok edilmesi için, ikisi uzun, biri kısa vadeli olmak üzere üç yok edilme çaresi düşünülebilir. Bunlar, içinde bocaladığımız ağır ekonomik, mali, sosyal ve siyasi bunalımlarımızın da önlenme ve tedavi çareleridir.

Uzun vadeli çarelerden birincisi, özellikle en geniş tabanlı iki ana partimizin kısır çekişmelere son vererek ve çoğunlukla geri kalmış veya az gelişmiş toplumlarda rastlanan karizmatik tarihi misyon iddia ve ihtiraslarından vazgeçerek, daha mütevazî; fakat daha gerçekçi, daha etkin ve ölçülü bir yaklaşımla, Anayasamızın 2 nci maddesinde ifadesini bulan, Cumhuriyetin niteliklerini kavrayıcı, bizi aşırı sağ ve sol sapmalardan koruyucu ve Türk topu-

munun çağdaş gelişmesine ışık tutucu Atatürk'çü dünya görüşünde içtenlikle birleşmeleri gönül ve işbirliği yapmalarıdır.

İkincisi, yine Anayasamızın ve Atatürk'çü dünya görüşünün bize emrettiği sosyal adalet ve sosyal güvenlik reformlarını en geniş ölçüde ve hızla gerçekleştirecek, geniş halk yığınlarımızı insan haysiyetine yakışır bir hayat seviyesine ulaştırmaktır. Maddi ve manevî yönlerini eşit tutarak, kalkınmamızı süratle sağlamaktır.

İhlalî sağ ve sol çizgiler üzerinde bulunan ve bu itibarla Anayasamızın sınırları içinde yer alan ve aynı sebeple Anayasamızın asgari müşterek mahiyetindeki temel prensipleri yönünden birbirini tamamlaması mümkün ve lüzumlu olan iki ana partimizin, sağduyunun ve yurtseverliğin emrettiği ve muhtaç olduğumuz demokratik güvenliğin, dengenin ve bugün her zamandan daha fazla muhtaç olduğumuz milli bütünlüğün gerektirdiği bu alternatifte koalisyon başkanının kim olacağı sorunu yönünden çıkabilecek anlaşmazlığın giderilmesi için, her şeyden önce bir fazilet rejimi olan demokrasinin gerektirdiği karşılıklı fedakârlıkları göze alarak, er geç birleşecekleri ümidini kaybetmiş değilim ve kaybetmek istemiyorum. Çünkü; bu birleşmenin, Anayasamızın başlangıcından son maddesine kadar sözü ve özü ile demokrasinin kaderine hâkim olma sorumluluğunu ve şerefini taşıyanlardan istediği ve halkımızın şiddetle hasretini çektiği, milli menfaatlerin parti çıkarlarına üstün tutulmasının ciddiliği ve dürüstlüğüne, ağır sorunlarımızın çözüme bağlanmasını sağlayacağı umuyorum.

Kısa vadeli ve acil tedbir ise; memleketin suni, cılız ve çelişkili acaip hükümet ortaklıklarından, çatışmaları odaklaştıran malum etkenlerden kurtarılmasını; kuvvetli, itidalli, istikrarlı ve daha tutarlı bir hükümetin kurulmasını sağlamaktır.

1973'ten beri beslediğim samimi kanaatimi aynı samimilikle tekrarlayarak söyleyeyim ki, çok muhtaç olduğumuz böyle bir hükümet ancak Millet Meclisinde en çok oya sahip CHP liderinin Başkanlığında kurulacak bir CHP-AP koalisyonu olabilir.

Bugünün bilinen Parlamento içi ve Parlamento dışı şartları karşısında güven verici başka bir ortaklaşa hükümet alternatifini göremiyorum.

Bu alternatif gerçekleşmediğine ve CHP'nin liderliğinde zayıf; fakat daha uyumlu görünen, hatta suijeneris bir koalisyon hükümeti kurulmak üzere bulunduğu göre; memleketini seven, demokrasiye

inanın her vatandaşa ve her partiye düşen büyük görev, yıllardır ısrap kaynağımız olan anarşi ve terörizm başta olmak üzere, çeşitli ve çok çetin iç ve dış sorunlarımızın en kısa zamanda çözüme kavuşturulabilmesi, halkın tahammülünü aşan, Devletimizin iç ve dış itibarını haysiyet kırıcı ölçüde sarsan görülmemiş iktisadi ve mali bunalımlarımızdan en kısa zamanda kurtarılması sorumluluğunu yüklenecek CHP liderliğindeki yeni koalisyonun sağlıklı, uzun ömürlü ve başarılı olmasını candan dilemek ve ona yardımcı olmaktır.

Bu konuda ikinci candan dileğim, özellikle Devletimizin varlığını tehdit eden anarşi ve terörizmin en kısa zamanda önlenmesi başta olmak üzere, çetin zorluklarımızın çözümü için bütün partilerimizin ve özellikle CHP ile AP'nin devamlı bir diyalog halinde bulunmaları; tabiri caizse, âdeta fiili bir koalisyon kurmalarıdır. Yaşadığımız olağanüstü dönemin emrettiği kutsal görev budur.

Teşekkür eder, hepinizi derin saygılarım ve sevgilerimle selâmlarım. (Alkışlar.)

BASKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın Şerif Tüten, buyurunuz efendim.

ŞERİF TÜTEN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Böyle bir konuda; yani «Can güvenliği var mı, yok mu?» konusunda, tarihin en eski ve en güçlü devletlerini başarı ile kurmuş, yıkıldığı zamanlarda bile asayişsizlikten değil, siyasal ve ekonomik oyunlarla düşürülen büyük bir ulusun mensupları olarak, onun Senatosunda can güvenliği konusunda Genel Görüşme açma noktasına gelmiş olmak bence son derece üzücüdür.

Parlamentolarda ekonomik, sosyal, siyasal konularda her türlü görüşme açılabilir, gerekli ve yararlı da olabilir; fakat «Can güvenliği var mı, yok mu?» konusunu tartışmaya mecbur olmak gerçekten acıdır.

Böyle bir noktaya nasıl geldik:

Tarihteki hemen bütün Türk devletlerinin yıkılışını incelerseniz, aynı sonuçları görmek mümkündür. İktidarda kalmak için, kendi etrafında oluşan duvarın içindekilerin dışından gelen, haklı ya da haksız, maksath ya da samimi olsun, seslere aldurmamak; yani samimi-yetsiz ve maksath olduğunu hesaplamış olsa dahi bunlara aldurmamak gerçekten devleti zayıflatmakta ve bu konuları ortaya çıkarmaktadır.

Bu hal, rejim ne olursa olsun; yani sağ veya sol diktatörlük yada demokrasi olsun, iktidarda olanlar-

la onun karşısında olanları ikiye bölmekte, cepheleşmeler âdeta düşmanlığa dönüşmekte, sonunda güçlü devlet yıkılmaktadır.

Gerçekleri cesaretle incelersek, bugün de durumun fazla farklı olduğunu görmeyiz. Cephe tabiri, esasında büyük bir hatadır. Bu, kimin işine gelmiştir?.. Adeta aşırı solun ekmeğine yağ sürülmüştür. İktidar bu hatayı işledi diye, hangi zamanda olursa olsun, muhalefetin de bu tabiri kullanmakta adeta ısrar etmesi bölünmeyi ve cepheleşmeyi hızlandırmaktadır.

Gerçekçi olalım. Bölünme, dün kahvelerde «Halkçı-Demokrat», köy camilerinde dahi «Halkçı-Demokrat» şeklinde tezahür ediyordu.

Görev yaptığım bir yerden örnek vermek isterim:

Bir ilde, nüfusu 500 dolaylarında olan bir köyde; yani çocuk ve kadınlar çıkınca camiye ancak 100 kişinin gidebileceği bir köyde, ikinci bir cami için bana yardım istemek üzere başvurmuşlardı. Bütün ısrarlarıma rağmen yaptılar. Ben onları, hepsi toplandığında yarısını dahi dolduramadıkları bir camide birleştirmek istiyordum. Önerilerine düşenler ayrı cami yaptırdılar ve ibadette; yani Tanrı ile karşı karşıya iken bile onları bölmekte başarılı oldular ve başarılı önderler gibi ortalarda âdeta gururla dolaştılar.

Bugün durum farklı mıdır?.. Parti farkı gözetmeksizin genellikle aynı şeyi söyleyebiliriz. Genellikle vatandaş bölünmeye çalışılmakta, sonra da iktidar ve muhalefet birbirinden şikâyetçi olmaktadır. Bugün kahveler, camiler, mahalleler, okullar, öğrenciler, öğretmenler, dernekler, ibadet edenler, emenyerler, hatta sanatkârlar bölünmemiş midir?.. Sadece eskisi gibi «Demokrat-Halkçı» şeklinde bölünse bugün birçoğumuz buna razı olacağız; fakat başka iç ve dış etkenlerle rejim üzerinde oynayanlar, politikacıların oy toplamak için âdeta başarı saydıkları bu bölünmeyi, tehlikeli şekilde, mezhep, ırk, din, ibadet, bölgelilik, eğitim, hatta sanat alanlarında da kullanmışlardır.

Bu noktayı biraz daha açmak istiyorum:

Dünyanın, rejimi ne olursa olsun ya da kalkınmış veya kalkınmamış olsun, hangi memleketinde, bakanlıkların değil odalarında masa, değil oturacak sandalye bulmak, koridorlarında dolaşacak yer bulunmayan, Devletin birinci derecesinden hiç bir iş yapmadan maaş almaktan ötürü ısrap çeken bu kadar fazla eleman var mıdır?.. Esasında yetişmiş; fakat işsiz hale getirilmiş, tabiri caiz ise «İşsiz müşa-

virler ordusu» dururken, her yıl yeni müşavirler kadrosu alınarak, bunlara, o bakanlığın çalışma alanıyla hiç ilgisi olmayan, yetişmemiş, Devlet hiyerarşisiyle hiçbir ilgisi bulunmayan kimselerin atanması bakanlıklar içinde huzur bırakır mı?.. İşte anarşi oradadır. Bu huzursuzluk dalga dalga Devlet hayatına yayılmaz mı?.. Bölmek isteyenler, Cumhuriyet ve hatta daha öncesi tarihimizde dahi görülmeyen bu hatalı hareketin doğurduğu psikolojik bıkınlıktan yararlanmak istemezler mi?.. Her bakanlığın içine giriniz ve çalışanların durumunu inceleyiniz; bu acı gerçeği göreceksiniz.

Devlet piramidi ve kendini vatana hizmet etmek üzere yetiştirme aşkının değerlendirilmesi devri çoktan bitirilmiştir. Aknıza gelmeyen ölçülerle, hatta ölçüsüzlüklerle, bazen hiç Devlet hizmeti vermemiş ya da o meslek dışında çok kısa süre kamu hizmeti yapmış kimseler, vali, müsteşar, müsteşar yardımcısı, genel müdür, genel müdür yardımcısı ya da müşavir yapılmakta, yıllarını vermiş insanlar bir çırpıda kenara itilerek yıllarca birinci dereceden maaş almaları onları üzecek biçimde ortaya çıkarılmaktadır.

Somut bir örnek vermek için değinmek istiyorum: İçişleri Bakanlığı kadrolarında bugün sayıları 80'i geçmiş olan merkez valisinin hepsi rejim düşmanı mı idiler?.. Ya da başarısız insanlar mıydı?.. Cumhuriyetin hangi döneminde bu kadar yetişmiş insan Bakanlık koridorlarına ıstırap verici bir biçimde doldurulmuştu?..

Ayrıca, bunlar manevi bir ıstırap içinde boş gezirken; yani bunlardan hiç olmazsa müşavir olarak yararlanmak pekala mümkünken, daha 20 adete varan birinci dereceden müşavir kadrosu alınıp, bunlara meslekle hiç bir ilgisi olmayan, modern kamu yönetiminin en ufak gerçeklerini dahi bilmeyen insanların doldurulması devlet hizmetinde huzur bırakır mı?.. Patlamaya, yıkıcı ve bölücülerle istismara hazır psikolojik birikimler yaratmaz mı?..

Halbuki, bu 20 müşavir kadrosu yerine, örneğin 100 adet trafik polisi kadrosu alınsaydı; (Ayrıca bir anarşi olan; trafik de bugün Türkiye'de bir anarşidir ve anarşinin başka bir görünümüdür. Anarşi kaidelere, kanunlara riayetsizliğin görünümüdür. Belki hepimiz bu anarşiyi trafikte de izliyoruz.) 100 adet trafik polisi kadrosu alınsaydı, Atatürk Bulvarına hiç olmazsa konulsaydı, şu anda yayaların hakkını dahi elinden alıp kaldırma çıkan otomobilleri oradan çekselerdi, yine bir düzene yardımcı olurlardı. Ankara'da sorumlu insan olarak 4 sene bunun müca-

delesini verdik. Kaldırımları bile işgal edilmekten kurtaramadılar. Hiç olmazsa bu 100 trafik polisinin bir faydası olurdu.

Bugün Devleti yönetenler, maalesef dünyanın çoktan pahalıya ödeyerek geçirdiği bu tecrübeleri hiç bilmemektedir. Bazı parti organları tayin, nakil, hatta azil yapan kuruluşlar haline gelmiştir. Bu kararları en iyi uygulayan bakanlar da başarılı bakanlar olmuşlardır; ama devlet itibarı, devlet hiyerarşisi, devlet huzuru bozulmuş, kimsenin umurunda değil. Bunu bütün iktidarlar için söylüyor ve tekrarlıyorum. Örnek olmalıdır gelmiş, geçmiş ve gelecek iktidarlara.

Şimdi bu durumda, iktidarda hangi parti ya da partiler var ise, mazeret olarak, «Efendim, vaktiyle onlar da yaptı» diyerek olayı bu derece basit göstermeye çalışıyorlar.

Devlet partilerin oyuncuğu mudur?.. Tabii ki, siyasi partiler hizmet yarışı yapacaklar, nöbetleşe devleti yöneteceklerdir; fakat bütün batı dünyasının çok pahalı demokrasi tecrübeleriyle ortaya çıkardığı devletin idaresindeki temel prensipleri çığnemenen.

Tekrar sormak isterim. Dünyanın en zengin de olsa, hangi memleketinde birinci dereceden hiç iş yapmadan maaş alan bu kadar devlet memuru vardır?.. Böyle bir ortamda huzur aranır mı?.. Vatandaşın günlük hizmetleri dahi zamanında görülebilir mi?.. Bu yüzden Parlamento ve bakanlık koridorları iş takipçileriyle her gün daha da artan sayıda dolup taşmakta, en ufak işler dahi şahıslarca takip edilir duruma gelmekte, rüşvet, iltimas ve partizanlık söylentileri devleti kemirmektedir.

Parlamentolar ise, asıl görevleri olan yasaama çalışması yerine, havanda su dövercesine koridorlarda günlük iş takip etmekte, çay, kahve sohbetleriyle vakit öldürmektedirler. Huzur bu mudur?.. Bu kadar insan, uzun ve pahalı öğretim ve eğitim masraflarıyla bir çırpıda harcansın diye mi yetiştirilmiştir?.. Mazereti, «Siz de vaktiyle yaptınız» diye birbirimizin üzerine atmamakla çözemeyiz.

İşte biz «Dialog kurun» diye bunun için diyoruz. İster iktidarda, ister muhalefette olsun, ister birlikte koalisyon kursunlar, ister küçük partilerle koalisyon yapmış olsunlar, iki büyük partinin lider kadroları bazı zamanlarda bir araya gelerek bu gerçekleri medeni insanlara yakışır şekilde konuşmaya ve asgari müşterekleri bulmaya mecburdurlar. Demokratik rejim bunu zorunlu kılar. Türk Ulusu, sizlere verdiği oylarla bunu sizden istemekte ve beklemektedir.

Bugün mucizeler yaratma devri geçmiştir. Modern devlet ve kamu yönetimi, yetişmiş insan unsurunun değerlendirildiği devlet hiyerarşisine dayanmaktadır. Devlet hiyerarşisinin bu derece bozulması ise, tarihi incerseniz görürsünüz ki, memlekette kalkınma sağlamak şöyle dursun, huzuru ve düzeni altüst etmiş, hatta dar anlamda düşünürsek, oyunu ya da sempatanların artıracığını sanan siyasi partilerin ise aksine zayıflamasına yol açmıştır.

Böyle bir bölücülük sonunda Devleti yıkmak isteyenlerin işine yarar; huzuru bozar, can güvenliği sorununu sokağa dökmekle sonuçlanır, Ancak devlet hiyerarşisine, kanunlara saygılı, tarafsız ve adil olan devlet güçlüdür. Aksi halde sokak güçlenmeye başlar.

İşte Parlatmentonun görevi, bunu iyi teşhis edip, medeni insanlar gibi anlaşp, bu gidişe çare bulmaktır.

Bu kürsülerde, millet kürsülerinde neyin söylenmesi değil; neyin söylenmemesi gerektiğini bilmek de büyük önem taşımaktadır. Kürsülere anarşi ve bölücülük sokulamaz. İnsanlar, hangi mevkide olurlarsa olsunlar hata yapabilirler ve tenkit de edilebilirler; fakat ulusun birliğini temsil eden Devlet Başkanı başta olmak üzere, işimize gelmediği zaman bütün değerleri ve idarecileri küçültmek, hatta âdeta yıkmaya çalışmak hangi rejimlerde vardır? Eğer bir kasıt yok ise bölünmeyi ve kavgayı âdeta körüklemek, kürsü hürriyetiyle bağdaşamaz, bağdaştırılmaz. Demokrasî, seviyeli alışkanlıklar rejimidir. Anarşi evvela bu kürsülerde, bu Meclislerde önlenir ve sonra yurda dağa dağa yayılır. Millet bizden bunu beklemektedir.

Siyasi partiler, pek tabii olarak demokrasimizin ve Anayasamızın vazgeçilmez unsurlarıdır; ama size ifade etmek isterim ki, bu gerçekleri, ifade etmeye çalıştığım gerçekleri görmezlikten gelemezsiniz. Oy hesabı birinci planda tutuldukça, bu gerçekler görülmeyebilir. Özellikle iki büyük parti, sadece geçmişle uğraşmaktan kurtulmalıdır. Adalet Partili arkadaşlarımızın, Atatürk devri de dahil bütün gerçekleri inkâr ederek; «Hiç bir şey yapmadımız» iddiasından kurtulmaları gerektiği gibi, Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımız da, demokrasinin en zor döneminde meydana çıkmış bir Parti olan, demokrasinin kuvvetlenmesinde büyük hizmetler yapmış olan ve bundan sonra da kendisinden bu hizmetler beklenen Adalet Partisinin karşısına, aynı sertlikle çıkmaktan kurtulur ve diyalog havası yaratılırsa, de-

mokrasî kuvvetlenir, gerginlik ve anarşi büyük ölçüde yavaşlamış olur.

«Millet iktidarı şuna verdi, buna vermedi..» iddiaları da benim düşünceme göre yanlıştır. Millet iktidarı, 213-214 milletvekili, 190 veya 170-180 milletvekiliyle, âdeta iki büyük partiye vermiştir. «Gerektiği zaman yalnız veya anlaşarak veya diğer küçük partilerle koalisyon yaparak iktidarı kurun» diye millet oyunu göstermiştir. İşte Büyük Partilerimiz bu gerçeği anlamamakta devam eder, cepheleşmeyi âdeta körüklerlerse, can güvenliği sorunu ortaya çıkar ve işin bence kökezi de buradadır.

Bu halde ne olur?.. Devlet; yani büyük partilerin hâkim olması gereken Devlet otoritesi zayıflar, vatandaş kendisini, canını, malını, evlâdını, şerefini, huzurunu kanunların himayesinde görmeyince umutsuzluğa düşer; rejimi yıkmak isteyen mücadeleyi sokağa dökerler. Hele bazı kuruluş ve partiler sokak anarşisini aynı silahla yani sokakta önleyeceklerini sanar ya da öyle görünüm içinde olurlarsa, durum tam bir karışıklığa dönebilir.

İşte ben, aranızda sorumlu bir arkadaşımız, bu senatörlüğü şerefle taşımaya çalışan bir arkadaşımız olarak diyaloga bundan dolayı temas etmek istiyorum.

Lider kadrolarının şahsî inatlaşmaları bir yana bırakarak bir araya gelmelerini istiyorum ve son zamanda bu belirtiyi görmekten de büyük memnunluk duyuyorum.

Olayları ortaya dökmeye çalıştım. Belirli toplanma prensipleri ve zamanları ortaya koyarak, mutlaka belirli zamanlarda bir araya gelmeli; millet de sizin cepheleşmiş bir düşüman kardeşler değil, centilmence mücadele eden kuruluşlar olduğunu anlamalıdır ve bunu istemektedir. Demokratik rejimin zorunlu kıldığı bu davranışın ötesinde, uygar alışkanlıkları görmeye millet hasrettir. Kanaatımca bu yolu açarsak, tabiri kullanmaktan dahi üzüldüğüm can güvenliği sorununu da çözmekte büyük adımlar atmış oluruz.

Bu acı olayları önünüze rakamları dizi dizi sayıp ve olayları dökmeden, asıl nedenleriyle izah etmeye çalıştım. Asıl sorun Türk Ulusunun her seçim günü olgun, sessiz ve gururla hazmettiğini gösterdiği demokrasiyi, Atatürk Cumhuriyeti prensiplerini bazı siyasi lider kadrolarının anlamamış olmasından doğmaktadır. Lütfen milleti siyasi partilerden bezdirmeyiniz. Zira onların size her zaman ihtiyacı vardır ve sizsiz de demokrasi olmayacaktır. Bu millet demokrasiyi de biz politikacılardan daha çabuk ve olgun bir biçimde öğrenmiştir; ona lâyık olmaya çalış-

malyız. Uygur toplumlarda uygur politikacılar inatlaşmazlar, zıtlaşmazlar, kavga etmezler, sadece konuşurlar ve hallederler.

Hepinize saygılar sunarım. (CHP, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu ve bazı AP sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Tüten.

Sayın Yiğit Köker?.. Yoklar.

Sayın Refet Rendeci?.. Yoklar..

Sayın Mehmet Feyyat, buyurun.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, herşeyden önce Hükümet yok her iki konuşmadan beri..

BAŞKAN — Ne yaptım Hükümete?..

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Bilmiyorum; Başkanlığın takdirine sunuyorum ben.

BAŞKAN — Bizim takdirimizde değil o beyefendi..

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Türkiye'de rejimi tehlikeye sokan, rejimi sokağa götüren, legal davranışların dışında illegal sokak hareketlerinin hâkim olduğu bir sırada her gün gençlerin öldürüldüğü haberi, hava raporu gibi, arkadaşımızın söylediği şekilde bildirilirken, iktidara mensup ve ciddiye aldığımız tek kadro Adalet Partisinin değerli mensuplarından..

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Biz de sizi ciddiye almıyoruz.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Sayın Ömer Naci Bozkurt, Sayın Münif İslamoğlu, Sayın Atif Benderlioğlu, Sayın İbrahim Kirazoğlu, Sayın Cahit Dalokay, Sayın Ahmet Demir Yüce, Sayın Şaban Demirdağ, Sayın Osman Salihoglu, Sayın İsmail Kutluk. Sayın Sait Mehmetoğlu'ndan başka bir tek kişinin bu görüşmeleri başlangıcından beri takip etmemesi, devamsızlıkta büyük partinin sorumsuzluğunu ifade için yeterde artar bile. İşte, büyük partilerle işbirliği bu şartlar altında mı yapılacak; değerli tarafsız arkadaşlarına sesleniyorum?..

Ciddiye almadığım diğer partiler; evet almıyorum, hele özellikle MHP'yi ciddiye almıyorum ve ciddiye aldığımız Cumhuriyet Halk Partisinin alternatifi demokratik rejim içerisindeki bir değerli Adalet Partisinin mensuplarından sadece 8-10 kişinin bulunması yürekler acısındır; hergün gençlerin öldürüldüğü bir sırada.

Sayın Niyazi Ünsal bu konuyu gayet etraflıca, ayrıntılarıyla dile getirdiler ve çok sigara tiryakisi olduğum halde Sayın Niyazi Ünsal'ın konuşması beni

sigara içmekten alıkoydu, konuşmasını sonuna kadar takip ettim ve kendisine huzurunuzda, bu konuyu mantık ilacı olarak Hükümetin önüne serilediği için teşekkür ederim. Bir konuşması yanlış anlaşılıyordu, o konuya da, zaten değineceğim için, sırası gelince arz edeceğim.

Adalet Partisinin değerli sözcüsü Ömer Naci Bozkurt biraz evvel haklı olarak (Belki zapta öyle geçmiş olabilir) serzenişte bulundular. Ben, beyan buydukları gibi, eğer zapta öyle geçmişse, o şekilde hitap etmedim. Sayın Naci Bozkurt burada konuşurken, Türkiye'de solu, hatta Anayasa dışı komünizmi bilmeden, gelişi güzel, beyinsiz kesik baş gibi tenkit edenlere karşı (ki, tenkit ettikleri nedir? Adeta sekse dayalı; «Komünizm sekstir, sosyalizm sekstir» diyenlere) ben, Türkiye'de sekse dayalı ticaretin % 99'unu sağcılar icra etmektedir; bar sahiplerini ve bu kadar beyaz kadın ticareti sahiplerinin istatistiği yapılsın, onlar idare etmiştir, bu düzenin müdafaası bunları müdafa etmektir, sağcılık düzeni seksolojinin bir dalı olmaktadır, demek istedim. Şahsına sonsuz saygım vardır. Asgari benim kadar bu memleketin evladıdır, bu konuda hassastır ve öyle bir şey söylemediğimi ve kendisi hakkında, aile efradı, şahsı ve dürüstlüğü hakkında da sonsuz itimadım var; asgari benim kadar. Fakat kafa yapısı bakımından da kendilerine mantık ilacı sundum; ama stenograflar bunu yanlış algılamışlar; almışlar. Bunda hata bende değil, kendilerinden özür dilerim. Özürü de, sesimin kısık oluşundan stenograflar adına diliyorum.

Değerli arkadaşlarım..

LÜTFİ DOĞAN (Erzurum) — Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim?

LÜTFİ DOĞAN (Erzurum) — Sayın Başkan, ahlâk dışı davranışlarla samimi sağın hiç bir alakası olmadığını yüksek huzurlarımızda arz etmek isterim.

BAŞKAN — Efendim, sizin de söz sıranız vardır, siz fikirlerinizi söylersiniz.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Gelin latırsınız. Ben sağa da öğreteceğim Sayın ; sağcı geçinenlere. Sağın da ne olduğunu ı er. İşte...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, lütfen efendim, siz kendi konuşmanıza dönün.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Evet sağ hakkında arz ediyorum: Sayın Başkanım; kuyruğunu avlamaya çalışan aç bir tilki gibi, ne yaptığını bilmeyen şaşkın bakkal.. Sağcılar Türkiye'de budur. Sağın

ne olduğunu bilmezler. Şimdi sırası geldikçe bunları birer birer anlatacağım ve kesik baş bir komünist gibi; komünizmin ayak takımı, sokak hareketi, komünist taktiği, ondan sonra slogana gelince komünistlere küfür edeceksin, solculara küfür edeceksin.. Olmaz böyle bir şey. Metot olarak insan öldürme, insan haysiyetine tecavüz bakımından ihtilâlcı komünistten farkın olmayacak, komünistin ayağı olacaksın, çarığı olacaksın, ondan sonra komünizme küfür edeceksin.. Komünistin hiç olmazsa yaptığı ile dediği birbirine uyar; «İhtilâlciyim» der, «Bu düzeni zorla yıkacağım» der, beyanı ile hareketi, vafan ihaneti ise tutarlıdır. Ama diğer salaklar; salaklar mı diyelim, sağcılar mı diyelim, salak mı diyelim, komünist taktiği içerisinde, komüniste küfür eder... Bu kadar...

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Salak sensin.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, lütfen efendim konunun içine girin.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Bu kadar tutarsız bir görüş...

ALİ OĞUZ (İstanbul) — İyi tarif ediyorsun; kendini tarif ediyorsun.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, şimdi dinleyen arkadaşlarımız dinliyorlar zannediyorsunuz, ama hepsi rahatsız oluyor, lütfen yapmayın böyle.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Hayır, ben zaten, iki ciddi büyük parti vardır, Adalet Partisiyle Halk Partisine hitap ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım;

Sayın Ömer Naci Bozkurt ithal mah anaerşik olayları teşvikten bahsettiler. Bakın ithal mah nerede :

Türkiye'de yerli mahlından bahsedelim; mukaddesatçılar, sahtekârların, mukaddesatçı geçinen sahtekârların durumuna bakın; yerli mah cami var, tuvalet yok köylerimizde.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Sahtekâr sensin.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Mantar gibi cami yapılır, tuvalet yok. Taharet almadan namaz kılan kişiler bunlar; köylerimizde bu...

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Yazıklar olsun sana...

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Evet, Türkiye'nin kalkınması, yatırımı bakımından söylüyorum; buyurun Anadolu'ya gidelim, bir köyde iki tuvalet vardır. Cami vardır, camiden eksik kalmaz, ama temizliğe gelince bu yoktur. Bunlar eski Müslümanlığın, dünyaya temizliği getiren, Fransa'ya öğreten

Müslümanlığın gereklerinden kopmuş insanlar. Bunların Müslümanlıkla ilgisi yok.

Asker var, silah yok. Bakın, dünyanın en iyi askeriyiz, ordusuyuz; silah ambargosu... Pilot var, uçak yok. Montaj, araç var, benzin yok. Tüketim var üretim yok. Bilgi var, laboratuvar yok. Anayasa var, uygulama yok. İşçi var, iş yok. İşte ithal mah.. İşte bunları bir araya getirirsek fiziki bir karışım olur, barut gibi. Bu birikim bir araya geldi mi öyle bir barut olur ki, işte komünist barutu budur; külahları, sarıkları başından atar ve dinini unutturur. İşin enteresan tarafı, bu sahtekârlar evvela bu Komünist Partisinin uşağı da olurlar. Dünyanın her tarafında görülmüştür. İşte, Türkiye'nin düzenine eğilmeyen kafalar ne Müslümandır, ne Türk'tür, ne Türkiye'nin düzeninde, Anayasa doğrultusunda; olamaz da.

İşsizlik, gecekondular, pahalılık, lüks tüketim, sefalet... Bunlar bir araya geldi mi ne olur bunun adı?... İşte komünizm budur.

«Bordrolarda isim yazılı, solcu hükümler vardı.» Sayın bir sözcümüz bahsettiler. Ya komandolar; Tekel'de, Gümrükte, İstatistik Genel Müdürlüğünde... Elllerinden gelse Orduyu da milis kuvvetlerine çevirecekler, adaleti de ellerinden gelse yapacaklar; bereket versin bunu beceremiyorlar. Yani ellerinden gelse, mevzuat müsait olsa Türk Ordusunu Çerkez Etem Ordusu haline getirecekler; fakat bereket versin güçleri yetmiyor. Çünkü, sokak kafası ile devlet idare edilmez ve Adalet Partisinin de rahatsızlığı bundan gelmektedir. Sayın Süleyman Demirel'in gözü aydın, kurtuldu bu rezaletten; kafasız sokak komünistleri ile morfinman çağdışı düşünceden bu şekilde kendisini kurtardı.

Türkiye'de okullara gidin, Bozkurt adeta bir diploma olmuştur. Bir Lise mezununun aldığı diploma geçerli değildir. Buyurun piyasada, Ülkü Ocaklarına kaydolmadan, Bozkurt rozeti takmadan herhangi bir fakülteye girilemiyor. Liyakat, kariyer, sınav diye bir şey yok.

Milli Mücadelede Çerkez Etem çok hizmet etti; ama kafa varlığı bakımından nizami değildi, ters düşümlü ve yuvarlandı gitti. İşte, ne kadar dürtüst olursa olsun, ne kadar cesur olursa olsun, ne kadar ahlâklıklı olursa olsun Milliyetçi Hareket Partisi bu kafaya sahip olmadığı müddetçe kümes idare edemez.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, burada grubu olmayan, kendini savunma hakkına sahip bulunmayan bir partiyi bu şekilde kinamaya haksızsınız. Lütfen yapmayın efendim.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Asayişin temel mihrağı orasıdır.

BAŞKAN — Yapmayın canım..

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Temel mihrağı orasıdır. Sayın Başkanım. Sayın Başkanım, temel mihrağı orasıdır, sırası gelince arz edeceğim.

Komünist ülkelerde, komiserler vardır arkadaşlar. Bilirsiniz, Bulgaristan'da var, Çin'de var, Rusya'da var. Komiser ne derse, ordu kumandanı olsun, general olsun, kaymakam olsun, vali olsun, hangi rütbede olursa olsun komiserin dediğini dinler.

Şimdi, Türkiye'de buyurun, «Salavat getirmeden, şahadet getirmeden işe almıyorum; Bozkurt rozeti takmadan...» Komünistlerden ne farkı var bunun uygulama olarak? Yalnız kafa yapısı komünistlerden farklı. Çünkü, komünistlerin ihtilale uygun kafaları da var. Bunlarda o kafa da yok. Ailah bunlardan da mahrum etmiş; meczub komünist ayağı, kafadan yoksun. Komünistlerin hiç olmazsa kafası var, ihtilalci, vatan haini. Bunları ben cezai ehliyetten mahrum komünist ayağı diye vasıflandırırım.

Bu itibarla, sokaktan bir devlet yönetilemez. Sokaktan devlet yönetenler istedikleri kadar dürüst olsunlar; «Efendim, kuvvetli idare, kuvvetli idare...» Kimmiş bu kuvvet?.. Sokakta üç - beş tane serseri, adam tehdit edecek; Dev - Genç'ten olsun, Ülkü Ocakları'ndan olsun, bu kuvvetmiş... Ama Dev - Genç komünist olduğunu iddia etti. Bu da aynı taktik içerisinde, onun kuyruğunu yalıyor; fakat onu astıracak. Mesele klik meselesi. Milli Hareket Partisinin en yakınlarından birisi bugün en solda, gazete çıkarıyor; Vatan Gazetesi çıkarıyor. Mesele, klik meselesi.

Bunlarda öyle bir yapı var ki, vatanperverlik biliyor musun bunların kafasına göre nasıldır?.. Bana karşı isen vatana karşısun. Adamlarda «Ben o» culuk var; «Ben, ben o...» Devlet, nizam diye bir şey yok. Tanrı, bu basiretten mahrum bırakmıştır bunları. İşte bunların dürüstlüğü bile yeterli olamaz. Ama bir partide suiistimal olabilir, şu olabilir, her türlü irtikap olabilir, şu bu; bunların tashihi mümkündür, yeter ki bir devlet yapmak kafası... İşte bu kafa ile giderse Adalet Partisi ile mücadele etme olanağını bulamaz ve Adalet Partisi eninde sonunda yerine oturacak ve Cumhuriyet Halk Partisi alternatifi olarak, ciddi bir parti olarak bu memlekette hizmet olanağını bulacaktır.

Bakın, Sağlık Okulunda ve bir de Özel Turizm Okulunda okuyan iki çocuk gördüm. Ailelerini de

tanyorum, İzmir'li. Çocukların ailesi Cumhuriyet Halk Partili. Çocuk, arkadaşları da söylüyor solcu imiş. Zaten gencin solcusu, sağcısı, çok yer değiştirir, çok... Solcu olmuş, sağcı olmuş önemli değil. Çocuk buraya gelmiş ülkücülerin hakim olduğu iki okulda komando gözüküyor. Bir gün karşılaştık bana hürmet gösterdi, «Oğlum sakın uyma, derneklere girme, idare et, kullanabildiğin kadar kullan. Sakın sokak hareketlerine girme, okulunu bitir. Köprüyü geçinceye kadar idare et.» dedim. Artık Devlet otoritesi kalmamış. İşte memleketin durumu, bu...

Benim, üçü akrabam ve bir de arkadaşları 4 kişi zor şartlar altında Van'ın en ücra köşesinde okumuş, Ankara'ya gelmiş. Yazdırmaz olsaydım, üçünü Hukuk Fakültesi Yurduna yazdırdım. Birisini de Milli Selamet Partili gençlerin bulunduğu bir yurda yazdırdım. Milli Selamet Partililerin yurdunda olan çocuk kurtardı yakayı biraz. Çünkü, sabah erken kalkıyor namaz kılıyor. O gençler samimi. Belli bir seviyeden sonra, belli bir devreden sonra durum değişir. Bu çocuk biraz yakayı kurtardı. Hukuk Fakültesinin Yurdunda olan çocuklar, «solcudur» diye, ülkücülerin işgalinde olan Turizm Ticaret ve Yüksek Ticaret Okuluna alınmadılar ve bu çocuklar anarşiye itiliyorlardı. Bu çocukların babalarına mektup yazdım, İstanbul'da kendilerini bir işe sokturdum, ayırdım okullarından. Bu çocuklar kalsa idi zor şartlar altında, müşkül şartlar altında, Türkçe'sini okulda öğrenecek zor bela, gelecek buraya, burada üç - beş tane zibidi «Sen rozet takmadığın için okutmayorum» diyecek.

Türkiye Cumhuriyetinin gerçek vatandaşı, Ulubatlı Hasan, Ordu'nun Kürt Mehmet'in oğlu «Alavere dalavere Kürt Mehmet nöbete», «Türk Ordusu'nun gerçek destanı, Türk memleketinin gerçek çocuğu, bütünlemede tam beraber; milliyetçiliği de tekeline alacakmış... (Biraz sonra misal vereceğim bu kafadan kontaklar hakkında.) Bu çocuklar okulu terk ettiler.

Benim çocuğumun okuduğu lisenin müdürü olgun bir kimse, Adalet Partili değil; fakat Cumhuriyet Halk Partisi zamanında başka bir liseye gönderilmiş, mağdur edilmiş, Adalet Partili zannedilmiş, önemli değil; ama ağırlıklı bir adam. Bu lise müdürünün gayretlerine rağmen iki senede 10 - 15 defa benim çocuğum dayak yemiştir. Eşime dahi çocuğumu okuldan alırken saldırdılar. Bu hale geldi memleket.

İşte Gazi Lisesi, buyurun... Orada bir tane müdür muavini vardır fikriyatını yapar, Ülkü Ocakla-

rını rozetleri dağıtılır, Ülkü Ocaklarının matbu-makbuzları dağıtılır, yardım alınır, benim çocuğum bunu almaz. Çünkü, benim çocuğum bana «Baba, ben bu korku belasıyla bugün bu makbuzu alırsam kişiliğimi kaybederim, yarın o zaman eşime dahi hakim olamam» dedi; çocuğum dedi bunu bana. Bunlara namus ve seviyeyi öğretti benim çocuğum.

Bir çocuk tehditle bir yöne götürülemez. İster aşırı solda olsun, ister aşırı sağda olsun; ama aşırı solun taktığı odur. «Ben buyum» diyor, simgesi bellidir, kurşunu bellidir. «Ben buyum» diyor, itiraf ediyor. Vatan ihanetiye itirafı içindedir, idraki içindedir; ama «Sağcıyım» diyecek, komünist taktiklerini uygulayacak... Ne faşisti?.. Faşizm demeyin buna değerli Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarım. Türkiye'de Faşist vardır, faşist olamaz. Ya bu dışa bağumlu sermaye çevrelerinin Türkiye'deki kuklaları, oyuncakları, kapatmaları?.. Faşizm, sermaye birikiminin olduğu Avrupa'da olur. Türkiye, eninde sonunda bu sağ militanlar yüzünden komünizme itilebilir. Komünizmin anahtarı bugün artık illegal olan solun dışında legal duruma gelen Ülkücülerin elindedir. Zor olmaz, dürüstlük kâfi değildir; bazı mahluklar dürtüst olur, ama hakaret konusudur.

Gençlik ve Spor Bakanlığı Genel Müdürü Bursa'da araba ile fıngır fıngır dolaşiyor, oradaki seminere katılan arkadaşını dövdürüyor. Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğünün Yönetim Kurulları ayrı ayrı toplanıyor; Milli Hareket Partili, Adalet Partili...

Bütün bunları sorduk; Gençlik ve Spor Bakanı da farkına varmadan Sayın Sadettin Bilgiç ile Sayın Türkeş ile anlaşmış; Adalet Partisi, kira verme sevdasına o da girmiş. Gencecik bir çocuk; komando mudur nedir, Gençlik ve Spor Bakanı?..

Adalet Partisi içerisindeki bu tip parazitlerin ayıklanmasının zamanı gelmiştir; değerli Adalet Partililerin bunu bilmesi lazım. Solculuğum baki kalmak şartıyla sağcılığa da saygım vardır; demokratik sağ, demokratik sol. Fikrin aşırılığına inanmıyorum ben; sokağı vardır; solun sokaktaki davranışı, sağın sokaktaki davranışı. Sokak vardır arkadaşlar; aşırı olan eşittir. Fikir fikirdir, Her fikir okunur; fikirden dolayı kimse suçlanamaz.

Bu itibarla, değerli arkadaşlarıma, tarafsız arkadaşlarıma; «Aşırı» kelimesini çok ucuz kullanmayalım; fikir fikirdir. Fikrin aşırısı değil, onu sokağa iten, Anayasa dışı, demokratik rejim dışı dav-

ranışlar fikir olmaktan çıkar; zaten Anayasamız da suç kabul etmiştir bunu.

Sayın Kroza'nın önünde bana şunu sordu Devletler Hukuku Profesör«, «Devletler Hukukunun süjesini anlat..» Çabışmamıştım, ne yapayım? «Hocayı biraz oyalayayım» dedim, belki bir not alırım düşüncesiyle. Devletler Hukukunun süjesini anlatınca «Devlet» dedim «hocam», «fert» dedim, bir de «Vatikan» demek lazımdı. Düşündüm, düşündüm, biraz işi bulandırayım dedim. Dedim «Efendim, bugün için kapatılmış, yarın için Pakistan'da, Arabistan'da, Hindistan'da kurulması mutasavver veya mukadder, neyse, bir hıafet müessesesi de Birleşmiş Milletlerde, Devletler Hukukunda süje olamaz mı Hocam?..» Bizim asistan, şimdi arkadaşımız, «Aman aman» işaret etti, «ne saçmalyorsun?» demek istedi. Hoca dedi, «Anlat anlat...» Anlattım. Hoca, bana pekiyi verdi. Bir Fransız Huristiyon, katolik; bana pekiyi verdi. Yani ben, farzımuhal bir misal verdim bunu.

Mesele, her fikir bir şey verir; fikrin aşırısı yoktur. Aşırı olan, belli çıkar çevreleri ve onların kullandığı sağcı ve solcu gençlik kadrelarıdır.

Bakın, o gençlere sorun, komandolar vardır, çağırın; hiç bir tane zengin sermaye çevreleri komandalara kız vermez ha. Söyledim, bir sürü komando gençlere, dedim; «Hanginize kız verirler? Hiç birinize vermezler. E, siz çıkar çevrelerinin krikosu musunuz, bar fedaisi misiniz, gayrı meşru çıkarın uşağı mısınız, size ne?»...

Mesele, çocukları belli bir seviyeye kadar kullanacaksınız, ondan sonra meşruiyet için barış çağrılarını yapacaksınız... Yok öyle şey. İhtilaleci olan sonuna kadar ihtilaleci olur; Lenin gibi, Mao gibi. Vatan hainidir, değildir ayrı bir konu, hiç olmazsa milletin önünde mertçe hesabını verir, asılır; ayrı mesele.

Bu memleketin çocukları soğan değil doğramaya. Üç - beş tane kişinin, üç - beş tane Ankara'lının, üç - beş tane Vahdetin devrinde İstanbul'daki dalkavuklar; biliyorsunuz, o paşa konaklarındaki dalkavuklar, m'şkinler tekkesinde yetişen dalkavuklar, el öpenlerden muhakkak birisinin gelip de bu memlekette icrayı hükümet etmesi şart mıdır?

Zaten, zehirli ve kirli hava bu yöneticilerin yüzünden bütün Ankara halkı hastalanıyor; ilahi bir cezadır bu; ama gönül isterdi ki, bunu biraz yukarıya doğru versin. Ankara halkının ne günahı var burada? İlahi Adalet; yöneticiler için, cephe için teessüs etmiştir bu zehirli hava.

Arkadaşlarım;

Van'da bir Lise Müdürü vardı. Bu da Adalet Partili değil, bizden gitti; Adalet Partili bir Sayın Bakan. Bu çocuğun bizzat hemşehrisi, Hıms'lı bir çocuk. Van'da Adalet Partili Sayın Hadanoğulları'nın da damadı; Kinyas Kartal, Hadanoğulları, Kösereisioğlu'nun hepsi de akrabası ve Van'da sevilen bir çocuk. Bu çocuk da Adalet Partili zannedilir. Bu Lise müdürünün zamanında tek çit yok.

Van'da merhum Belediye Reisi vardı, o zaman Kız Öğretmen Okulu Müdürüydü. Benim arkadaşım-
dı, Allah rahmet etsin, MHP temayüllüydü. Bu, buna taktı ve nihayet o hale geldi ki, eski Milli Eğitim Bakanı Ali Naili Erdem'i tava getirmişler, bütün ülkücüler almış orayı ve bu çocuğu kürtçü, komünist diye almışlar Türkiye'nin Bucam Köyüne tayin ettirmişler. Lisan bilen kabiliyetli bir öğretmeni bütün Adalet Partililerin çabalarına, Sayın Bakan vardı, bizden gitti, Meclis Başkanlığına adaydı, Gıyasettin Karaca, kendisine de rica ettiriyoruz, Sayın Kâmrân İnan da ilgilendi daha çok. Buna rağmen bu çocuk mağdur edildi ve bütün Van'daki Adalet Parti teşkilatı, spor kolları, Cumhuriyet Halk Partisi, bütün kuruluşlar, ileri gelenler; yani herkes ilgilendiği halde bu çocuk maalesef gitti ve bu çocuk gittikten sonra Van'da, Van merkezinde bütün fakir çocuklar; bu komünisttir, bu sağcı, bu solcudur, bu budur, bu budur; hepsi Hakkâri'ye, şuraya buraya... Memurlar aralarında para topluyorlar Gevaş'ta, Şatak'ta, Gürpınar'da, çocukları okutuyorlar pansiyonda, Van'a gönderiyorlar ve bu çocukların hepsi gitti ve bunları okutan İzmirli, Adanalı, Karadenizli memurlar yardım parası topluyorlar, bu çocuklara ortaokulu bitirip liseye geldikleri zaman; lisede, bir Milli Eğitim Müdürü Afyon'dan geliyor, ülkücü, bunların hepsini perişan ediyor; fakat benim bulunduğum yörede Gevaş'ta ülkücü öğretmenler de vardır; ama çit çıkmaz. Hepsini görevini yapıyor, öyle gösterileri yok. Çünkü yapamaz, kamuoyu ona göre oluşmuş.

Bitlis'te yeni tayin edilen gencecik öğretmenler; 10 kişi Bitlis'e tayin ediliyor. Gencecik, hepsi pırlanta gibi çocuklar. Hemen bozkurtun rozetini takıyorlar, gövde gösterisi yapıyorlar. Tam Bitlis deresinden geçerken halk galeyana geliyor, partililerin de tahriki, şu bu, 6 kişi orada dövülüyor.

Şimdi, Ülkü Ocakları, sözüm ona siyasi partilerin dışındaymış. Olmaz böyle şey. O savcıcı istiyorum ben; Türkiye'de Ülkü Ocaklarıyla MHP arasında ilişki görececek savcıcı istiyorum ben, MHP arasında iliş-

kiyi istiyorum ben. MSP'den evvel evvela MHP'nin dersi okunmalıdır, defteri dürülmelidir. Bunu iyi bilirsiniz. Benim kendi şahsi görüşümdür bu. MSP ile akımı bozanlar evvela MHP'nin ancak itlaf ile telafi edileceği inancı içindeyim. Diğeri alkoliktir, çağ dışıdır, tedavisi mümkündür...

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Sensin o.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Diğeri kudurgandır, komünist gibi insan öldürüyor. İtlaf ile ancak mümkündür, kapatmayla ancak.

Denizcilik Bankasına bir akrabam memur edildi. Sayın Ulaştırma Bakanı ilgilendi, Sayın Kinyas Kartal ilgilendi, ben ilgilendim. Orada Genel Müdür, «Bu, Feyyat'ın akrabasıymış» demiş. Genel müdüre dedik; eşi, benim akrabam, çocuk da Sayın Kinyas Beyin akrabası; en iyi ideal bir koalisyondur tipidir, bu çocuğun işini yapıverin dedim. Genel Müdür tabii bürokrat, hemen yelkenleri indirdi, yapacak. Milli emniyet tahkikatı; şu, bu, çocuğu 3 ay perişan bıraktı, halen daha olmadı işi. Nihayet 250 lira vererek komünist olmadığına dair rapor aldı polisten. Türkiye'de bu. Türkiye'de 250 lira vererek, polisten komünist olmadığına dair rapor aldı. Sayın Korkut Özal vicdanıyla bunu itiraf etsin artık, bu haldedir bu düzen.

Sayın Korkut Özal'a bir ara arz ettim, bir ara sinirlenmiştim annem kızdı bana, (Hâkimdim o zaman, Rize Çayeli hâkimiydim. Sayın Başkânın memleketinde hâkimdim o zaman) oğlum dedi, «Sinirlisin, hoşsun, hâkimsin; amma velâkin kendine hâkim değilsin.»

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Aferin, annen güzel laf etmiş.

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Vallahi çok iyi söylemiş.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Güzel laf.

Şimdi, aynı lafı ben Sayın İçişleri Bakanına, «hoşsun, güzelsin, iyisin, hüsnüniyetlisin; ama teşkilatına ve oğlunu dövenlere hâkim değilsin» demem içimden geliyor. Ben, annemin lafını aktarıyorum Sayın Bakanına.

Konu bana bir olayı hatırlattı.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, sırada çok arkadaşlarımız var. Onu bir hatırlatayım.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Ben beş saat düşünmüştüm. Belki daha düşer Sayın Başkanım. Perşembe günü de devam ederiz Sayın Başkanım.

«Çağlayan olayını» hatırlarlarımı arkadaşlarımız bilmiyorum; 1965'te, 1966'da Çağlayan'da bir olay oldu. Halk birbirine girdi. Bir vatandaş öldürülmüştü.

Polisler, vali oraya gidiyor. Sayın Niyazi Akı oraya gittiği zaman vatandaş birbirine giriyor. Sayın Niyazi Akı polise; «Durun» diyor. Vatandaşı itiyor. Eğer polis biraz daha ileri giderse vatandaşla polis arasında sürtüşme olacak, polise hakareten, dövmekten, polise yaralamaktan bir sürü vatandaş mağdur olacak. Ölü azmış gibi bir sürü de suçlu. Zaten yöneticiler hakkında Memurun Muhakemat Kanunu var; rafa kaldırma, Suçsuzluk esası caridir o Kanuna, muvakkat kanuna göre. Memurun suçu sorulmaz. Niyazi Akı polislere, «Çekilin» dedi arkadaşlar ben geldim, «bir ölü var, bir şehit var aramızda. Onu hep birlikte kaldıralım.» diye bir beyanda bulunulması halkı yatıştırdı, polisler geri çekildi, büyük bir olay önlenmiş.

İkinci olay; Millî Türk Talebe Birliği ile Millî Türk Talebe Federasyonu birleşmek üzereydi, maalessif çıkar çevreleri girdi, sağcılar girdi, bu iki federasyonu birbirine düşürdü. Biri sağ kanada, biri sol kanada itilince Türkiye'de polisle, askerle, jandarma ile Devletin güvenlik kuvvetleriyle asayiş halledemeyeceğine inanan bazı kısır kafalar gençliği bölüp, solcu gençleri sağcı gençlerle; ancak saf harici edebileceği inancı içerisinde hareket ederek bugün bu aşamaya gelmiş bulunmaktayız. Bunlarda çok kimselerin sorumluluğu vardır, çok kimselerin sorumluluğu vardır. Özellikle Millî Hareket Partisi sorumluluğu vardır. Biraz sonra misal vereceğim ben. Millî Hareket Partisinin Genel Sekreteri hangi gerekçe ile ayrılmıştır o tarihte?.. O tarihte hangi gerekçe ile ayrılmıştır ve bugünü görmüştür?..

Ümraniye olayları arkadaşlarım;

Sayın arkadaşımız bu konuya temas etti. Ümraniye'ye, ben seçim öncesi Haziranda gittim. Maalessif solcu, inanmış ve Halk Partisini de beğenmeyen, Halk Partisinin daha solunda genç bir kadro var orada. Militan; nerede ise konuşturmayacaklar beni. Doğudan gelmişler; bir de hemşehrilik kokusu ile biraz da Kürtçe biliyorum, şu bu falan derken; dedim bana bakın çocuklar: Bölücülüğe karşı çıkın benim gibi, yek vücut olun da, ister Marksist olsun, Demokratik, bugün artık Avrupa'da demokratik komünist partileri kuruluyor. Kuruluyor; hatta Çin'e ve Rusya'ya cephe almış durumu her gün yazılıyör basında. İster bilimsel sosyalist, ne olursanız olun; yeter ki birlik. İster Adalet Partili, ister sağ, ister MSP'li; fakat Türkiye'de bölünme, yabancı faşist Ermeni taşnaklarının Türkiye'deki oyunlarıdır. Bunları izah ettim kendilerine; izah ettim ve diyalog kurdum.

Şimdi, ben bir Mehmet Feyyat olarak Ümraniye'ye iki defa gittiğim halde, Ümraniye'nin durumunu

biliyorum da, koca Millî Emniyet, Ankara Valiliği, Ankara Emniyet Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı Ümraniye'deki bu temayül, tandans testini yapmadı mı?.. Bilmiyor mu?.. Bu kadar aşırı solcu ise, madem ki polisin haksızlık yapmasını fırsat telakki edecek bir durumdaysa, böyle bir potansiyel varsa, bunun üzerine gidilir de niçin Sayın Niyazi Akı'nın metodu uygulanmaz?.. Onun için, düpedüz basiret bakımından Hükümetin, özellikle İçişleri Bakanının aldığı numara sıfırdır. Ümraniye olaylarında, basiret bakımından, kasıt yok. Basiretsizlik... Basiretten yani sıfır numara. Ümraniye olaylarını herkes bilir; aşırı solcu olduğunu. MSP'yi aşırı derecede tutan, MSP'nin daha ötesinde, MSP'ye başka görünüm veren bir çağdışı düşünceye hâkim bir yöreyi düşünün. Oraya bir emniyet kuvveti giderken, başka türlü gitmesi lazımdır. Ben ibadet etmediğim zaman çok dindar vatandaşlar, «Camiye gelmiyor musun?» dediği zaman, «Allah aşkına kıl, zekâtım da tanrı bana versin. Hiç olmazsa ibadetine hürmet ediyorum, saygılı kahyorum» tutup ta, «Namaz kılmıyorum, bana ne» dersem, olmaz. Bu halkla ilişkilerde sıfır numaradır.

Bu itibarla, vatandaşın duygularına, inançlarına saygılı olmayan bir emniyet teşkilatı yerinde durmaz. Bu itibarla Sayın İçişleri Bakanım Ümraniye olaylarında İstanbul vilayeti ve Emniyet Müdürlüğüyle sorumlu görüyorum. Çünkü, Ümraniye'nin bir barut fıçısı olduğunu biliyordu, üzerine yürünmezdi. Barutun üzerine kibride gidilmez. Bitti... Ama, komünist midir, değil midir; Maoocu mudur, Timisi'yi mi tutuyor, şunu mu tutuyor; Çayancı mıdır, nedir; neyse o önemli değil. Önemli olan barut fıçısı oluşudur. Fırsatçıları bertaraf edip, yavaş yavaş önleyici, mani zabıta tedbirlerine girilebilirdi.

Arkadaşlar, komünizm üzerinde çok şeyler söyleniyor. Anarşik olaylar üzerinde çok şeyler söyleniyor; hele o «Aşırı» kelimesi; yani kulağımı tırmalayan antipatik bir kelime var, «Aşırı» kelimesi. Aşırı, sokaktır. Bitti. Fikrin aşırısı yoktur. Adalet ya var veya yok. Devre göre adalet tecelli edilmez.

146 ncı maddeden hüküm giyenleri ele alalım. Rahmetli Menderes 146'dan mahkûm oldu, geçen yıl arız etmişim. Rahmetli Taiât Aydemir 146'dan mahkûm oldu ve rahmetli gençler; Deniz Gezmiş ve arkadaşları 146'dan mahkûm oldular.

Şimdi bunların suçları, elinizi vicdanımıza koyun, aynı maddeye girer mi?.. Eğer, bu gençler komünistse, 141, 142; sabotaj olayları, adam öldürmeler ve bir de Türk Ceza Kanununda ayrıca bir hüküm var;

tecvize, merama muktedir olmadan; yani gücü yetmeden ihtilale, yani 146'daki suçu işleme kastı varsa; ihtilal yapma kastıyla harekete geçer de; fakat ihtilal yapacak gücü yoksa; örneğin bir jandarma başçavuşu 10 jandarma alır, «Nereye gidiyorsun?», «İhtilal yapacağım», «Nerede?», «Ankara'da» ve hakikaten gelir birkaç hadise yaparsa, bu, 146'ya girmez. Çünkü muktedir değildir. Bu, galiba 237 mi, 267 mi; Türk Ceza Kanununda bu suçla ilgili karşılığında 10 seneden aşağı olmamak üzere hapis cezası. Bitti. Dev-Genç'in bu...

İkincisi, adam öldürme varsa, sabitse; banka soy-mak. Zaten bunları toplarsan 36 seneyi geçer. Team-mülden adam öldürme yine idamı gerektirir. Yine asmak istiyorsan, asabilirsin; ama hukukun ırzına geçi-lererek böyle ceffel kalem kararlar vermek; muhtıra sonrası verilen kararlar Yassada kararlarının yanın-da sıfır numara alamaz. Yassada'ya saygılı olmayan-lar banu iyi bilmelidir.

Eğer, bu üçü aynı maddeden asılmışsa; o halde üçüne de «Yoldaş» dememiz gerekecek.

O halde, zamana göre «Mahkeme kararı, mahkeme kararı» deyip geçmeyelim. Tarihte adli hatalar çok olmuştur.

Arkadaşlar, bir hatıramı kısaca arz edeyim. Geçen gün Senatoda bahsettiğim yedi tane firari telgraf çekmişlerdi. Gittim; geldiler teslim oldular. Akrabalarını barıştırdım, savcılığa teslim ettim. Bana ilk söyledi-kieri şu oldu : «Biz cahiliz, adam öldürdük, bu hal-ti işledik; (Af buyuram, özür dilerim) fakat Ankara'dakiler... Ya Hükümetin bir kesiminden direktif alan-lar...»

Bunu bu firariler söylediler.

Çorlu'da değerli bir yarbay arkadaşım vardı. «Has-so» diye nitelediği bir askeri vardı : Hasan. Hasan'a izin vermişti ve bana Yarbay dedi ki, (o zaman da Yunanistan ile bir tatbikat meselesi söz konusu idi; yani bütün Ordu, askeri birlikler hududa kadar çekildi) «Ben, şimdi tatbikat nedeni ile hududa kadar gidersem, ben bu Hasan'a güveniyorum. Benim iki oğlum var, ikisi de yaramaz; hemen çeker İstanbul'da eğ-lenceye giderler» Silopî'li miydi, huduttan bir yerden, Hakkâri'li miydi bilmiyorum «Ben bu Hasan'a güveniyorum, Hasso'ya güveniyorum; aynen böyle. Bu kadar. Türk Ordusunun destanıdır, Doğulu Hasso, Memo, biliyorsunuz;

Aradan iki sene sonra bir hatıramı daha bana anlattı. Ben Hasan'a «İzin verdim» dedi ve gitti mem-leketine, bir ay geç geldi, raporlu geldi. Tam dahil

etti, o bir süre zarfında hastalanmış, yara almış yara-sını tedavi ettirdikten sonra gelmiş. O yarayı Irak'ta almış. Giderken boş zamanı değerlendirmek için Mol-la Mustafa'ya ihtilal etmiş, Araplarla harp etmiş, tam günü bitince geliyor, askerliğine de dahil edi-yor.

Arkadaşlar;

Şimdi bu adamın fiili eylemi milli menfaatlara aykırı; ama kafa yapısı bakımından asgari bizim ka-dar milli bütünlük içerisinde. Türkiye'nin nizami Or-dusunun bir eri. Meselesi bu; ama bunu bir yedeksu-bay, bir okumuş adam yaparsa vatan hiyaneti ile damgalamak mümkündür.

Bu itibarla, her gelişigüzel davranışı mahalli şart-lara, yörenin durumuna, icabı hale göre değerlendirmek lazımdır. O bir aşiret biliyor, hudut harici mi-dir, değil midir, onun kafasında bile yok. Halen Tür-kiye'yi bir Osmanlı Devleti biliyor. Çünkü, bir şey götüremedik ki.

Bu itibarla, Doğu'nun istismarını devam ettirenle-rin yanın için sol güçler arasında yer alırsa, bu da bir garip tecelli olacaktır ki, Allah siyasi kadroları bun-dan korusun.

Evvelki sene arz etmişim, aşırı fikir bu. Ben, bu-na da aşırı demiyorum. Bakın, Sayın Kontenjan Se-natörü aşırıktan bahsettiler de, ben buna da aşırı de-miyorum; ama bir fikirdir; ama bu fikir gerçekten aşırıdır. Çünkü, fikir ile ilgisi yoktur.

Sayın Cevdet Sunay Hatay'a gidiyor, «Fellâh'ı ile Arapı ile Türkü ile Çerkezi ile hep bir bütün mil-letiz» diyor. «Türküz». Türklük kavramı içerisinde mütalaa ediyor; gayet güzel bir konuşma yapıyor, Cumhurbaşkanı iken. Bana, Sayın Sunay'a tepki olarak «Ötügen Dergisi» nde çıkan yazıya bakın: Şeriat dışı, İslâmîlik dışı. Bir de MSP ile Müslüman-lıkta, irticada yarış halinde sözüm ona. Esas irtica MHP'nindir, MSP'nin değil. Ehveni şeridir, MSP. Çünkü inanmadığı halde yapıyor. Bakın ne yazıyor?... Ötüken Dergisi Nisan 1967, sayı 40. Nihal Atsız Milli Hareket Partisinin manevi babası.

«Türk topraklarında yaşayan herkes Türk değil-dir. Kürtler, Türk veya Turanlı değildir, buz gibi İranlıdır. Konuştukları dil bozuk, ilkel bir Farsçadır. Tipleri de öyle. Aralarına karışmış az sayıda Türk-lerin bulunması veya dillerindeki kelimelerden çoğu-nun Türkçe olması bu gerçeği değiştirmez. 900 yıllık Türk egemenliğinin, Kürtçeye doldurduğu Türkçe kelimeler onları; yani Kürtleri Türk yapmaz. Kürt-ler, Batı dağlarında kalmış Farslardır. Türklere göre

yörükler ne ise, Farslara göre Kürtler aynıdır. Şu farkla ki, yörüklerden Ali Efe, Demirci Efe, Çakırcalı Efe çıkmıştır. Ya Kürtlerden kim çıkmıştır?... Koçera, Hamido ve saire; yani eşkiyalar, katiller, hırslılar.» Yani, komandolar gibi, onu demek istiyor.

«Türk Milletinin başını belâya sokmadan, kendileri de yok olmadan çekilip gitsinler. Birleşmiş Milletlere başvursunlar, Afrika'dan kendilerine yurtluk arasınlar.»

Aynı görüşü paylaşan Abdülaziz Mamelki, İranlı Fars müellifi ne diyor, bakan?... İranlı yazar diyor ki, «Kürdistan ve Kürt İhtilâli» adlı eserinde, «İranlılar ile Kürtler bir kökün birliği içindedirler. Kürtler, İranlılar aynı soydan gelmektedir. Bu itibarla ikisi de ari ırktandır.»

Yani, Nihal Atsız, Abdülaziz Mamelki. Abdülaziz Mamelki, MHP'nin fikriyatını yapanlar; aynı eşdeğerdir.

Şimdi, ithal mal... Sayın Valimiz, nerede ithal mal?... İşte ithal malı, İran'dan, buyurun.

Şimdi bu düşüncede olan bir kimse, bu düşüncede olan bir fikriyat, bir parti içinde kendini geliştirirse ve Sayın Türkeş'in bütün arkadaşlarını Türkeş'ten uzaklaştırırsa, sadece mebusluk için büyümüş, biraz hava yapmış; (Ama geçici bir hava bu, Aygaz havagazı gibi) beş on kişi varsa tabanı bozuktur ve tutunamaz, gider. İşte dışardan gelen fikirlerden biri de budur.

Bakin daha bu yetmiyor. Sayın Niyazi Ünsal bir konuşmadan bahsettiler. «Mantıkla, akılla, düşünceyle gerçeğe varılmaz; ancak inançla varılır... Bunun aksi miskinliktir.» Bu, Milliyetçi Hareket Partisinin ümelerinden birisi.

Şimdi bakın, Yunus Emre ile ilgili olarak Ötügen Dergisi 1975 yılı dördüncü sayıda aynı görüşü yazıyor. Sayın Türkeş'in nereden esinlendiğini görelim:

«Yunus Emre'nin fikirleri Türk Milletini zehirlemiş, onu uyuşturmuştur. Çünkü, o da yaşadığı zamanın fikir ve duygu hastalığına kapılarak birbirini tutmaz sözleri tasavvuf diye ortaya atmış, savaşçı bir millet olarak ve çevresinin düşmanlarla kaplı olmasından ötürü savaşçı olmaya mecbur bulunan Türk Milletine dilencilik felsefesini telkin etmeye başlamıştır.» Bakın aynı, kopye. «Tezekten terazinin kımında olur dirhemi.» Nasıl birbirini buluyor.

«Halka evliya diye kabul ettirilen Yunus Emre'yi, tasavvufi herzelere dolayı dinsizlikte suçlamışlardır» diyor. İşte bu fikriyat Milliyetçi Hareket Partisine verilirse, bu memlekette ayrıcalık da olur ve o

zaman Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurma arzusunda bulunan dış güçler, ister Rusya, ister Amerika, «Ermeni Devletini Doğu Anadolu'ya kabul ettirelim» derse, Doğu Anadolu halkı Türkiye ile yekvücut halinde birleşecek ve buna tepki gösterecektir. İşte bu birliği bozmak, bu yekvücutluğu önlemek için «Türk halkları» kelimesi, «Kürtçülük» kelimesi gibi, duygusal kelimelerle «Kürtler, Farslar, Ermeniler aynı ırktandır» deyip ondan sonra cup diye oturtma meselesi.

İşte, Türkiye'nin bünyesinde bu tip zehirli cereyanlar... «Sen Türk değilsin» denirse, yabancı kuvvetler de bunu bu şekilde istismar eder. Bir suç, diğer bir suçun alternatifidir; ama «Türk halkları» kavramı Türkiye'de her zaman için tutarlı olmamıştır. Her zaman için çıkmıştır; ama gelişmemiştir; fakat ırkçılık bugün hava raporu gibidir ve her gün gençlerin öldürülmesine sebebiyet veriyor. Birisi, «Sen Türk değilsin» diyor. Birisi de, «Ben Türk değilim» diyor. Birisi icabi, diğeri selbi ihtilâflara benzer; yani birisi itici, diğeri çekici.

Biliyorsunuz, Doğu Anadolu'da bir kadı çıktı. Genç kumandan Mustafa Kemal Türkiye Cumhuriyetini kurarken, «Gel evlât, Osmanlı değiliz. Nesebimizi hep birlikte tescil edeceğim» dedi ve Osmanlıların nesebini tescil etti ve «Türk Ulusu» dedi.

Ziya Gökalp'in bütün sütalesi Türk olmayacak, Fars olacak ve kendi nesebini, MHP'nin nesebini tashih etmiş, Türküğünü kabul ettirmiş olan Ziya Gökalp'in çevresi Türk olmayacak.

Ancak bir şartla bu lafıyı geri alır ve özür dilerim. Sayın Türkeş kaçık kamuoyuna, «Nihal Atsız'la, Ötügen'e uzaktan, yakından ilgim yok. Bütün bu beyanlar saçmalaktır» derse, eh belki birazcık Bakanın hatırı için özür dilerim. Aksi halde, bundan böyle, «Ben komünist değilim. Ben solcu değilim. Ben komünistlere karşı değilim» deyip de, herze ile vatandaşla, solculara bu suali tevcih etmesinler. Çünkü, kendileri tescil edilmiştir; ama solcuların hangisi aşırıdır; yani kim yeraltı solcusudur, kim değildir, kim legaldir kim legal değildir o bilinmiyor. Herkes, «Ben legalim» dediğine göre, aksi ispat edilinceye kadar saygı duymakla mükellefiz; ama bu beyanlarıyla tescil edilmiştir. Çünkü Hürriyet Gazetesine bakın, «Silah, Türkiye için en mu-kaddes bir varlıktır.» Her gün gençlerin öldürüldüğü bir zamanda beyanat mı bu. Onun için söyledim. «Davadan döneni vurun.» Askerlikte söylemiştim diyor.

Arakadaşlar, ben bir heyecanlı senatör olmaktan, bir Mehmet Feyyat, sabık bir savcı olmaktan öteye bir sade vatandaş olarak, zor beta, müşkül şartlar içinde okuyan bir çocuğun, pırasa gibi bir günde yok edilmesine için elverişli değil.

Anadolu Kulübünden Adalet Partili değerli arkadaşlarımla İstanbul'da Ada'da yazdığı geçirirken, (Tabii tenzilatlı, ucuz olduğu için orayı seçiyoruz.) Adalet Partili dostlarla oturup, eğlencede oyun oynarken yanına geldi. «Baba, sözcükler, sağıclar hep bir arada oyun oynuyorsunuz, bu gençler niye birbirini öldürüyor?...» dedi. Ben de; gençler ahmaktır, işte gelsinler manzera'yı görsünler dedim.

Burada hepimiz dünür gibi, akraba olacaksınız, birbirinize kız vereceksiniz, ortaklık yapacaksınız, çıkar çevrelerinde de... Demokratik sol gelmeden evvel çıkar çevrelerinde de işbirlikçilik vardı, ondan sonra gençler birbirini öldürecek, sonra belli bir seviyeye geldikten, bir küllüre sahip olduktan, tam müspet olduktan sonra sakal bırakacaksınız gençler buna inanacak. Hadi be, papaz sakalı denir buna, Batı taklidi denir buna.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Adada beraber yaşamın bakaım.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Bizim bir doktor arkadaşımız vardı, modern bir sakal bıraktı, bizim eve geldi. Annemin de gözleri iyi görmüyor, doktoru da iyi tanımıyor; fakat doktorun sakal bırakmış duymuş; ama doktor, namaz da kılmıyor, oruç da tutmuyor. «Teyze, doktorun da sakalı var, işte o da iyidir, tam Müslümandır, dındardır.» dediler. Annem, «Ne sakalı, daha diine kadar rakı içiyordu, onun sakalı gâvur sakalı» dedi. Mesele bu. 40'dan sonra, 50'den sonra üniversiteyi bitireceklerin Atatürk Devrimleri içerisinde okuyacaksınız, belli bir alanda bir yer kapacaksınız, diye sakal bırakırsan buna papaz sakalı denir; ama papaz samimidir, hiç olmazsa haysiyetlidir; samimiler haysiyetli olur.

Bİrsiniz Sultanhamam'da iki ortak varmış, ikisi de iflas etmişler, (Bu tarihi bir gerçektir, muhayyile değil.) Sultanhamam'ın da beslediği kadro kimlerdir biliyorsunuz. Allah, hele o takvimler, şunlar, bunlar... Camiden çıkınca, o onun bulgurunu, o onun sermayesini, o onun her şeyinin dedikodusunu yapar. Yani, komünistlerde olmayan kiskançlığı orada görürsün. Mülk düşmanlığını o kadar kiskanır ki görürsün burada. Bu, bunu kazandı, şu, bunu kazandı; bu, neden bu kadar kazandı, diye mülk düşmanlığının tipik örneğini görürsünüz burada, bilmem anıtabildim mi?..

Böyle iki kişi de iflas etmiş, af buyurun ortak iki tane merkep almışlar, bir köye gitmişler. Biri merkebinin kırmızıya, biri de yeşile boyanmış. Yarışa gitmişler, şeyh kadrosu yeşil merkepten yana olmuş, ağa kadrosu da kırmızı merkepten yana olmuş. Yarış başlamış, şeyhlerle ağalar arasındada kıyasıya yarış var; tabii merkez yarışı olunca vira para topluyor iki tarafta. Bu paraları alıp Sultanhamam'a geliyorlar, yine lüks düzenlerini burada kuruyorlar. Anadolu'nun tabanındaki o kitleler parayı veriyor.

Türkiye'nin düzeni 1965'lere kadar böyle idi. Bunun basit misalini, Türk Ticaret Bankasının Genel Müdürü bana aynen şöyle anlatmıştı. Genel Müdürü ve avukatlığıyla beraber iki - üç bankanın tahkikatını yaparken dedim ki, «Sayın Genel Müdür, 1962'de Maliye Bakanı izin verdi, bu tahkikat neden üç sene sonra benim önüme geldi.» Dedi, size bir hikâye anlatabilirim. «Rahmetli Menderes zamanında, İsmet Paşayla bahar havası olduğu zaman, Halk Partililer icraya verilmezdi. Rüzgâr başladımı hemen icra faşistleri da başladılar» dedi.

Yani; mesele, 1960'a kadar çıkar ilişkilerinde beraberlik vardı. 27 Mayıs Anayasası, bu çıkar ilişkilerini dahi su yüzüne çıkararak ve suratlardaki peçeyi kaldırarak gerçek bir ekonomik özürlük düzenini getirmiştir; ama bunu sağcıyı diyenlerin çok iyi takdir etmesi lazım. Siyonistlere karşıym diyorum, siyonistlerin benzeri olan başka sermaye çevrelerine uşaklık yapıyor.

Bakıyorum ki, Ömer Hayyam'ı İngiliz, Mevlâna'yı, Hacı Bektaş Veli'yi Amerika benden daha çok seviyor. Benden daha çok sevdiğinden mi? Değil, Türkiye'de «Avanak kadro» arıyor, onları kiralayacak da onun için. Mesele bu. «Avanak kadro» az gelişmiş ülkelerin, Şarkın türettiği kimselerdir, yani bariz mümeyyiz vasfıdır az gelişmiş ülkelerin.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Piyonları...

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Piyonları. Zaten bir gün oğlum'a; «Oğlum, oku şu gazeteyi falan da...» dedim. «Olmaz» dedi. «Neye?» dedim. «Türkiye'deki savcılara faşist diyor. Türkiye'deki savcılar faşist olamaz.» dedi. Ben Oğlum'dan ilham aldım. «Ne faşisti, sermaye çevrelerinin dışa bağımlı Türkiye'deki oyuncakları.» dedi. Almanya'da sermaye birikimi vardı. Amerika'da Mc Carthy hikâyesi; Almanya'da, Amerika'da bir faşizm olabilir; ama Türkiye'de bugün bütün ekonomik imkânlar, yani balığın su imkânı Hükümetin elindedir. Türkiye'de iflas as-

İna rücu tariki haline gelmiştir. Çünkü, Devleti dolandırıyor, zengin oluyor, ondan sonra iflas ediyor. Kaybettiği bir şey yok ki. Layık olduğu yeri buluyor. Belki yakınları zengin oluyor.

Şimdi, mesele şurada değil : Biliyorsunuz, Ruslar Doğu Anadolu'dan 200 tane esir almışlardı, bizim amcalarımız, dedelerimizden bunların hepsini daracak bir hangara doldurmuşlar. Her gün, abdest için, tuvalet için, Müslüman oldukları için rahatsız oluyorlar, birbirleriyle münakaşa ediyorlar gürlütlü oluyor. Rus askeri bu durum karşısında kumandanına demiş ki. «Geniş hangarlar var, bunların hepsini bu geniş hangarlara doldurabiliriz daha rahat ederler, bu gürlütüyü de önlemiş oluruz.» Kumandan da demiş ki, «Senin aklın ermez. Biz bunları geniş hangara doldurursak bunlar firar etmenin, bize karşı isyan etmenin yollarını bulurlar. Onun için, rahata kavuşmazınlar, birbirlerine düşsünler.»

Şimdi, Türkiye'de Anayasamız değiştirmiş; ama Anayasamıza ters düşen kanunlar, fakirleri daracak bir yere doldurmuş. Şoför, trafik polisi, talebe, bekçi, jandarma, selcu, sağcı, komandosu hepsi birbirlerine karşı. Dikkat edin, birbirlerini vuracaklar ki, çünkü, belli çıkar çevrelerinin, o oturaklı kimselerin rahatı, rehabeti böyle sağlanacak. Çünkü, bunlar birbirlerine düşmediği sürece çıkar çevreleri mutlu olmayacaklardır.

Vatandaş köyünde oturuyor. Eski yazı kitaplar var önünde. Jandarma birden basıyor, bir sürü eski kitap, hepsi Kur'an veyahut da tefsir, belli kitaplar. Tabii savcının önüne getiriliyor. Savcı tarafından soruluyor : «Ne var oğlum?...» «Efendim, gırcı getirdim» «Gırcı» demiyor da «Gırcı» diyor. Savcı, «Neymiş bunlar? Bilirkişiye lüzum yok. Bir oku, eski yazı bilen birisine bir gösterirsen iş biter. Hadi serbest olun.» diyor. Ondan sonra, «Maşallah, yaşasın adalet, savcı, adalat sağlandı...» gibi sözler. Esas, onu köyden çehre kadar getiren jandarmanın günahı yok. Günah savcıdır. Fakirin ineğini al elinden, sonra inde et, ondan sonra seni alkışlasınlar. Türkiye'deki savcılar böyle çalışıyor. Ondan sonra avukatlar da vira para kazansınlar.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Elzurum) — O da bir düzen.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Şimdi bir de sol yayınlar meselesi çıktı. Geçen gün radyoda baktım sol yayınlar çıkmış. Bu sol yayınlar, kütüphanelerde dolu, evimizde dolu, kitapçılarda dolu. Neymiş bu sol yayınlar?... Sayın İçişleri Bakanımız, Allah-

aşına hiç mi bir idrak veremediniz bu kadroya?... «Sol yayınlar, sol yayınlar...» Her yerde var, sol yayın ne?... İşte, «Gırcı getirdim, eski kitapları getirdim.» meselesi şimdi solcular için uygulanıyor, aynı laflar. Bu kaptıkacı hikâyesi artık son bulacaktır.

Hükümet, Cephe ve halen Sayın Başbakan, «Efendim, Halk Partisi Hükümet kurma ihtirası içerisinde.» diyorlar. Sayın Gümüşpala'yı hatırlayın. Rahmetli İsmet Paşa, Rahmetli Gümüşpala'nın zamanında gidiyor. Adalet Partisi Grupunda söz alıyor, konuşuyor, bir yakınlaşma yapıyor. Bir mesuliyet duygusu ki, 27 Mayısın hatıraları devam ettiği bir sırada bütün kinler, nefretler yeniliyor, mantık hâkim oluyor, akılsel hâkim oluyor; ama Sayın Süleyman Demirel «Benden sonra tufan» diyor.

Bakın emin olunuz ki, bu bir gerçektir. Türkiye'nin geleceğinde rolü olan Adalet Partisinin bunu iyi bilmesi lazım ki, Sayın Sadettin Bilgiç, Sayın Türkeş ve belli kimseler Adalet Partisinin tamamıyla kiraya verilmesi hususunda gizli kontrat vardır aralarında, gizli kontrat, kiraya verme. Bu, iki kere iki dört ve elinden çomağı alınan çocuk gibi iktidar elden gitti, bağırma da gerek yok.

Ben, bir gün Sayın Maliye Bakanı burada konuşurken, «Ne zaman reyle iktidardan düştünüz» dediğim zaman, Adalet Partililerden bir iki kişi üzerine saldırdı. O kadar bilinçsiz ki, ben bu sözü, Sayın Süleyman Demirel'in kendi grupunda söylediği sözü söyledim. Sayın Süleyman Demirel «Halk Partisi reyle iktidara gelirse, biz de reyle iktidardan düşersek, demokrasi kurtulur» demişti. Ben de aynı espriyi; Sayın Maliye Bakanı «Siz reyle iktidara gelmediniz» dedi, bizinkiler tepki gösterdi. «Doğru söylüyorsunuz, ne tepki gösteriyorsunuz?... Ondan sonra, siz ne zaman reyle iktidardan düştünüz, hep süngü ucuyla» dedim. Bir gerçeği ifade ettim; fakat Sayın Süleyman Demirel'in beyanını dile getirdim; fakat o kadar bir riyakârlık, dalkavukluk var ki, adamda fikir diye bir şey yok. Genel Başkanın fikriyatını dahi bilmiyor, hemen üzerime saldırıyordu. Olmaz arkadaşlar.

Bir de «Senatoda böyle konuşulmaz.» Yahu Genel Başkanın fikriyatını, düşüncesini bilmeyen bir kimse, sadece felailik yapan bir kimse senatör değil de, artık gerisini siz söyleyin, hiçbir şey olamaz.

TALÂT DOĞAN (Rize) — Sırada bekleyenler var.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Efendim, öyle anlaşılıyor ki, Perşembe günü de devam edeceğim, biteceği yok. Lütfen yerinizde de konuşmayın.

Bakan değerli arkadaşlarım;

Sayın İçişleri Bakanı bu yolu takip etseydi, ne kadar iyi olacaktı; ama dinledikleri yok ki. Bizimki-ler de belki dinlemeyecektir.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Konuş, konuş dinliyoruz.

SAMİ KÜÇÜK (Tabii Üye) — Dinliyoruz.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — 27 Mayısçılar dinler hakikaten, hiç olmazsa okuyorlar, biliyorlar. Halktan biraz uzak; ama halkın meselelerini bizden daha iyi biliyorlar.

Bir gün lokantada yemek yiyorum. İki ilköğretim müfettişi tahkikata gelmişler. Lokantada yemek yiyoruz, biraz da bunlar içkiyi fazla aldılar. «Hayrola nedir» dedim. «İki öğretmen hakkında tahkikat yapacağız. Biri ortaokul öğretmeni, biri ilkokul öğretmeni» dediler. Bunu dün Senato Grupunda anlattım. Ben de hemen, burada savcı yok mu?... Komünist propagandası yapan öğretmen hakkında Millî Eğitim Müdürü tahkikat yapacak, adaletin haberi olmayacak, adli zabitanın haberi olmayacak. Bu ne biçim şey?... Hemen ertesi gün öğretmenleri çağırdım, «Gelin bir kahve için bakalım.» dedim, «Sizin hakkınızda komünistlik iddiası var, savunmanızı yapın.» «Cürümdür, neyin savunmasını yapalım» dediler. Ondan sonra, Millî Eğitim Müdürlüğüne bir tezkere yazıp dilekçeyi getirttik, müküat gösterdi tabii vali babasına, hemen valinin önünde el pençe; çünkü Türkiye'de bürokrasi kişilik kazanmıştır hiçbir zaman. Valiler de belli yerlerde, durum böyle bu bürokraside. Bürokrasideki itibarla, politikadaki itibar ters orantılıdır. Meyhanedeki itibarla, camideki itibar gibi ters orantılıdır.

Şimdi, evrak geldi, «Komünist» diyor. Komünist de demiyor ki, Sayın Türkeş gibi komünist tabirini kullanmış. «Savunmanızı yapın, bak bunlar delil de gösteriyor» dedim. «Yapmadık böyle şey» diye inkâr ediyorlar. Neticede şahitleri çağırdık, bir şey yok. Komünistliğin, solun, sağın ne olduğunu dahi bilmiyorlar. Ondan sonra öğretmen hakkında takipsizlik kararını bastık, ondan sonra öğretmene «İftiradan dolayı, bir şikâyetin yok mu» dedim. Savcısın, Savcı Feyyat'ım, ben, başka savcı değilim, öyle bırakmam, örtbas etmem. Özelliğim orada. «Sen etmesen bile ben resen geçeceğim» dedim. «Şikâyetçiyim tabii» dedi. Bunları mahkemeye verdik; o günden bu yana ne bir öğretmen gericilikle suçlandı ne de bir öğretmen komünistlikle suçlandı. Tuvalet kâğıdı gibi müfettişlerin raporu kaldı valinin indinde. İşte du-

rum bu. Türkiye'de bu tip yöneticiler, bu tip çirkin yöneticiler varken politikacılar da şaşırır, adalet de şaşırır, zavalı jandarma da şaşırır.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, lütfen konuşmalarınızı bağlayınız artık.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Devam edeceğim Sayın Başkanım. Tüzük hükümlerini değiştirmeye kadar, bundan sonra hep böyle konuşacağım. Saygılarımı arz ederim, Sayın Başkan. Tahammülümiye de sonsuz teşekkür ederim, Sayın Başkanım.

Bir zamanlar Türkiye öğretmenlerini temsil eden TÖS vardı. Yekvücuttu, beraberlik içindeydi. Halk Partisinin paralelindeydi, Sayın Ecevit'in paralelindeydi. Bir gün bir briefing yapıldı, 2 000 kadar öğretmene İstanbul Örtüldare Kumandanı, cansız cenaze misali birisi izin vermeyince Çerkezköy'e davet ettim, orada müsaade ettim. Tabii, savcının bulunduğu yerde öyle polismiş, Millî Emniyetmiş, şuymuş, buymuş... Yasalara aykırı en ufak bir davranışa müsaade etmezdim. Geldiler orada konuştular, sonra Sayın Fakir Baykurt'a şunu sordum : «Sizin konuşmanız Sayın Ecevit'in paralelinde...» Dedi ki, «Benim tabanım hepsi demokratiktir, devrimcidir ve ben sosyalist düşünceli olsam dahi, benim tabanım öyle değil» Yani bu kadar, sosyalist olup olmadığını, bilmiyorum düşüncesini, yazılarından daha iyi takdir edersiniz; fakat tabanına bu kadar saygılı, birlik beraberlik; ama şimdi ne oldu TÖB - DER'e?... 50 tane fraksiyon geldi. Niçin?... Ülkücülere güçlendirmek için. İşte biraz evvel dedim, «Kurdare azade, Türk halkları», yok bilmem şu grup, bu grup. Bütün bunlar sağın eseridir; müsibet sağın eseridir.

Sayın senatörler;

Bakan size çok acı'p bir misal vereceğim : Bir gün oturuyoruz. Memuriyetimizde, işte İsmet Paşa'ya küfredenler, rahmetliye falan ileri geri konuşanlara aynen şu nasihatle bulandım : «Ben Cumhuriyet Savcısımın, yakamdaki sormanın birisi Mustafa Kemal, diğeri İsmet Paşa. İsmet Paşa ile aynı fikirde olmasak dahi, tarafsız. Anayasamızın koruyucusuyuz; ama kurucusudur. Kurucusudur...» Bu misal tahkikat konusu oldu. Bugün için bozkurt rozetini takmayan, benim hemşerimin yanında şahadet kelimesini getirmeyen işe alınmıyor MSP ile MHP'de.

Aynen komünist komiserleri gibi görevliler vardır. Bir gün oturuyorum; subay arkadaşların tayini çıktı. Belediye seçimleri yaklaşmıştır, Cumhuriyet Savcısımın, dedim «Tam seçim günü subayların iltihakı, tayinleri niçin çıkar, çıkmaması lazımgelirdi sayın albayım» dedim. «Oylarını kullansınlar, Ordu

mensupları da demokrasiyi daha çok sevmiş olur. Sever ya daha çok sever. Hiç olmazsa bizim gibi oylarımı kullansınlar, bigane kalmasınlar. Sandığa saygınlığı artırmak için değerli aydın kadrosunun da oy kullanması lazım...» Ben bu beyandan dolayı tahkikat konusu yapıldı, teb'id cezası verildi. Tabii Danıştayda bir kararla silindi. Türkiye bu işte. Legal, anayasal çizgide konuşuyorsun suç oluyor. Gelen yöneticinin kafasına uyarsan uy, uymazsan uyma... Komünist komiserleri gibi, komünist hafiyeleri gibi. Abdülhamit'in de hafiyeleri vardı öyle.

TALÂT DOĞAN (Rize) — İnşallah toparlıyordur artık.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Örfüidare zamanında üç tane Dev - Genç ve sosyal derneklerden birisinden, bilmiyorum da o zaman Dev - Genç'in tam anarşiye kapıldığı, girdiği, itildiği devre değildi. Geldiler dediler ki; «Malkara'ya gittik biz. Malkara'da dört gün nezarete kaldık. hakkımızda bir tahkikat yapılmadı, zor - bela çıktık» Açtım telefonu, bana geldiler danıştılar. Savcıya, dedim». Dört tane genç geldiler bana diyorlar ki; «Ya jandarma hakkında tahkikat yapacaktır, ya bizim hakkımızda tahkikat yapacaktır. Eğer jandarma hakkında bir mukteza yoksa gereksiz yere nezarete alındık. Bizim hakkımızda da bir tahkikat yoksa, diyor kravatını çekip masanın üzerinde kafasını kıracağız» diyorlar. Anarşizme itiyorsun, çocuklar geliyor gereğini yap, anarşiyi itme dedim. Anlatabildim mi? Mesele bu. Türkiye'nin yöneticisi böyle olursa, Türkiye'nin yöneticisini böyle görürse vatandaş, hele o delikanlı genç, sağın da anarşizmine itilir, solun da; sağda da sokağa itilir, solda da.

Bunun için Tanrı Türkiye'yi, sermaye çevreleriyle işbirliği halinde olan; cebi meteliksiz, ikbal hırsı için kendisini belli siyasi partilere kiralayan veyahut da belli sermaye çevrelerine kiralayan bürokratlardan korusun. Ben beş sene İstanbul'da savcılık yaptım; çıktım, aç kahrımdım. İstifa eden bakıyorsun şu hukuk müşaviri burada, burada, burada... Demek, meslekte iken herkes, belli bir konuda anlaşmaya giriyor. Ben hayatımdan örnekler alırım ve gerçek durumu arz ederim.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Sizi müşavir yapmadılar mı?...

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Sayın senatörler; sözlerimi bitirmeden şu misali vereceğim. Sayın Ecevit Genel Sekreter olmadan evvel, Parlamento dışında bir muhalefet teessüs etmişti, hatırlarsanız.

Adalet Partisi ve rahmetlik İsmet Paşa da başta olmak üzere bunu pek fazla tehlikeli görmüyorlardı; yani bir nevi Parlamento dışından Parlamente'yu sevk ve idare etmek...

Sayın Bülent Ecevit, onun kadrosu ve düşüncesi Cumhuriyet Halk Partisinde yerleştikten sonra ve Sayın İnönü'nün Genel Sekreteri olduktan sonra, böyle bir düşünceye uzaktan yakından bir taviz verilmiş midir? Demokrasiye inananların bunu bilmesi lazımdır. Rahmetlik İsmet Paşanın hatası olmuştur bu konuda; fakat Sayın Bülent Ecevit'in Genel Sekreterliğinden sonra en ufak bir hareket olmamıştır. Sayın Bölükbaşı'na bunu söyledik. Rahmetlik cephe iktidarını tezgahlayanlardan birisiydi o; akıl hocalarındanandı. Rahmetli Menderes'le kavga ettin, Celâl Bayar'la (Allah uzun ömürler versin) kavga ettin, rahmetli İsmet Paşa ile kavga ettin, Sayın Demirel'le kavga ettin, Ecevit ile ne sıkıntın var? Geçen gün arz ettim. Niçin demokratik rejime en sağlam inanan kişiler Ecevit'i hedef alıyor, aklını Ecevit ile bozuyor? Bunlar aklını bir cuntacıya uşak olmak için kiraya vermiştir, bir cuntaya; ama bunu iyi bilsinler ki, Türkiye'de demokratik rejimin tehlikeye düşmesi, aşırı solun cunta ile işbaşına gelmesidir. Bunu iyi bilirsiniz. Demokratik rejim Türkiye'de en son, en çıkar çaredir. Bunu iyi bilirsiniz. Türkiye'nin her tarafında zehirli mantar gibi köhneleşmiştir sağ. Az gelişmiş ülkelerde sağ diktaya; Intelligence Service'e veyahut da CIA'ya veyahut da Rusya'nın şu kadrosuna kiralananmış aşağılık insanlardır. Çünkü, Türkiye'nin ekonomik düzeni, demokratik rejim içerisinde ancak kendi kendine yetebilir ve kendi bağımsızlığını, ekonomik durumunu seyyal bir politika ile bir dış ticaretle ve Üçüncü Dünya Devletleriyle veyahut da gerekirse Batı Bloku veya Doğu Bloku ile işbirliği ile ancak devam ettirebilir. Aksi halde bunun dışında mütalaası olanlar, arzusu olanların; Türkiye'de Kuva'yi Milliye'ye karşı Amerika mandacılığını, Amerikan uşaklığını ileri sürenlerden hiç farksızdırlar. Onlar hüsnüniyet sahibiydi, bir hal çaresiydi çıkmazdan kurtulmak için; ama bunlar vatan haini.

Sağ diktaya özentî vatan ihanetinin en aşağılık seviyesidir, en aşağılıkçasıdır. Suç iki türlü olur biliyorsunuz; adam öldüren, ırza geçen. Cezaevine adam öldüren girdiği zaman itibar görün, diğeri itibar görmez. İşte sağcı ihtilalci ile solcu ihtilalci; birisi ırza geçmek, bir fücür gibidir; diğeri ise bir adam öldürmek. İkisi de suçtur, ikisi de kötüdür; ama arada fark vardır; birisi panterdir, birisi faredir.

Sayın senatörler;

Milliyetçi Hareket Partisinin bu gençlik olaylarındaki günahı hakkında bir vesikayı okumakla sözlerime son vereceğim. Sayın Başkana ve sizlere de sabrınızdan dolayı teşekkür ederim.

Galiba 1967 yılı : «Bugün takip ve devam ettirilen parti politikası, programımızı ve kişiliğimizi ret, inkar eden bir mahiyet almıştır. Kongrece tasvip ve teşvil edilen radikal, hamleci programımıza rağmen...» bunu CKMP adıyla MHP'nin eskisi söylüyor; «Parti, yetkisiz kişilerin sorumsuz beyanlarıyla gün geçtikçe sağa doğru itilmekte...» Demek Sayın Türkeş önce solcuymuş; ha bakın, biraz daha taraftar bulmak için sağı tercih etmiş; yani ne olduğu belli değil, bugün burada yarın orada; dama taşı gibi. İhtilalcinin zaten böylesi görülmemiştir ki, ihtilaleci daima ileriye gider, geriye gitmez, yaptığını inkar etmez; astırdığı adamın kefenine bürünüp de onan oylarını istemez.

«Tutucu ve geriye alıştırıcı bir hüviyete sokulmaktadır. Bu hareketlere karşı giriştiğimiz mücadelelere Başkanlıktan kati kararlar ve tedbirler bekledik; fakat her defasında Başkanlık ne tarafsız kalmış, ne de tavizkar tutumu ile durumu idare yoluna gitmiştir. Bugün teşkilatta ve bilhassa gençlik kollarında başlayan bıkkınlık, tereddüt ve çelişmeler bu saptamaların ve reaksiyonların sonucudur.

Partili politikaya fiilen katıldığımız günden bugüne kadar yapmış olduğumuz mücadelenin gayesi bu değildir, sonucu olmamalıdır, takip edilen sakat tutumu, memleketimiz ve parti için faydalı bulunuyorum. Bu sebeple Genel Sekreterlikten ayrılıyorum.»

İşte ondan sonra bütün 27 Mayısçı arkadaşları, Sayın Türkeş'i ters bırakıyorlar, Milli Nizam'a rekabet içerisindeki kişileri etrafına alıyor; fakat vatandaş akıllı, hiç olmazsa beş vakit namaz kılana rey verir, yalan da olsa. Bunların da tamamıyla bir irtica olduğunu; yani dine bürünmelerinin de sahte olduğunu gayet iyi anladı.

İşte gençlik olayları, sonra aşırı sol tehlikesi sloganları; aşırı sol, komünistler geliyor, polis kafası yıkandı, gencecik memuriyete alınan polis âdetâ üniversiteyi bir çarlık ordusu gibi, bir Kremlin gibi görmeye başladı. O polisi ben kınamıyorum. Bu çocuklar; fırsat bulsalar karılarımızı elimizden alacaklar, mülkümüzü alacaklar, bizi komünist yapacaklar şeklinde şartlandırıldı, toplum polisine sokuldu ve bir üniversite gençliği ile polis düşmanlığı yaratıldı bu tip zibidiler tarafından, bu zibidi düşünce tarafından.

İşte arkadaşlarımız, Türk gençliğini basamak yaparak iktidar peşinde koşanların cesedinin de bu memlekette yeri olmayacağını, Rusya'nın ve Amerika'nın foseptiğine gömülecektir.

Hepinize saygılar sunarım. (CHP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Söz sırası Sayın İbrahim Öztürk'te... Yok.

Sayın Reşat Oğuz; bayurunuz efendim.

REŞAT OĞUZ (Antalya) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Sekiz arkadaşımızla birlikte Senato Başkanlığına sunduğumuz; «Can güvenliğinin yokluğu ve okuma özgürlüğünün ortadan kaldırılması» konuları üzerinde bir genel görüşme teklifimiz olmuştu; lütfedip bu teklifi Genel Kurul kabul buyurdu ve bu konuda günlerden beri arkadaşlarımız konuşmaktadırlar.

Evvla Genel Kurul'a, siz senatör arkadaşlara bu memleket meselelerindeki milli hassasiyetinize, memleketi birleştirici, memleketin dertlerini dile getirici hareket üzerindeki anlayışa ayrıca teşekkür etmek isterim.

Muhterem senatörler;

Türkiye'de can güvenliği ve okuma özgürlüğü, Milliyetçi Cephe anlamını üzerine, etiketini topluluğuna yakıştıran Sayın Demirel'in Başkanlığındaki Koalisyonun hüküm sürdüğü devirde cinayetler birbirini takibe ve okullar da komandoların işgaline doğru kaydırılmıştır.

Okulların içine girilmez olması keyfiyetinde, gençliğin birbirine düştürülmesinde baş sorumlu Hükümet Başkanı olmakla beraber, Hükümet Başkanının konadının altına aldığı Milliyetçi Hareket Partisinin faaliyeti olduğunda kuşku yoktur.

Sayın Türkeş, üç yıl evvel Doğu Gazetesine bir beyanatta bulunmuştu; «İstanbul ve Ankara sokaklarına hâkim olan, Hükümete hâkim olur. Ben yetiştirdiğim gençlerle bu sokakların hâkimiyetini tesis ettim ve memleketin emniyet kuvvetlerine de yardımcı kıldım.» anlamına gelen beyan ile de, hükümet içinde ikinci bir hükümetin mevcudiyetini itiraf etmiş ve Sayın Demirel'de buna hiç bir suret ve şekilde bir müdahalede, hatta herhangi bir beyanında küçük bir imada dahi bulunmamıştı. O zaman burada gündem dışı yaptığım bir konuşmada, «Adalet Partililer; sırtınızda kambur var.» demiştim ve gene şunu arz etmiştim: «Meseleler o derece hızlı yürümeye ve o derece Atatürkçü görüşe de aksi istikamette cereyanların

hararet kespittiği bir zamanda senatörler; bir iç sa-
vaşa doğru gidiyoruz, Meclisler olarak buna bir çare
bulmazsak, tarih yakamıza yapışacaktır.» diye konuş-
muştum ve birinci MC Hükümeti, İkinci MC Hükü-
metine intikal ederken, arkada bırakacağımız ikiyüz kü-
sur, hatta üçyüze yakın ölümlü hesabını vermeden ve
Türk halkının karşısına, «Seni idareye tekrar geldim.»
demeye nasıl yüzünüz olacaktır diye de sormuştum
ve tabii İkinci MC'de sayın parlamenterlerin, millet-
vekillerinin üzerinde izzetnefis, haysiyet duygusunun
kullanması suretiyle Koalisyon Hükümetinin kurul-
ması sağlanmıştı. Şimdi artık her şey bitti, iktidar
bitti, sokaktaki kavga'nın da bitmesi lazımdır.

Hepimize, bütün partilere düşen baş sorumluluk
gençliği birbirine kaynaştırmaktır. Komando Türk
gencidir; komando aldatılmış ve kendisine başka tel-
kinlerle sermayenin hizmetine doğru sevk edilmiş
Türk gencidir. Aşırı sol da bu noktada frenlenmemiş,
düşünceleri üzerinde işlenmemiş gençliğin birbirine
düşmesi keyfiyeti, siyasi partilerin tutumlarının de-
ğişmesine bağlıdır. Siyasi partiler artık gençliği birbi-
riyle kardeş olmaya, Atatürkçü bir görüşün etrafında
birleşmeye mecbur olduklarının bilincine varmalı-
dırlar.

Yeni bir iktidarın gücü kendini gösterecektir, cid-
di tutum kendini gösterecektir. Birbirine karşı mem-
leket idaresinde muanz olma koalisyonunun sonu gel-
diğine göre, bir iktidarın ciddi tutumu memlekette
okuma özgürlüğünü, can güvenliğini sağlayacak, ar-
tik gençlerimizin birbirini vurması olayı ortadan kal-
kazak ve okulların kapısı da açılacaktır.

Sayın Korkut Özal İçişleri Bakanı olduğu zaman,
«Bir ay sürmez veyahut birkaç ay içerisinde bunuzu
üstesinden gelirim» buyurmuştu. Sonra anladı ki ko-
nu kendisini aşmıştır. Kendisini yakından tanıdığım,
hatta, hocahgını yaptığım bu kafası bütün, çalışkan,
kendinin mimarı olan İçişleri Bakanının, o devrede
memleketin asayişli zelzele halinde iken, kan gövdeyi
götmekte iken hac farizesini ifa için cümbür ce-
maat Mekke'ye gidişlerini tenkit etmiştim. Hatta, son
zamanlarda Milliyet Gazetesinde Burhan Felek'in bu
konuda acı acı tarizi de mevcuttur.

Geçti diyelim her şey, tarihe kaydoluyor; ancak
artık memleketin üzerinden bu kabil ıstıraplı hava
bertaraf edilmelidir. Partiler birbirini destekleyerek;
muhalafet - iktidar, gençliği birbirine yaklaştırmasına
zorunluluk bulunduğu bilincine tekrar oturmalı-
dır.

Beni lütfedip dinlediniz çok teşekkür eder, saygı-
lar sunarım efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Oğuz.

Söz sırası Sayın Ahmet Tahtakılıç'tadır, buyurun
efendim.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Vazgeçtim
Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Öztürk; buyurun
efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan,
Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Bu Komisyonun bir üyesi olarak belgeleriyle ge-
niş bir konuşma yapmak isterdim; fakat zaman daral-
dı, sizlerin de sabırları azaldı.

Sayın Bakanla bizim tespit ettiğimiz olaylar hiç
birbirini tutmamaktadır, iki misli daha fazladır; ya-
ni az da değil. Bunları bu şekilde hem Sayın Baka-
nın aldığı kaynaklardan, hem Basından almışız. Yani,
yüzde yüz farklı olan bir şeyi bütün delilleriyle bura-
da tarihîyle okumak da isterdik; fakat fazla zaman
ayramayacağız, öyle bir karar aldık. Yalnız, bu olay-
ların nedenine iniş ve Cephe İktidarlarının dönem-
lerinin bazı özelliklerine dokunarak sözlerimi tamam-
lamak istiyorum.

1977 - 1978 öğretim yılı bildiğiniz gibi, başta üni-
versiteler olmak üzere tüm kurumlarında eğitim öz-
gürlüğünü engelleyici amaçlarla Ülkü Ocakları ko-
mandolarının saldırılarıyla başlamış ve öyle devam et-
miştir.

Öte yandan, Sayın Demirel'in bu yamalı boğça
Hükümeti kurulduğu günden halkımızın ve ülkemizin
hiç bir sorununu çözmediği gibi, bu kanlı saldırıların
tertipçisi ve teşvikçisi durumunda görülmüş, böylece
ülke sorunlarını daha çok çıkmaza sokmuştur. Bu
yamalı boğça Cephe Hükümetleri her iki dönemde de
sanki gözü ve esrarlı bir elin yönetiminde ülkeyi bu-
günkü tehlikeli duruma getirmiştir. Bu nedendir ki,
halkımız bugün ülkenin içinde bulunduğu felâketten
kurtuluşun özlemi içindedir. Çünkü, siyasi cinayet-
ler bir Mafia yöntemiyle yürütülmüş, bu nedenle de
bu cinayetlerden çoğunun sanıkları bulunamamış. Bu
saçlıkların bulunamayışı da hatta daha çok tedirgin et-
miştir.

Gerçekten iki yıldır ülkemizde gelişen bu kor-
kunç ve tiksindirici olayların eriştiği boyutları gözönü-
ne alınca vicdanları sızlamayan bir kişi olacağını ve
bulunacağını tahmin etmiyorum.

Cephe döneminde yasalar, yönetimde bilimsel dü-
şünce, akıl, mantık, ahlâk bir tarafa bırakılmıştır. Bu-

nun yerini hilei şer, kurnazlık, çıkarıcılık, açığözlülük, yasa ve çağdışı işlemler, yalan dolan ve çağdışı devlet yönetimi anlayışı yer almıştır. Anayasa bir tarafa itilmiş; tutuculuk, şeriatçılık, bağınazlık, ırkçılık, imgecilik geçer akçe olmuş, laik devlet anlayışı ise rafa kaldırılmıştır. Ekonomimiz bir batağa saplanırken, geçim zorluğu, insanları ruhsal ve sosyal dengelessizliklere sürüklemiştir. Mal ve can güvenliği Cumhuriyet döneminde görülmemiş bir düzeye ulaşmıştır. Devletin milyonlarca parası kapalı kalan okullar yüzünden heba edilmiştir. Aileler ve gençler, maddi ve manevi ağır yükler altına sokulmuştur. Eğitim özgürlüğü yok edilirken, çağdışı eğitim ve kültür anlayışı ve Atatürk düşmanlığı alabildiğine desteklenerek, Cumhuriyet devrimleri yok edilmek istenmiştir. Bu amaçla tüm devrimci yöneticiler alınmış; yerlerine bağınaz ve çağdışı kafa yapısına sahip kimseler verilmiştir.

Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığında 3 müsteşar, 17 genel müdür, 14 genel müdür yardımcısı, 25 şube müdürü, 60 milli eğitim müdürü, 35 milli eğitim müdür yardımcısı, 73 ilköğretmen lisesi ve eğitim enstitüsü müdürü, 375 öğretmen bu okullardan başta yerlere, daha çok ortaokullara nakledilmiş, yerlerine ise, yaşı ve mesleği bakımından yetersiz ve acemi kimseler verilmiştir. Tüm lise ve orta dereceli okulların yöneticileri değiştirilmiştir. Çok değerli valiler ve kaymakamlar merkeze alınmış, bunların yerlerine daha yetersiz kendi kafa yapılarına uygun kimseler verilmiştir. Bu nedenle eğitim kurumlarında ve ülkede Devlet eliyle yaratılan anarşi tüm ülkeyi baştan başa sarmış, kanlı olayların sonu alınamamıştır.

Bu arada teftiş görevinde başarılı çalışmaları saptanan yüzlerce ilköğretim müfettişi, Bakanlık müfettişleri nedensiz yere görevinden alınmıştır. Bu arada kırk bini aşkın ilkokul ve orta dereceli okul öğretmenleri 657 sayılı Kanunun 1897 sayılı Kanun ile değişik 71 ve 76 ncı, İlköğretim Temel Yasasının 10 ncu maddesine göre mesnetsiz nedenlerle yerleri değiştirilmiş, görevlerinden alınmış, mağdur edilmişlerdir.

Tüm bu oluşumlar, ülkemizdeki kanlı olayların doğmasına neden olmuştur. Bunlar alınırken, yerlerine kimler verilmiştir? İki tane örnek veriyorum :

Birtanesi, 1973'te Adalet Partisinin iktidarı döneminde Bakanlık müfettişlerinin yaptığı tahkikatla Sivas Öğretmen Okulunda «Öğretmenlik yapamaz.» diye İdare Heyetinin ve Bakanlığın onayından geçmiş, meslekten atılmış, Danıştaya müracaat etmiş, «Mesleğe dönemez» denmiş, bu kişi getirilmiş, bu okula mü-

dür yapılmış; Necati Karabulut. Son olarak sayın Bakan bunun farkına vardı, aldı görevden bugünlerde.

İkincisi, İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğüne verilen Mustafa Arabacıoğlu. Arabacıoğlu'nun daha öğretmenlikte stajı kalkmamış, meslekte altı yılını bile doldurmamıştır. Oradan alınan Develioğlu ise, meslekte yetişmiş yılların iyi ve faydalı bir kişisi olarak görevini yapmaktaydı; fakat Cephe İktidarının kafasına uymadığı için, bu acemi kişiyi getirerek, bugün İstanbul Milli Eğitimi altüst olmuştur, Türkiye Milli Eğitimi gibi.

Bu kişiler, tabii öğrencileri de kafalarına göre almışlar, öğretmen okullarına ve çeşitli yerlere alırken. Bir vesika elimizde. Bunu da, Gaziantep Eğitim Enstitüsü Müdürü bir savcıya yazıyor; Ünal Arık, Besni savcısı.

«Ünal ağabey;

Bu size gönderdiğim arkadaş sağlam veya değil diye kefil olabilirsiniz?.. Şayet siz bir kart verip de bize yollarsanız, arkadaş okula devam edecek, değilse etmeyecek. Arkadaşın ismi Şeyhun Kelleci. Doğumu: 1 . 1 . 1954. Besni. Lütfen kimliği isteyin.»

Böyle alıyorlar öğrenciyi. Bu savcıyı inceliyoruz; kendilerinin kafasına ve kurtçu düşünceye yatkın bir kişi. Bunlar vesika olarak elimizde yüzlerce bekliyor, zamani geldiğinde uygulayacağız.

İşte bu dönemde tüm yüksek öğrenimdeki öğrenciler devre kaybına uğramışlar. Bilhassa eğitim enstitülerinden okuma haklarını kaybeden, ölüm korkusuyla, can güvensizliğinden okuma hakkını kaybeden öğrencilerin sayısı 27 bini aşmıştır.

Bir tarafta silahlı eşiğe çeteleri günün her saatinde cinayet işlemekte, istedikleri ortamı bulurken, Cephe İktidarları bunları önlemekte acz içinde kalmışlardır. Yükseköğretim kurumlarına veya bir üniversiteye girip çıkan gençler ve insanlar üzerine yaygın ateşi açılırken, ölen, yaralanan insanlar acılar içinde çırpınırken, Devletin güvenlik görevlilerinin genel olarak başarısız ve beceriksiz olduğu görülmekte, hatta yaralananları suçlu olarak yakalamak yoluna gidildiği çok defa tespit edilmiştir.

Herhangi bir durakta bekleyen insanlar vurulup öldürülmekte, öğrenci yurtlarına, demokratik kuruluş ve derneklere gece gündüz silahlı baskınlar yapılarak gençler dövülüp, kaçırılıp işkencelere tabi tutularak öldürülürken, Cephe Hükümeti bir vurdumduymazlığın içine gömülüp kalmıştır. Daha çirkini, bu demokratik kurum ve kuruluşlarda polis arama yaptıktan birkaç saat sonra buraların silahlı, canavar

ruhlu komando müsvettesi sapıkların veya iyi yetiştirilmiş insan katili ajanların saldırılarına uğrayarak, mensuplarının öldürülmesi ise Cephe İktidarını tümü ile suçlu duruma düşürmektedir.

Bu duruma düşmüş bir Hükümetin Başbakan veya yardımcılarının hala sanık sandalyesi durumuna gelmiş koltuklarında kalmakta direnmelerinin ise sebebi bir türlü anlayamadık. Nitekim, ancak gensoru ile bunları daha da çok suç işlemekten ahkoyduk.

Bir devletin başta gelen görevi, ülkede can güvenliğini sağlamaktır. Can güvenliği sağlanamayan bir ülkede hukuktan, adaletten, demokrasiden söz edilmesi mümkün değildir. Oysa, Cephe yöneticileri tersine bu dönemde en çok bu deyimlerden, bu sözcüklerden bahsetmişler, bunları çok kullanmışlar. Tüm okulları çağdışı düşünce sistemlerine uygun hale getirmek için gerçek Atatürkçü ve devrimci idareci ve öğretmenleri değiştirmekle kalmamışlar, ders kitaplarını da bilinen tutucu, bağınaz, ırkçı kişilere ısmarlama yöntemleriyle yazdırarak Atatürk'ün devrimci, çağcıl görüşlerini çiğnemek ve yok etmek yolunu tutmuşlardır. Soygun, sömürü düzeninin ülkeyi baştan başa sarmasına göz yumarak, fukara halkımızın ezilmesine, kanının emilmesine sebep olmuşlardır. Komünizmle mücadele uydurmasıyla ile sömürü düzenini sürdürmek için faşist eşkiyalı, ülkenin her bakımdan bağımsızlığını savunan devrimci gençlerin ve kuruluşların üzerine saldırmışlardır. Böylece faşist ve şeriatçı, teokratik bir düzen için ellerinden gelen her çabayı, yasa dışı her eylemi hoş görmüşlerdir.

Sonunda görüldüğü gibi, ülkemiz bir felâketin içine sürüklenmiş, ekonomimiz çökmüş, 400'ü bulan siyasi cinayet işlenmiştir. Bu Cephe dönemlerinde olmuştur. Binlerce yaralı verilmiş, eğitim özgürlüğü tümünden engellenmiştir. Yalnız ikinci Cephe döneminde 117 genç öldürülmüş, binlerce genç yaralanmış, çoğu sakat bırakılmıştır.

Öte yandan; bu başıbozuk yamalı bohça Cephe Hükümetinin kötü yönetimi sonucu trafik kazalarında ölen, yaralanan, sakatlanan insanların sayısı, İsrail'in on yıldır sürdürdüğü savaşlarda verdiği kayıptan daha çoktur. Yalnız Kasım ve Aralık 1977 aylarının trafik kazalarındaki insan kaybı 500 ölüyü buluyor, 800 den fazla yaralı var. Bu kötü yönetimin sonucu açlık, sefalet, işsizlik, yıllık bütçemizden daha çok dış ve iç borçlar bir kara bela gibi ülkemizin sırtına çökmüştür.

Yine basından ve çeşitli kaynaklardan tespit ettiğimize göre yalnız 1977 yılında 6 250 ölü verilmiş,

32 105 yaralı ve milyonlarca lira değerinde araçlarda da hasar vardır.

İşte bu ortamda bile koltuğuna yapışmış kişilerin düne kadar, gensoruya kadar direnmesine ise bir türlü akıl erdiremedik. Kendilerine ve ülkeye yapacakları kötülüğü bile düşünemeyecek kadar bir acz içine düşmüş olmalarına ise gerçekten acımak gerekir. Bu kadar çağ ve yasa dışı bir yönetim şeklini benimsemiş olanlar karşısında, gençlerimizin çeşitli yollardan ve kaynaklardan yararlanarak ülke içinden ve dışından gelen fikir ve düşünce, ekonomi ve teknik oluşumlardan kolayca esinlendiklerini dikkate alınca, mevcut düzen savunucularıyla bunların karşı karşıya gelmeleri elbette ki doğal bir oluşumdur. Bu gelişmelerin en uygun ortam bulunduğu yerlerin de üniversite, yükseköğretim çevreleri olduğu düşünülünce, gençlik sorunları üzerine doğru bir yaklaşımla eğitimin Cephe İktidarınca mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Bu bakımdan üniversitelerimizin fikir ve düşünce özgürlüklerindeki farklılıkların giderilmesinin mümkün olmadığı da böylece ortaya çıkmaktadır.

Gençlik olaylarının, kanlı komando saldırılarının nedenleri ve çözümü siyasi iktidarlar ve üniversite düzenimizdeki devam zihniyetle yıllardır çözümlenememiş, bu bozuk sistemin yarattığı ruh rahatsızlığı ise olayların gelişmesini etkilemiştir.

Oysa, yükseköğretim gençliğinin içinde bulunduğu yaş döneminin heyecan, hassaslık, atılganlık, geleceğinden umutlu olmak gibi özellikler taşımasının ve bunun sağlanamayışının sonucu olarak da Cephe iktidarları ile sürtüşmesinin büyüdüğü gerçeği ortaya çıkmaktadır. Cephe İktidarı zihniyeti ile devrimci gençliğin bu farklı görüşleri karşılıklı bilimsel tartışmalarla ortaya daha iyi, daha güzel, daha faydalı şekilde meseleleri koyarak çözümü sağlanamamıştır. Öğrencisinden rektörüne, üniversite organları temsilcilerinden siyasi iktidarların yöneticilerine kadar olumlu bir çalışma ortamı kurulup yaratılmadığından, huzursuzluklar sürüp gitmektedir. Oysa, gerçekler iyi saptanmalı, farklı görüşlerin somut delillere dayatılarak çözümünde demokratik tartışma yöntemleri saptanarak işletilmelidir ki meseleler kolayca çözülsün. Oysa, bu yöntemler işletilmemiş, gençlerimizin haklı istekleri karşısında Cephe İktidarı yanlış teşhisler koyarak, vurdumduymazlığı bir alışkanlık haline getirerek ve hatta olaylar karşısında hırçınlaşarak gençleri ayrı kamplara bölerek yasa dışı kanlı olaylara sevk etmişlerdir, sebep olmuşlardır.

Ne yazık ki, ülkemizde sağ iktidarlar Atatürk gençliğini tüm olaylarda suçlu bulmak, onları eğitim

özgürlüğünden ve can güvenliğinden yoksun bırakmak için elinden geleni geri bırakmamışlardır.

Öte yandan yükseköğrenim kurumları ve üniversitelerimizin ülke ve çağın gereklerine, bilimsel teknolojik gelişmelere göre yenileşmeleri, öğrencilerin eğitim ve öğretimlerini sosyal gereksinimlerine göre düzenleyemeyişleri gençleri yaşantılarında ve geleceğe umutla bakmalarında kötümser ve karamsar bir duruma itmiştir.

Bilime, gerçek demokrasiye saygılı, halkla bütünleşmiş Atatürkçü bir iktidar isteği halkımızda bugünkü karamsarlığın son umut kaynağı durumuna gelmiştir.

Büyük Atatürk'ün Kurtuluş Savaşımızla yarattığı halkçılığa dayalı, ulusal bilince ulaşmış, yabancı sermayenin sömürü düzeni ve ortaklığını istemeyen siyasi iktidarların güçlü ve şahsiyetli politikacılarının öğrenci olaylarına çözüm getireceği beklenir hale gelmiştir.

Dinsel irtica ile faşist irticanın gücüne sığınan, halkın serbest iradesiyle oyunun sandığa girmesini bile önlemeyi tedhişçilik yöntemleriyle engellemeyi amaçlamış MC'nin ortaklarınca devrimci, Atatürk'çü gençliğin sorunlarının çözülmesiyle ülkeye huzur getirilmesi mümkün müdür? Hele milliyetçiliği şeriatçılık, ırkçılık, maddiyatçılıkla bütünleştirmiş kapitalist sermaye yanlısı siyasi iktidarlara öğrenci olayları ve sorunlarının çözülmesi düşünülebilir mi?

Görüldüğü gibi, yöntemini bu felsefeye dayanmış siyasi iktidarın, devrimci Atatürk gençliğinin sorunları üzerine anlayışla eğilmesi şöyle dursun, onların kanlı saldırılarıyla ve siyasi cinayetlerle yok edilmesine bile yardımcı olduğu, Devletin yargı organlarınca saptanmış bulunmaktadır.

Karanlık güçlere kaynaklık yaparak, kanlı saldırganları ellerinde tutarak devrimci gençlerimizin yaşam haklarını ve okuma özgürlüğünü ortadan kaldıran yöntemlerle kiralık katillerle 400 genci öldürmekten çekinmeyen MC İktidarının yüzkarası kanlı siyasi saldırıları ve ölümleri birer üzücü tablo olarak gözler önüne sermek gereğini duyduk. Annelerin, babaların çektiği evlat acılarını vurgulayarak, kanlı katilleri ve teşvikçilerini insafa davet etmeyi faydalı gördük.

Öğretmeni, gençliği, halkı nasıl birbirine düşürerek, demokratik rejime getirdikleri büyük zararları anımsatarak, özüne ve sözüne uymadıkları milliyetçilik anlayışının iflasını da ortaya koymakta yarar buluyoruz.

Yasa dışı faşist saldırıların nasıl ve kimler tarafından tezgahlandığını somut delilleriyle ortaya koyarak Yüce Senatonun ve büyük ulusumuzun vicdanda bunları mahkûm etmek istiyoruz.

Bu faşist baskılar altında can güvensizliğini sürdürürken, deveyi hamudu ile yutanların sömürü düzenini korumak için nasıl çaba sarfettiğini de sergilemek istiyoruz.

Atatürk ve devrim düşmanlığı yaratan ders kitaplarıyla meseleyi kökünden halletmek için eğitimde meydana getirilen kargaşa ve okuma özgürlüğünü önleyişlerini amaçlayan çirkinlikleri de açıklamak istiyoruz.

Hukuk dışı eylem ve işlemlerle meşruluk zemini dışında seyreden MC İktidarının tutumu karşısında yasama, yargı ve yürütme organlarının çalışmalarının engellenişini vurgulamak istiyoruz.

Hak ve özgürlüklerin çiğnenişini, bir karabulut gibi faşizmin ülke üzerine çöküşünü, totaliter sermayeci yöntemlerin uygulanmasını simgeleyen silahlı zorbalardan kanlı baskınlarının yoğunlaşmasını açıklamak ve kınamak istiyoruz.

Öte yandan, usulsüz banka kredilerini örtbas ettiren, Lockheed rüşvet şirketçiliğini kılığına uydurmayla çalışan sahte ve hayali mobilya yolsuzluğuyla ilgili vergi iadesindeki ahlaksızlığı ortaya çıkarmamak için Meclisleri çalıştırmayan Sayın Demirel'in Başbakanlıktaki direnişini kamuoyu önünde sergilemek ve sermek istiyoruz.

Bu suçlu koltuklarda oturabilmek için himayesindeki cinayet mangalarına kendilerine karşı sandıkları gençleri öldürmekte bir sakınca görmeyen MC İktidarının içyüzünü ortaya koymaktan rejim için bir fayda umuyoruz. Nedense bu gibi çirkin yasa dışı olaylar hep Demirel Hükümetinin dönemlerine rastlamaktadır. Sömürünün, soygunun, rüşvetin nedense hep Demirel zamanında olması düşündürücüdür doğrusu. İki yıllık Hükümet döneminde yaratılan sosyal huzursuzluklar, kanlı olaylarla biten mezhep kavgaları yetmemiş gibi, ortaöğretimdeki genç dimağlarını düşman hisleri ile doldurmaya çalışan, alevi yurttaşlarımızı, tüm işçilerimizi küçülten, onurlarını kıran fikirlerin de okullarda yaygın hale getirildiği ne yazık ki Demirel iktidarının dönemine raslamakta ve bir utanç belgesi olarak kitaplarda sırtmaktadır.

Sayın Demirel'i tüm anayasal kurumlara olan düşmanlığının en insafsızını üniversiteler üzerinde işlemesini normal karşıyoruz. Çünkü Demirel, Atatürk gençliğine düşman bir kişidir. Nedeni ise, bu

gençliğin hep kendi yönetimine karşı olduğunu sanır ve ona göre hareket eder. Zincirleme kanlı saldırıların suçlusu olduğu mahkemelerce de saptanan bir kısım polis kılığına sokulmuş sadist kimselerle yandaşlık kuran faşist komandoların da, Türkes kadar Demirel'in himaye ve desteğinde olduğu kanıtlanmıştır. Öğretmenler ve gençler üzerindeki bu saldırganların amansız baskıları ile tümünden perişan edildiği dönemler, görüldüğü gibi hep Demirel zamana raslamaktadır.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, bir dakikanızı rica edeyim.

Muhterem arkadaşlarım, genel görüşmenin bitişini talep eden bir önerge var, okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda yapılan genel görüşmenin yetersizliğini saygı ile arz ve teklif ederiz.

Sakarya Konya
Hasan Fehmi Güneş Erdoğan Bakkalbaş
Rize
Talât Doğan

BAŞKAN — Önerge aleyhinde?.. Bir şey yok.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Var, var efendim, olur ma Sayın Başkan?.. Burada hep aleyhinde konuşular, bizim de söyleyeceklerimiz var.

BAŞKAN — Peki efendim, konuşma bitsin o zaman.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Çünkü Demirel, Anayasaya ters düşen siyasi bir lider tipidir. Merkezi otorite oligarşisine bel bağlayan bir liderlik hastalığı, Demirel'i yasalara ters düşme hastalığına ve fikre götürmüştür. Yasama ve yargı erki kararların çignemede ve yürütme erkini dejenere etmekte bir sakınca görmez Demirel. Tüm hukuk ilkelerini personel hukukunu çigneyerek, memur kıymında insafsızlığın (yukarıda sayısını verdim, yalnız öğretmenlerde) tavamını bile deldiğinden farkında değildir sayıyorum. Demokratik hukuk devletini tümü ile özünden yaralamıştır, bu tutum. Böylece kendini tek ve güçlü adam göstermek hastalığı maalesef kendisini de, partisini de yıpratmıştır.

İşçilerin sosyal istekleri karşısında emperyalist kapitalizmin faşizan baskıları artmış, anarşiyi kışkırtarak demokrasinin sürdürülemeyeceği kanıtını uyardırmaya çalışmışlardır. MC dönemi tümü ile amaç için kullanılmış, Demirel de buna yardımcı olmuştur. 1 Mayıs işçi katliamı bunun en acı örneğidir.

Burada değerli bir profesörün bir makalesinden alınan bir parçayı aynen okuyorum.

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Kimmiş 1 Mayıs katliamının mesulü?..

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ordinaryüs Profesör Doktor Hıfzı Veldet Velidedeoglu'nun şu görüşü ülkenin içinde bulunduğu tehlikenin açık ifadesidir. Bakın ne diyor Cumhuriyet'te çıkan bir makalesinde?.. Demirel'i, MC'nin de iflasının açık örneği olarak veriyorum:

«Bir ülkenin yönetimi; özü ile sözü bir olmayan, işi dediğini tutmayan, demagojinin dik alâsını yapmayı beceren, abdestsiz namaz kılan, Tanrı'ya inanmadığı halde her sözüne «Allah» ile başlayan, insanları acımasız öldürmeye ve ölmeye yolladığı halde barış sözünü dilinden eksik etmeyen utanmaz kişilerin eline geçerse, vatanını, ulusunu seven yurttaşların üzüntüsü sonsuz olur. Ülke, felaketten felaketlere sürüklenir. Çünkü, sosyal hastalıklar ve bu hastalığın en önemlisi olan ahlaksızlık da tıpkı fizyolojik hastalıklar gibi bulaşıcıdır. Baştaükilerin ruh yapılarındaki hastalıklar topluma yayılmaya başlar. Tarihte devletlerin çöküş ve ulusların yok oluş nedenlerinin başında bu toplumsal hastalıklar örnekleriyle gösterilir.

Bu nedenle, devlet yöneticilerinde aranan temel nitelik, bilgi ve tecrübenin yanında, doğruluk, ciddiyettir. Bunlarsa, MC yöneticilerinde bulunmayan özelliklerdir.»

İşte Türkiye'miz, çizilen bu tabloyu tümüyle yansıttığı içindir ki, her alanda tehlike rüzgârları esmekte, özgürlükler yok edilmekte, siyasi cinayetler sürüp gitmektedir.

Öte yandan, halkı oy kullanmada kuşuklu ortama sürüklemek için bakınız Sayın Demirel ne diyor 27 Mayıs 1977 günü...

BAŞKAN — Sayın Öztürk, bir şey rica edeceğim. Bakın, 61 nci maddeyi hatırlatıyorum. Konuşmanızı yazılı yapıyorsunuz, hiç Tüzüğe uymuyorsunuz. Yani, Senatoyu idare etmek müşkülâtıyla karşı karşıya kalıyorum. Bakın yarım saatten fazla oldu. Bekliyorum sizi, bir türlü bitirmiyorsunuz rica ederim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkan, haklısınız.

Sayın Başbakan, «Biz bu mücadeleyi tek başımıza yapıyoruz. Gemileri yakarak yapıyoruz. Böylesine hırslı bir mücadele yaparken eksikimizi çıkacağına ihtimal vermeyiz. Seçim çok enteresan bir mekaniz-

madır. Seçime üç gün kala hiç ummadığımız bazı talihsiz işler olabilir.» Çok enteresan, «Bu sebeple bazı şeyleri önden söylemek için zaman çok erkendir.»

Bu yanıtlarıyla Sayın Demirel, tarafsız ve muhalefete mensup seçmenler üzerinde açıkça tehdit savuruyor. Olaylar yaratmak için ortam hazırlıyor. Oy verecek yurttaşlarımızı kuşkuya düşürmeye çalışarak, oy verme özgürlüğünü engellemeye çalışıyor. Açıkça, «Bize vermezseniz rejim de ,sizler de tehlikeye düşersiniz.» demek istiyor. Ne yazık ki, Türk

Ulusunun cesaretini, ruhsal yapısını, sosyal ve ulusal ağırlığını kavrayamadığının cezasını da seçimler sonunda çekmiş oluyor.

Saygılar sunar, teşekkür ederim. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın senatörler, çalışma saatimizin bitimine iki dakika kalmıştır. Biraz evvel okuduğum önerge de dahil olmak üzere, 5 Ocak 1978 Perşembe günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum efendim.

Kapanma Saati : 18.58

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

13 NCÜ BİRLEŞİM

3 . 1 . 1978 Salı

Saat : 15.00

I

A — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — TBMM Kitaplık Karma Komisyonuna üye seçimi.

B — İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Antalya Üyesi Reşat Oğuz ve arkadaşlarının, can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda bir Genel Görüşme açılmasına dair önerileri. (8/5)

2. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mucip Ataklı ve arkadaşlarının dış politika konusunda bir Genel Görüşme açılmasına dair önerileri (8/6)

3. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, Saraylar ve Yalova'daki Termalde Meclise bağlı tesisler hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanından sözlü sorusu. (6/87)

4. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Ahmet Yıldız'ın, yurt dışındaki bir doktor öğrencinin askerlik durumuna dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/67) (Veriliş tarihi : 31 . 3 . 1976)

5. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, kurulması düşünülen alkaloid fabrikasına dair Başbakan'dan sözlü sorusu. (6/69) (Veriliş tarihi : 27 . 4 . 1976)

6. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, Mardin Vilâyetinde yapılan bir düğüne dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/58) (Gündeme giriş tarihi : 15 . 3 . 1977)

7. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, bir tekstil anonim şirketinin, teşvik belgesine uygun olarak ithal etmek istediği İsviçre mamulü makinelerine dair Sanayi ve Teknoloji Bakanından sözlü sorusu. (6/65) (Gündeme giriş tarihi : 22 . 3 . 1977)

8. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzaal'ın, Köy - Koop'un ithal ettiği traktörlere dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu. (6/77) (Gündeme giriş tarihi : 29 . 3 . 1977)

9. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, Ankara'nın Altındağ İlçesi Türk İş Blokları semtinde cereyan eden hadiselerle dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/78) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

10. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, öğrenim çağındaki gençliğin içinde bulunduğu duruma dair Başbakan'dan sözlü sorusu. (6/79) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

11. — Cumhuriyet Senatosu Kütahya Üyesi Osman Albayrak'ın, 26 Haziran tarihli gazetelerde yayınlanan «Bir habere ilişkin fotoğrafa» dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/80) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

12. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, Aydın Belediye Başkanına dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu. (6/82) (Gündeme giriş tarihi : 18 . 10 . 1977)

13. — Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Akıp Aksaç'ın, Kırşehir İlinde, 1977 yılında buğday mahsulüne arız olan «Kınacık» hastalığına dair Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu. (6/83) (Gündeme giriş tarihi : 25.10.1977)

14. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, Aydın ilinin Kuşadası ilçesindeki bir çay bahçesine dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu. (6/84) (Gündeme giriş tarihi : 25 . 10 . 1977)

15. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde meydana gelen depremler için sarfedilen para miktarının ne olduğuna dair İmar ve İskân Bakanından sözlü sorusu. (6/85) (Gündeme giriş tarihi: 1 . 11 . 1977)

16. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Uğur Alacakaptan'ın, 24 Ekim 1977 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde yayımlanan «1599 sayılı Tabanca» başlıklı yazıya dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/86) (Gündeme giriş tarihi : 8 . 11 . 1977)

17. — Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Şebip Karamullaoğlu'nun, Devlet Bakanı - Başbakan Yardımcısına dair Başbakan'dan sözlü sorusu. (66/88) (Gündeme giriş tarihi : 20.12.1977)

18. — Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi Mukbil Abay'ın, Konya İlinin Güney bölgesindeki üzüm üreticilerinin durumuna dair Gıda - Tarım ve Hayvancılık ve Gümrük ve Tekel Bakanlarından sözlü sorusu. (6/89) (Gündeme giriş tarihi : 3.1.1978)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A — HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B — TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatıyla ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/24)

2. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, İstanbul'da Aksaray ve Sultanhamam'da vukubulan yangınlar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/27)

3. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niya-zi Ünsal'ın, Keban Barajı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/50)

4. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, son altı ay içinde temeli atılan tesislere dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/53)

5. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Nejat Sarıcalı'nın ithal edilen bükisel yağ ve margarin konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/63)

6. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Adana iline bağlı bazı ilçe köylerindeki YSE ve bayındırlık hizmetlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/66)

7. — Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yönetmelik hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/16) (S. Sayısı : 688) (Dağıtma tarihi : 28 . 3 . 1977)

8. — Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında akdolanun Kredi Andlaşması konusunda kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/23) (S. Sayısı : 702) (Dağıtma tarihi : 14 . 4 . 1977)

9. — 1975 yılı kömür üretimi, dağıtımı, müracaat ve dağıtım tarihleri hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/30) (S. Sayısı : 704) (Dağıtma tarihi : 18 . 4 . 1977)

10. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Mayıs 1977 tarihinde İstanbul Taksim Cumhuriyet Alanında meydana gelen olaylara dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/67)

11. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Ocak 1974 tarihinden sonraki teşvik belgesi imalat izni ve fiyat tespiti işlemlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/68)

12. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niya-zi Ünsal'ın, TC Ziraat Bankasının açtığı krediler ve bunlara bağlı harcamalar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/69)

13. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, traktör imali, ithali ve bu hususa ilişkin kurulmuş şirket ve holdingler hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/70)

14. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Tarım ürünlerinin taban fiyatlarının tespit ve ilanı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/71)

15. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, sıtma ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele hususunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/72)

16. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niya-zi Ünsal'ın, işkence olayları hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/73)

17. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, çay üretimi ile ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/74)

18. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, sağlıkta can güvenliği konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/75)

19. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, TKİ. Şark Linyitleri Aşkale İşletmesine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/76)

20. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Kamu İktisadi Teşebbüsleri üzerindeki denetimin etkinliği, mahiyet ve şümulü hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/77)

21. — Cumhuriyet Senatosu Kocaeli Üyesi Abdullah Köseoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/852) (S. Sayısı : 706) (Dağıtma Tarihi : 5 . 12 . 1977)

22. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/853) (S. Sayısı : 707) (Dağıtma Tarihi : 5 . 12 . 1977)

23. — Cumhuriyet Senatosu Afyonkarahisar Üyesi Mustafa Çelik'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/842) (S. Sayısı : 708) (Dağıtma Tarihi : 5 . 12 . 1977)

24. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/817) (S. Sayısı : 709) (Dağıtma Tarihi : 5.12.1977)

25. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/854) (S. Sayısı : 710) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

26. — Cumhuriyet Senatosu Artvin Üyesi Recai Kocaman'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/813) (S. Sayısı : 711) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

27. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Lütfi Doğan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/791) (S. Sayısı : 712) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

28. — Cumhuriyet Senatosu C. Bşk. S. Üye Sabahattin Özbek'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/755) (S. Sayısı : 713) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

29. — Cumhuriyet Senatosu Gümüşhane Üyesi Ömer Naci Bozkurt'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/756) (S. Sayısı : 714) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

30. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Sıtkı Yırcalı'nın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/731) (S. Sayısı : 715) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

31. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/1132) (S. Sayısı : 716) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

32. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/619) (S. Sayısı : 717) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

33. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/986) (S. Sayısı : 718) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

34. — Cumhuriyet Senatosu C. Bşk. S. Üye Halil Tunç'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/1130) (S. Sayısı : 719) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

35. — Cumhuriyet Senatosu C. Bşk. S. Üye Halil Tunç'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/666) (S. Sayısı : 720) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

36. — Cumhuriyet Senatosu C. Bşk. S. Üye Halil Tunç'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/620) (S. Sayısı : 721) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

37. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Emanullah Çelebi'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/649) (S. Sayısı : 722) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

38. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/651) (S. Sayısı : 723) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

39. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/650) (S. Sayısı : 724) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

40. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Turhan Kapanlı, Kocaeli Üyesi Lütfi Tokoğlu ve Afyonkarahisar Üyesi Ahmet Karayiğit'in yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Ada-

let Komisyonu raporu. (3/1068) (S. Sayısı : 725) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

41. — Cumhuriyet Senatosu Niğde Üyesi Abdullah Emre İleri'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/956) (S. Sayısı : 726) (Dağıtma Tarihi: 9.12.1977)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

